Nagasaki'nin Çanları

Takaşi Nagai

Japoncadan Çeviren:
Esmanur Yiğit & Esranur Yiğit

永井隆

Japon Klasikleri

"Bilimin zaferi, vatanımın yenilgisiydi. Fizikçilerin sevinci, Japonların kederiydi. Karmaşık duygular yüreğimi yakarken atom bombasıyla kavrulan, sefil durumdaki topraklarda dolandım."

9 Ağustos 1945'te Nagasaki'ye atom bombası atıldığında radyolog Takaşi Nagai, Nagasaki'de bir hastanede çalışıyordu. Kendisi de yaralanmasına rağmen şehirde hayatta kalanlara yardıma giden sağlık çalışanlarına katıldı ve harap olmuş Nagasaki'deki durumu raporladı.

Bu rapordan ve bombadan sonraki yaşamından hareketle kaleme aldığı, hem korkunç bir yıkımın biyografisi hem de travmatik bir yaşamın otobiyografisi sayılabilecek *Nagasaki'nin Çanları*, hakkında binlerce yazı ve belgesel olan Nagasaki'nin bombalanmasının gerçekleşme ânını, şehirdeki kaosu ve sonrasında yaşananları birinci ağızdan anlatıyor. Yazıldığı yıl Amerikan işgali altındaki Japonya'da yayımlanmasına izin verilmeyen ve ancak 1949'da yayımlanabilen *Nagasaki'nin Çanları*, insanlık tarihinin en trajik olaylarından birine yakından tanık olma fırsatı veriyor.

Japon
Klasikleri 14

ithaki

www.ithaki.com.tr

9 786258 327243

/ithakiyayinlari

Takaşi Nagai (D. 3 Şubat 1908 – Ö. 1 Mayıs 1951)

Radyolog ve yazar Takaşi Nagai 1908'de Şimane Vilayetine bağlı Matsue'de doğdu. Eğitimli bir ailesi vardı. Büyükbabası ile babası tıpçıydı, annesi Tsune ise eski bir samurayın torunuydu. Konfüçyüs öğretilerine ve Şinto inancına göre yetişti. 20 yaşındayken Nagasaki Tıp Okulu'na girdi. 1932'de okuldan mezun olduktan sonra 1933'te askerliğe başladı ve Mançurya'da yaralıların bakımından sorumlu sıhhiye ekibine dahil oldu. 1940 yılında Nagasaki'ye döndü ve çalışmalarını kendi okulunda sürdürdü. 1941'de Japonya II. Dünya Savaşı'na girdi. 9 Ağustos 1945'te Nagai okulun hastanesindeki radyoloji bölümünde çalışırken Nagasaki'ye atom bombası atıldı. Nagai başının sağ tarafından ciddi bir yara aldı fakat yine de hayatta kalan ve bombanın geride bıraktığı kurbanlara yardım etmek için harekete geçen hastane çalışanlarına katıldı. Bombanın etkilediği merkezde yaptığı gözlemlerden hareketle yüz sayfalık bir tıbbi rapor hazırladı. Evinin patlamada yıkıldığını ve eşinin öldüğünü iki gün sonra öğrendi. Sonraki aylarda eğitimi ve radyolojiyi bıraktı ve kitap yazmaya başladı. Bombalamanın birinci yıldönümünde *Nagasaki'nin Çanları*'nı yazmayı bitirdi. 1 Mayıs 1951'de Nagasaki'de hayatını kaybetti.

ithaki

Nagasaki'nin Çanları
Takaşi Nagai
Orijinal Adı: 長崎の鐘

İthaki Yayınları - 2196
Japon Klasikleri - 14

Yayın Yönetmeni: *Alican Saygı Ortanca*
Sanat Yönetmeni: *Hamdi Akçay*

Dizi Editörü: *Ömer Ezer*
Yayıma Hazırlayan: *Selçuk Aylar*
Japoncadan Kontrol: *Burcu Erol*
Düzelti: *Ece Çavuşlu*
Kapak İllüstrasyonu: *Kiyoçika Kobayaşi*
Kapak Tasarımı: *Hamdi Akçay*
Sayfa Düzeni ve Baskıya Hazırlık: *Mehmet Büyükturna*
1. Baskı, Ağustos 2022, İstanbul
ISBN: 978-625-8327-24-3
Sertifika No: 63989

Türkçe çeviri © Esmanur Yiğit & Esranur Yiğit, 2022
© İthaki, 2022

Yayıncının yazılı izni olmaksızın alıntı yapılamaz.

İthaki™ İthaki Yayıncılık Basın Sanayi ve Ticaret A.Ş.'nin tescilli markasıdır.
Caferağa Mah. Neşe Sok. 1907 Apt. No: 31 Moda, Kadıköy - İstanbul
Tel: (0216) 348 36 97 Faks: (0216) 449 98 34
editor@ithaki.com.tr – www.ithaki.com.tr – www.ilknokta.com

Kapak, İç Baskı: Deniz Ofset Matbaacılık
Maltepe Mah. Hastane Yolu Sok. No: 1/6, Zeytinburnu - İstanbul
Tel: (0212) 613 30 06 denizmatbaamucellit@gmail.com
Sertifika No: 48625

TAKAŞİ NAGAİ

NAGASAKİ'NİN ÇANLARI

Japoncadan Çevirenler
Esmanur Yiğit & Esranur Yiğit

ithaki

BOMBADAN HEMEN ÖNCE

Günlerden 9 Ağustos 1945'ti. Güneş her zamanki gibi Konpira Dağı'ndan yüzünü gösterdi; güzel Urakami son sabahını karşıladı. Nehir kıyısındaki düz araziyi dolduran her türlü silah fabrikasının bacalarından beyaz duman tütüyor, ortasından anayol geçen çarşı bölgesindeki kiremit çatılar mor dalgalar hâlinde birleşiyor, tepedeki yerleşim bölgesinden yükselen duman mutlu ailelerin kahvaltı için toplandığını anlatıyordu. Yamaçtaki taraçalı arazide bereketle büyüyen tatlı patateslerin üzerindeki çiğ taneleri parlıyordu. Japonya'nın bir numaralı katedralinde, beyazlara bürünmüş cemaat insan ırkının günahları için tövbe ediyordu.

Nagasaki Tıbbiyesi o gün de saat tam sekizde derslere başladı. Ulusal Gönüllü Ordu Komutanlığı'nın "Savaşta kazan, eğitimde kazan!" politikası sebebiyle her sınıf, laboratuvar ve hastane kendi uzmanlık alanları olan görevlerde rol aldıkları yardım grupları hâlinde örgütlenmişti. Hava saldırısı kıyafetleriyle donanan, ilkyardım ekipmanlarını beline takan profesörler ve öğrenciler, kendilerini derslerine, araştırmalarına ve hastaları tedavi etmeye adamışlardı. Düzenlemelere göre, acil bir durumda derhal hava saldırısında yaralanan kişilerin kabulünü üstleneceklerdi. Aslında

bu zamana değin birkaç kez böyle bir durum deneyimlenmişti. Özellikle bir hafta önce üniversite bombalandığında üç öğrenci ânında olay yerinde ölmüş, on öğrenci yaralı çıkarılmıştı. Buna rağmen öğrencilerin ve hemşirelerin cesur eylemleri sayesinde, yatan ya da ayakta tedavi gören hastalardan bir kurban bile verilmemişti. Bu üniversite çoktan savaşa alışmıştı.

Hava saldırısını haber veren siren sesleri yankılandı. Amfilerden hastanenin büyük koridoruna dökülen öğrenci kalabalığı çok sayıda gruba bölündü ve her biri görev yerine dağıldı. Merkez karargâh habercisi gecikmeksizin megafonla bağırarak bildiri yaparken koridorda koşuşturuyordu. Görünüşe göre her zamanki gibi bugün de Güney Kyuşu'da büyük çaplı bir hava saldırısı vardı. Art arda hava saldırısı alarmı çalmaya başladı. Gökyüzüne baktığımda açık sabah göğünde pırıl pırıl parlayan altostratüs bulutlarını* gördüm. Muhtemelen düşman uçağının geldiğinin işaretçisiydi. Görülmeyen ses dalgaları ürkütücüydü. Her yer siren sesleriyle inliyordu. "Tamam, anladım. Bu uğursuz ses yetti artık," diyerek kulaklarımı kapatacak raddeye gelinceye kadar sirenler bir uğuldayıp bir susmaya devam etti. İnsana cesaret verecek bir ses değildi.

Oya ağacının çiçeği koyu kırmızıydı. Zakkum çiçeği de öyleydi. Kana çiçeği tamamen kan rengiydi. Hastanenin girişindeki bekleme alanına yerleşen ve sedye görevlisi olarak çalışan Tıp Fakültesi birinci sınıf öğrencileri, bu kırmızı

* Altostratüs, genellikle gri ya da bu rengin maviye çalan tonlarında görünen bulut cinsidir. *–çn*

çiçeklerin arkasındaki hava saldırısı sığınağında gizlenmiş, acil durum için tetikte bekliyordu.

Kagoşima Ortaokulu'ndan gelen bir öğrenci, "Savaş ne durumda acaba?" diye sordu. "Sınıf arkadaşlarımın büyük çoğunluğu donanma havacılık kursuna katıldı ancak..."

"Müttefik ordunun uçakları ne yapıyor?" Hendeğin içinden Osaka lehçesi duyuluyordu. "Çok anlamsız. Ne kadar çabalasak da bir işe yaramayacak."

Kimse cevap vermedi. Onlar da bu Osakalının düşündüklerini inceden inceye fark etmişti ancak vatanları Japonya şu an bir ölüm kalım savaşının ortasındaydı. Savaş elbette kazanmak için başlatılmıştı. Hükümet böyle bir trajedinin perdesini kaybetme niyetiyle açmış olamazdı, değil mi? Yine de Saipan'ın düşüşünden beri İmparatorluk Genel Karargâhı'nın bildirisindeki ifadelerde nedense şüpheli görünen bir şeyler vardı. Bu durumun duyarlı öğrencilerde bazı endişeler uyandırdığı bir gerçekti.

"Hey, Sınıf Başkanı! Sen ne düşünüyorsun? Bu savaşın gidişatı ne olacak?" Osaka lehçesiyle konuşan adam, dar hendeğin ağzından kırmızı yüzünü çıkardı. Lloyd gözlükleri* takıyordu. Bu hâliyle küpteki bir ahtapota benziyordu.**

Sınıf başkanı Fucimoto, bir süreden beri Çin parasol ağacının altında kollarını kavuşturmuş ayakta dikilirken sabit bir şekilde gökyüzüne bakmaya devam ediyordu. Ufak tefek olmasına rağmen çelik gibi sinirleri olan bir

---

* Kalın plastik çerçeveli yuvarlak gözlük tasarımıdır. İsmini Harold Lloyd'dan almıştır. *–çn*

** Ahtapotun deliklerde saklanma alışkanlığından yararlanılarak denizin dibine küpler yerleştirilir ve ahtapot içine girdiğinde küp yukarı çekilerek yakalanılırdı. Burada buna değinilmiştir. *–çn*

adamdı. Çelik başlığından siyah dolağını sıkıca bağladığı ayağının ucuna kadar tüm vücudunu boşluk olmaksızın dikkatle koruyordu. Bu zamana kadar birçok kez kanlar içindeki yaralıları omzunda taşımış ve sınıf arkadaşlarının saygısını kazanmıştı. Öyle ki, bu küçük adam öncülüğü alıp dumanların içine daldığında sınıf arkadaşları da birlik olup peşinden gitmişti. Babasından aldığı dürbünü her zaman belinde taşır, düşman uçağı geçtiğinde çıkarıp başını sağa sola çevirerek uçağın hareketlerini bildirirdi.

"Başkan, savaşın gidişatı ne olacak?" Osakalı ısrarla sormaya devam etti.

"Ne mi olacak?" Fucimoto, içindeki muhalefeti bastırır gibi konuştu. "Savaş bizim kaderimizi belirleyemez, biz savaşın kaderini belirleriz. Genç Amerikalı öğrencilerle Japon öğrencilerin güç yarışına göre zaferi hangi tarafın elde edeceği belli olacak."

"Yine de, bilirsin... Son zamanlardaki manzara çok korkunç değil mi? Maddi kaynaklar arasındaki fark muazzam. Bu yüzden bizim küçük çabalarımızın hiçbir önemi yok."

"Bu doğru olabilir fakat şu an aşağıdaki kasabaya bir bomba düşse teorilerin ya da spekülasyonların bir işe yarar mı? Hemen harekete geçip yaralıların kanamalarını durdurmak zorundayız. Ben sonuna kadar görevlerimi yerine getireceğim." Fucimoto kararlılıkla konuştu. Osakalı ikna olmadı. Tam o esnada büyük bir keresteyi omzunda taşıyan Başkan Yardımcısı çıkageldi. Kokura Ortaokulu mezunu, işini sessizce yapan bir adamdı. Şimdi de gözlem hendeğini güçlendirmek için tek başına ter döküyordu.

Biri Başkan Yardımcısı'na, "Hey!" diye seslendi, "Düşman gerçekten buraya çıkarma yaparsa ne yapacağız?"

"Yaşamın da ölümün de bir zamanı vardır." Kokuralı adam belinden yelpazesini çıkarıp terini soğuttu.

"Yaşasak da ölsek de insanların alay konusu olmayacağız."

Ortam sessizleşti. Oya ağacı, zakkum ve kana çiçekleri, pıhtılaşmış kan damlaları gibiydi. Karşı taraftaki Sanno Mabedi'nin büyük kâfur ağacından ağustosböceklerinin nabız gibi atan sesleri yayılıyordu etrafa.

Bugün hava saldırısıyla ilgili görevli hoca bendim. Hastanenin ön kapısından girip arka kapıya kadar geniş koridorlarda devriye gezdim. Her hasta koğuşunun girişinde, özenle giysilerini düzeltmiş hemşireler ve öğrenciler hazır bir durumda bekliyordu.

Kovalar suyla doluydu. Su hortumları da uzatılmıştı. Yangın söndürücü sopalar,* kazmalar, kürekler, çapalar, atılabilecek yangın bombaları için hazırdı. Yatan hastalar sessizce sığınağa taşınıyordu. Radyoloji odasının önünde Tıp Fakültesi üçüncü sınıf öğrencisi Ueno'ya rastladım. Oldukça cesur bir adamdı. Geçen günkü hava saldırısında Jinekoloji Bölümü alev aldığında, yan taraftaki Dermatoloji binasının çatısından tek başına dışarıyı gözetlemek gibi ağır bir sorumluluk üstlenmişti. Bizler Jinekoloji Bölümü'ndeki alevlere kovalarla koşarken düşman uçağı hâlâ dalış bombardımanı yapıyordu ancak Ueno düşen bombaların ortasında, "Hey, düşman uçağı gitti. Sorun yok, hadi dışarı çıkın! Yangın devam ediyor!" ya da "Döndüler! Bombalar

* Yangını söndürmek için bir araçtır. Bambu sopasının ucuna yaklaşık otuz cm uzunluğunda bir demet ip takılır ve ateşe vurularak söndürülür. *–çn*

geliyor! Sığınaklara! Dikkat edin!" diye birbiri ardına bağırarak bize rehberlik ediyordu.

Selamına karşılık verirken, "Göreyim seni!" dedim. Ueno utanarak kafasını kaşıdı.

"Geçen gün annemden azar yedim. 'İnsanların dikkatini çekecek şeyler yapmaktan endişelenmiyor musun? Artık çocuk değilsin,' dedi."

Su pompacıları arka kapıda toplandı. Yangın bombalarına ve sıradan bombalara karşı her şey yeterince hazırdı. Bu durumdan memnun oldum ve bu kez koğuşun doğu tarafına geçtim. Geçen günkü bombalamanın Ameliyat, Jinekoloji ve Kulak-Burun-Boğaz Bölümü'nde bıraktığı izler, insanların bedenlerindeki yaralardan çok daha korkunçtu. Buranın yakınlarındaki zakkumlar yine kan kırmızısı renkleriyle çiçek açıyor, ortama hafif fenol kokusu karışıyordu. Aniden uğursuz bir önseziye kapıldım.

Tehlike geçti sirenleri, tüm bedenimdeki şüpheleri söküp atmak ister gibi yankılanıyordu. Sınıfa döndüğümde öğrenciler gevezelik ederken çelik başlıklarının kayışlarını çözüyordu. Bilgilendirmeden sorumlu hemşire İnoe, kafasını hafifçe yana eğmiş bir hâlde, bir oraya bir buraya bakarak, "Kyuşu hava sahasında düşman uçağı yoktur," diye radyoda söylenenleri olduğu gibi anons ediyordu. Hafif terle ıslanmış kırmızı yanaklarına üç saç teli yapışmıştı.

"Derhal derse başlayın!" Merkez karargâhının habercisi tekrar bağırarak geçti. Öğrencilerin her biri sınıflarına girdi ve üniversite bir kez daha sessizliğe bürünüp hakikatin arandığı bir fildişi kulesi hâline geldi. Hastanenin klinik

bölümünde hastalar hızla danışmaya doğru ilerlerken muayene öncesi hastaların sağlık geçmişini alan beyaz önlüklü öğrenciler kalabalığın arasına karıştı. Koridorun karşı tarafındaki Dahiliye Bölümü'nden, klinik dersindeki Rektör Profesör Tsuno'nun rahatlatıcı sesi geliyordu.

ATOM BOMBASI

Çimoto, Kavabira Dağı'nda çim biçiyordu. Bulunduğu yerden Urakami, üç kilometre güneybatıda, hafif aşağıya eğimli olarak görünüyordu. Yaz ortası güneşi güzel Urakami şehrinin ve tepelerin üzerinde ilgisizce parlıyordu. Bay Çimoto aniden garip, belirsiz bir uğultu duydu. Elindeki orakla doğrulup gökyüzüne baktı. Gökyüzü genel olarak açıktı. Sadece başının üzerinde el şeklinde büyük bir bulut yüzüyordu. Uğultu bu bulutun üstünden geliyordu. Bir süre izlerken sesin sahibi ortaya çıktı. Bir B-29'du.* El şeklindeki bulutun ortaparmağa denk gelen yerinin ucundan, gümüş renginde parlayan küçük bir uçağın gölgesi yaklaşık sekiz bin metre yükseklikte göründüğünde bir şey düştü. Uzun, siyah, dar bir şeydi. "Bomba! Bomba!" diye haykıran Çimoto olduğu gibi yere kapaklandı. Beş saniye, on saniye, yirmi saniye, bir dakika. Nefesini tutmuş beklerken çok uzun bir süre geçmiş gibiydi.

Aniden göz kamaştırıcı bir ışık parlaması oldu. Muazzam bir parlaklıktı. Ses yoktu. Çimoto korkuyla başını kaldırdı. Vuruldu. Urakami. Urakami Katedrali'nin üzerinde beyaz bir duman kümesi havaya yükseliyor ve hızla genişli-

* B-29 Superfortress, II. Dünya Savaşı'nda Amerikan Hava Kuvvetleri tarafından kullanılmış olan, dört motorlu ağır bombardıman uçağıdır. *–çn*

yordu. Onu asıl hayrete düşüren, beyaz dumanın altındaki Urakami tepelerinden –Yanbaru'dan– onun bulunduğu yere büyük bir güçle yaklaşmakta olan şok dalgasıydı. Sadece tepenin üzerindeki evler değil, akla gelebilecek her türlü şey birbiri ardına düşerek yanındakini deviriyor, toz hâline geliyor, havaya uçuyordu. Dalga göz açıp kapayıncaya dek tepenin üstündeki ormanı biçip Kavabira Dağı'nın yamaçlarından yukarı çıktı. Bu da neyin nesiydi? Sanki görünmeyen büyük bir silindir yuvarlanarak zemini dümdüz ediyordu. Yalnızca bunu düşünebiliyordu. Yakında paramparça olacağını düşünen Çimoto, ellerini birleştirerek Tanrı'ya dua ederken yüzünü tekrar yere bastırdı. Korkunç bir ses kulağında yankılandığı sırada, yere kapaklanmış hâldeyken havaya fırladı. Çimoto, yaklaşık beş metre uzaktaki tarlanın taş duvarına sertçe çarptıktan sonra gözlerini açıp etrafa baktı. Çevredeki ağaçların hepsinin göz hizasından üstü, çatırdama sesiyle kopup yıkılıyordu. Ağaçları, otları geç; yaprakların bile hepsi bir yere kaybolmuştu. Issızlıkta sadece reçine kokusu vardı.

Furue, Miçinoo'dan Urakami'ye dönüş yolundaydı. Tam silah fabrikasının önünden bisikletle geçerken garip bir uğultu duyar gibi oldu. Aniden başını kaldırınca Matsuyama'nın üzerindeki mavi gökyüzünde, hemen hemen İnasa Dağı yüksekliğindeki bir yerde, kırmızı bir ateş topu gördü. Göz kamaştıracak kadar parlak değildi. Büyük bir kâğıt fenerin içinde stronsiyum* yanıyormuş gibi koyu kırmızı bir ateş

* Bir elementtir. Stronsiyum nitrat, ilaç sanayisinde ve aleve koyu kırmızı renk verdiği için havai fişeklerde kullanılır. –*çn*

topuydu. Bu top hızla yeryüzüne yaklaşmaya başladı. Bu ne olabilir ki, diye bir eliyle gözlüğünü düzeltip tekrar baktığı sırada magnezyum patlamasına benzer kör edici bir ışık parlaması oldu ve bedeni havada süzüldü. Furue, birkaç saat sonra kendisini bir çeltik tarlasında, onunla birlikte havaya uçan bisikletin altında kalmış hâlde bulduğunda bir gözünün hiç görmediğini fark etti.

Urakami'nin yedi kilometre uzağındaki Kogakura İlkokulu'nun öğretmenler odasında, öğretmen Tagava hava saldırısı günlüğüne bugünkü uyarı raporunu yazıyordu ancak başını kaldırdığında gözü pencerenin dışındaki manzaraya takıldı. Önünde, dağın etekleri ve onun yukarısındaki Nagasaki Limanı'nın mavi göğü uzanıyordu. Masmavi gökyüzü bir anda parladı. Bu parlaklığın keskinliği kör ediciydi. Yaz ortasındaki öğle güneşinin aydınlığı bu parlaklığın ardından ışığını kesecekti. Bu ışık yoğunluğunun güneşten katbekat yüksek olduğuna şüphe yoktu. Öğretmen Tagava, "Gündüz vakti kim havai fişek fırlatır ki?" diye mırıldanırken doğruldu ve birdenbire garip bir şey fark etti. Öğretmen Tagava'nın, "Hey, bakın! Bu da neyin nesi?" diye bağrışı üzerine odadaki öğretmenler pencereye koştu. Nagasaki'nin Urakami Bölgesi üzerindeki gökyüzünde beliren beyaz bir bulut kümesi, büyük bir kuvvetle yana ve yukarıya doğru yükselerek genişlemiyor mu? "Bu da ne?" diyen haykırışların ortasında, çapı bir kilometreden fazla genişleyip manto* hâline geldi. O esnada şok dalgası onların

* (Jp.) Manto, Kuzey Çin kökenli, buluta benzer buğulanmış ekmek veya çörek türüdür. –*çn*

bulunduğu yere ulaştı ve odada dehşet saçarak herkesi cam kırıklarının altında bıraktı.

"Bomba düştü. Okul binasına isabet etti. Sığınaklara!" Tagava öğretmen böyle bağırarak okulun arkasındaki dağ sığınağına olduğu gibi atlayıverdi. Tagava öğretmen tek başına soğuk zeminde otururken yalnızca Tanrı'nın bileceği bir gerçekten habersizdi. Urakami'deki evinde eşi ve çocukları ona seslenirken son nefeslerini vermişti.

Oyama denilen bölge, Nagasaki Limanı'nın güneyinde, Haçiro Dağı'nın yamacındaydı. Urakami'den sekiz kilometre uzaktaydı. Oradan bakıldığında Urakami Havzası, Nagasaki Limanı'nın çok ötesinde, hafif puslu görünüyordu. Kato, ineğiyle birlikte meraya çıkmıştı. Kör edici ışığı gördüğünde yeşilliklerin arasındaki parlak dağ çileklerini bulup birer ikişer ağzına doldurmaktaydı. Şaşıran inek de başını kaldırmıştı. Urakami göklerinde beyaz, oldukça yoğun, pamuk gibi bulutlar peyda olmuştu ve büyük bir güçle büyüyordu. Bu görünümüyle sanki kâğıt fenere pamuk sarmışsın gibiydi. Dışı bembeyazdı ancak içinde yanan kırmızı bir ateş vardı. Dahası, bu beyaz bulutların içinde durmaksızın yanıp sönen, gözalıcı elektrik boşalmaları* meydana geliyordu. Bu küçük plazmalar kırmızı, sarı, mor gibi çeşitli güzel renklerdeydi. Bu yeni bulut manto şeklini aldı. Çok geçmeden daha da yükseğe tırmandı ve matsutake mantarına** benzer bir şekle büründü. O anda, bu kez beyaz bulutların hemen altındaki Urakami Vadisi'nin tüm

* Elektrik boşalması, elektrik yüklü bir alandaki elektriğin gaz gibi bir ortamdan salınması ve iletilmesidir. *–çn*

** (Jp.) Matsutake, çam ağacında yetişen bir mantar türüdür. *–çn*

yüzeyinden siyah toz bulutları emiliyormuşçasına havaya yükseldi. Gökyüzündeki matsutake bulutu yükseldikçe yükseldi ve mavi gökyüzünün üstüne çıktı. Yükselmesiyle beraber dağılıp doğuya doğru yayılmaya başladı. Aşağıdaki toz bulutu da dağın zirvesini geçti. Bu toz bulutunun bir kısmı tekrar aşağıya düşüp dağılmaya başladı, bir kısmı da doğuya doğru yayıldı. Her yer aydınlıktı. Güneş ışıkları dağı ve denizi aydınlatıyordu ancak sadece beyaz bulutun hemen altındaki Urakami, büyük bulutun gölgesinde kaldığından kapkaranlık görünüyordu. Nihayet "Bom!" diyen bir kükremeyle giysileri rüzgârda dalgalanmış, ağaç yaprakları havaya uçuşmuştu, ancak şok dalgası bulundukları yere gelinceye değin o kadar zayıflamıştı ki ineği huzursuz bile etmemişti. Kato, hemen yakınlarına başka bir bombanın düştüğünü düşündü.

Takami, ineğinin yularından çekerek Koba'ya dönme niyetiyle Urakami'den iki kilometre uzaktaki Odorise Yolu'nda yürürken atom bombası patladı. Kuvvetli bir parıltı gördüğünde mangalın yanındaymışçasına bir sıcaklık hissetti ve ineği de kendi de tutuşup yandı. Sonrasında bir uğultuyla yağmur gibi ateş topları yağdı. Bunlardan biri ayağına isabet etti. Bunun üzerine beyaz bir duman yükselip kayboldu. Söndürülmüş parafin mumundan geriye kalan kokuya benzer bir koku yayıldı. Bu ateş topları her yerde yangınlar başlattı.

BOMBARDIMANIN HEMEN SONRASINDAKİ MANZARA

Üniversite binaları bombanın patladığı noktadan üç yüz ila yedi yüz metre uzaklıkta diziliydi. Patlama merkezinin menzilinde oldukları söylenebilirdi. Temel Tıp Bölümü bombanın patladığı yere çok yakındı ve bina ahşaptan yapıldığından ânında paramparça oldu, havaya uçtu, yanıp küle döndü. Tüm profesörler de öğrenciler de öldü. Klinik Tıp Bölümü biraz uzaktaydı ve beton bir yapıydı. Neyse ki bu sayede bazıları hayatta kalmayı başardı.

Saat on biri biraz geçiyordu. Hastanenin ana binasında, ayakta tedavi kliniğinin ikinci katındaki odamda, öğrencilere ayaktaki hastaların tedavisinde rehberlik etmesi amacıyla röntgen filmlerini sınıflandırıyordum. Gözümün önünde kör edici bir flaş parladı. Tamamen beklenmedik bir olaydı. Bomba girişe düştü! Böyle düşünerek hemen yüzüstü yatmaya çalıştım. Tam o sırada bir patlamayla camlar kırıldı ve şiddetli bir şok dalgası bedenimi havaya uçurdu. Gözlerim fal taşı gibi açıktı. Kırık cam parçaları, fırtınada savrulan ağaç yaprakları gibi üzerime hücum etti. Cam parçaları saplanacak diye düşündüğüm sırada sağ tarafımda kesikler hissettim. Özellikle sağ gözümün üstü ve kulağı-

mın çevresi büyük yaralar almış gibiydi. Sıcak kan fışkırıp boynumdan akıyordu. Acı yoktu. Görülmeyen bir yumruk odanın içini yakıp yıkmıştı. Yatak, sandalyeler, dolaplar, çelik başlıklar, ayakkabılar, giysiler ne var ne yok her şey paramparça olmuş, havaya savrulmuş, birbirine karışmış ve bir gümbürtüyle yere yuvarlanıp bedenimin üzerine yığılmıştı. Toz yüklü rüzgâr aniden burnuma hücum ettiğinde nefesim kesildi. Gözlerimi kocaman açmış, kıpırdamadan pencereye bakıyordum. Dışarısı gözlerimin önünde anbean kararıyordu. Tüyler ürpertici bir gelgit sesiyle gürüldeyen, fırtınaya benzer bir hava dönüp duruyordu. Tahta parçaları, giysiler, galvanize demir sac çatılar ve çeşitli nesneler gri gökyüzünde dönerek dans etmekteydi. Sonbahar fırtınalarının kış yaklaşırken sona ermesi gibi etraf da sonunda duruldu ve garip bir sessizliğe gömüldü. Bu önemsiz bir meseleye benzemiyordu.

En az bir tonluk bir bombanın hastane girişinin yakınlarına düştüğü kanaatine vardım tekrar. Muhtemelen yüz kadar yaralı vardı. Onları nereye sevk etmeli, nasıl ilgilenmeliydik? Bir şekilde okul üyelerini bir araya toplamak zorundaydık. Ama muhtemelen yarısı ölü ya da yaralıydı. Her halükârda gömüldüğüm bu yerden dışarı çıkmam gerekiyordu. Dizlerimi hareket ettirip belimi germeye çabaladığım sırada etraf karardı ve iki gözüm de hiçbir şey görmez oldu. Ne yapacağımı bilemedim. İlk başta gözümün yakınından yaralandığım için göz dibi çevresinde kanama olduğunu düşündüm ancak gözyuvarımı hareket ettirmeye çalıştığımda hareket etti. Gözümün görüyor olduğuna kanaat getirdiğimde ilk kez dehşete kapıldım. Binanın tamamen çöktüğüne ve diri diri gömüldüğüme şüphem yoktu.

Üstelik diri diri gömülmek hayal kırıklığı yaratan ve insana kendini zayıf hissettiren bir ölüm şekliydi. Ne olursa olsun elimden geleni yapmaya çalışarak parçalanan eşyaların altında ağır bir şekilde ölüm kalım mücadelesine devam ettim. Izgaranın arasında dümdüz olan pirinç krakerleri gibi oldukça dar bir alanda sıkışıp kaldığım için vücudumun neresinden destek alacağımı, neresini hareket ettireceğimi bilemiyordum. Tüm yüzey cam kırıklarıyla örtüldüğünden yüzümü bile dikkatsizce hareket ettiremezdim. Dahası, zifiri karanlıkta üstümde ne olduğunu ya da nasıl dengede durduklarını bilmiyordum. Sağ omzumu biraz hareket ettirince ne olduğunu bilmediğim bir şey tangırdayarak düştü. "Hey, hey!" diye seslenmeyi denedim. Bu ses benim için tamamen acınası bir yankıyla karanlıkta yayıldı.

Yan taraftaki röntgen çekim odasında hemşire Haşimoto vardı. Şansına kitap raflarının arasında olduğu için tek bir çizik almamıştı. Her şeyin büyüyle canlanmış gibi bir takırtıyla inanılmaz bir şekilde hoplayıp zıpladığı o korkunç anlarda duvara yanaşıp hareketsizce saklanırken geçen saniyeleri saymıştı: on saniye, yirmi saniye. Etrafı, boğazını tıkayacak kadar toz ve dumanla sarılmıştı ancak büyük eşyalar hemen hemen tekrar halının ya da zeminin üstündeki yerlerine oturmuş gibiydi. Haşimoto, insanlara yardım etme zamanının geldiğine karar verip çöken kitap raflarının arkasından sürünerek çıktığında şaşkınlıkla haykırıverdi. Her şey darmadağındı. Enkazın üstünden geçip başını pencereden çıkardığında daha da şaşırarak kalbi yerinden oynadı. Ne olmuştu böyle?! Şimdiye kadar bu pencerenin

altında dalgaları andıran mor kiremitlerle birleşen Sakamoto, İvakava ve Hamaguçi semtleri nereye kaybolmuştu? Beyaz, parlak dumanların yükseldiği fabrikalar neredeydi? Gür yeşil yapraklarla kaplı İnasa Dağı'nın yerini kırmızımsı kahverengi bir kayalık almıştı. Yaz yeşili dediğimiz yeşilliklerden bir ağaç yaprağı, bir ot sapı bile kalmamış mıydı geriye? Ah, dünya çırılçıplak oluvermişti.

Girişte toplanan insanlara ne oldu, diye düşünerek yukarıdan meydana baktığında, irili ufaklı ağaçlar köklerinden sökülüp etrafı kaplamış ve aralarına sayısız çıplak insan cesedi karışmıştı. Haşimoto istemsizce elleriyle gözlerini kapadı. Cehennem. Cehennem. En ufak inleme sesinin bile duyulmadığı ölümden sonraki dünyaydı. Gözlerini kapadığı sırada etraf tamamen kararıverdi. Gözlerini açıp başını çevirmeyi denedi. En ufak bir ses yoktu ve ince bir ışık bile görülemeyecek kadar zifiri karanlıktı. Dünyada bir tek kendisinin hayatta kaldığını düşündüğünde tüyleri ürpermiş, ayakları hareket edemez olmuştu. Ölüm Tanrısı'nın pençeleri çok yakında beni de ensemden yakalayacak, diye düşündü. Memleketteki evi belli belirsiz kafasında canlandı. Annesinin yüzü gözünün önüne geldi. Haşimoto feryadı basıp ağlamaya başlamak üzereydi. Henüz on yedi yaşında bir kız çocuğuydu. Tam o sırada birinin, "Hey, hey!" diye seslendiğini duydu. Ses hem çok yakından geliyor gibiydi hem de karşı taraftan –duvarların arkasından– geliyor gibi...

Aynı ses bir kez daha, "Hey, hey!" diye seslendi. Bölüm Başkanı'nın sesiydi. Bölüm Başkanı yaşıyordu. Eğer ikimiz hayatta kaldıysak girişteki cesetlerle ilgilenebilirdik pekâlâ. Haşimoto bir anda ağlamaklı bir genç kız olmaktan çıkıp

yeniden cesur bir hemşire oldu. Sese güvenerek yan odaya gitmeye çalıştıysa da röntgen masasına benzer nesneler ya da elektrik kabloları gibi şeyler karanlıkta yoluna çıktığından ilerleyemedi. Kürekleri koydukları köşeye el yordamıyla ilerlemeyi denedi ancak kürek uçup gitmişti. Onun yerine eli megafona değdi. Alt kattaki floroskopi odasında çapa vardı. Başhemşirelerin de orada olduğunu hatırladı. Herkesin yardımını almanın daha iyi olacağına karar verince röntgen odasından çıktı. Her akşam karartmada yürümeye alışık olduğu koridordu bu fakat iki üç adım atınca yumuşak bir şeyin üstüne bastı. Çömelip dokununca bunun bir insan olduğunu anladı. Yapışkan, kan gibi bir şey avucuna bulaştı. Kolunu takip ederek bileğini kavradı. Nabzı yoktu. Ne yazık! Ellerini birleştirip dua ettikten sonra bir iki adım daha attı ve ayağı yeniden bir cesede takıldı. Haşimoto'nun saçları ıslanıp bileklerine yapışmıştı. Etraf hâlâ zifiri karanlıktı. Bu karanlıkta etrafında kaç ölü vardı kimbilir. Nabızlarını kontrol ederken görmeyen gözlerini açıp bakındı.

Etraf aniden kızardı. Pencerenin dışında alevler yükseldi. Titreşen alevler gittikçe büyüyordu. Kıpkırmızı alevlerin ışığında aydınlanan, gözlerinin önündeki o manzara!.. Haşimoto, istemsizce cesedin nabzını kontrol etmeyi bırakıp ayağa fırladı. Geniş hastane koridorunda, arkadan gelen kırmızı ışığın aydınlattığı, etrafa saçılmış çok sayıda insan bedeni vardı. Yüzüstü, sırtüstü ya da yan yatanlardan ve dizlerinin üstüne çökenlerden bazıları boş havayı yakalamaya çalışıyor, bazıları da ayağa kalkmak için mücadele ediyordu âdeta. Haşimoto bunun üstesinden kendi başına gelemezdi. Her şeyden önce yardım ekibini toplamadan ve organize bir ekip olarak hareket etmeden bu işi halledemeyeceği-

ni anladı. Yani her halükârda herkesi Bölüm Başkanı'nın gömüldüğü yere toplamalıydı. "Üzgünüm. Affedersiniz," diyerek bağışlanma dilerken cesetlerin üzerinden atlayıp merdivenlerden floroskopi odasına indi.

Floroskopi odasındaki ekip, floroskopi çekim masasını hazırlamakla meşguldü. Vın, diye garip, tiz bir uğuldama sesi duyuldu. Hemşirelik öğrencisi Tsubakiyama, "Bu da neyin nesi?" diye sordu. Teknisyen Şiro harıl harıl kombine pensesiyle çalışırken, "Ah, o B-29'un uğultusu," diye cevap verdi. Birkaç gün önceki bombardımanda uyluğundan yaralanan Kıdemli Teknisyen, "Bomba attılar," dedi. "Saklansak mı ki?" "Olur." "Başhemşire! Sığınağa! Sığınağa!" Üçü büyük bir masanın altına saklandı. Bir ışık parlaması, "Bam!" "Bir bomba daha düştü." Şiro'nun sesi zangırdayan odanın içini darmaduman eden şok dalgasında boğuldu. Herkes hareketsizce ortalığın yatışmasını bekledi. Tsubakiyama nefesini tuttu. "Hey, yaralanan var mı?" "Hayır, ya sen?" "Hiçbir yerim acımıyor." "Hey, Başhemşire!" diye yüksek sesle bağırdı. "Evet." Başhemşire, hemen yan odadan her zamanki hoş sesiyle cevap verdi. "Biraz bekleyin lütfen. Bir şeyler üzerime düştü."

O esnada, etraf trenin tünele girdiği zamankine benzer şekilde bir gümbürtüyle zifiri karanlığa gömüldü. Yüz yüze olduğu Tsubakiyama'nın bembeyaz yüzü birden kayboldu.

"Bu da neydi?" Kıdemli'nin sesiydi.

"Yeni tür bir bombaydı. Hiroşima'daki gibi." Şiro'nun sesiydi.

Kıdemli, "Hayır, güneş patlamış olamaz mı?" diye sordu.

"Evet, belki öyle olabilir. Sıcaklık aniden düştü." Şiro düşüne düşüne konuşuyordu.

"Güneş patladıysa eğer dünyaya ne olur?" Hemşire Tsubakiyama ağladı ağlayacak bir sesle sordu.

"Dünyanın sonu gelir." Kıdemli, bitkin bir şekilde cevap verdi.

Herkes sessizce bekledi ancak etraf aydınlanmadı. Bir dakika geçti. Saatin tik tak sesleri karanlığın içinde unutulmazdı.

"O hâlde, öğle yemeğine ne dersiniz?" Şiro'ydu bu.

"Az önce hepsini yedim. Seninki duruyor mu?" Kıdemli, bu hayattan ayrılırken bir lokma bir şeyler yemek istiyor gibiydi.

"Duruyor. Ölmeden paylaşıp yiyelim."

Hemen ardından etraf trenin tünelden çıktığı zamanki gibi sessizce, yavaş yavaş aydınlandı. Kıdemli'nin beyaz dişleri, Şiro'nun uzun burnu, Tsubakiyama'nın minik gamzesi görünmeye başladı. Şiro, "Ah, güneşle ilgili bir sorun yokmuş anlaşılan," dedi. Kıdemli, "Yine de öğle yemeğini paylaşalım," dedikten sonra üçü, cam tozlarının, cihaz parçalarının, kırılmış sandalyelerin, elektrik kablolarının arasından sürünerek dar masanın altından çıktı.

"Nereye düştü ki? Bu kadar hasar aldığına göre bu odayı hedef almış olmalılar ancak tavanda delik göremiyorum."

"Bombanın düşme sesini duydunuz mu?"

"Hayır, duymadım."

"O hâlde, yüksek irtifadan bombardıman olabilir mi?"

"Her ne ise korkunçtu."

Yan odadan Hemşire Hisamatsu temari topu* gibi beli-

* (Jp.) Temari, Japonca'da "el topu" anlamına gelir. Nakış ipliğinden

riverdi. Dağılan saçlarını iki eliyle düzeltirken, "Herkes iyi mi?" diye sordu. Bu sorusundan sonra hemşirelik birinci sınıf öğrencisi bir kız yerinden fırlayıp Başhemşire'nin beline sarılarak ağlamaya başladı.

"Seni aptal şey. Hâlâ hayattasın, değil mi?"

Birinci sınıf öğrencisi hıçkırarak ağlamaya devam etti. Görünüşe göre arkadaşı hemen yanında ölmüştü.

"Hadi, hava saldırısı başlıklarınızı takıp ilkyardım çantalarını arayın."

Başhemşire Hisamatsu, akıtan bir su borusunun olduğu tarafa gitti ve dikkatlice elini yüzünü yıkayıp ağzını çalkaladı. "Nedense zehirli gaz solumuşum gibi hissediyorum," diyerek akciğerlerini iyice temizlemek istercesine kuvvetle dört beş kez gargara yaptı

Başhemşire elini kurularken, "Tsubakiyama, gelip ellerini yıka. O tozlu ellerinle sargı bezlerine dokunursan yara hemen iltihaplanır. Tomokiyo, sen de elini yüzünü yıka. Şi, hemen hazırlıklara başla lütfen. Muhtemelen çok sayıda yaralı vardır," dedi.

Şiro Tomokiyo ile Kıdemli Şi, "Anlaşıldı," diye cevap vererek vakit kaybetmeden hazırlıklara başladılar.

Derken çatırdama sesleri duyuldu. Pencereye fırlayan Tsubakiyama, "Yangın! Yangın!" diye bağırdı. Beşi birden etrafa dağılıp kovaları bularak hemen su deposuna doğru koşuşturdu. Eski röntgen bölümünün tahliyesi sonrası geride kalan, henüz kaldırılmamış kerestelerin bulunduğu meydan, alevler yüksek olmamakla birlikte ateş denizine dönmüştü. Beşi daha önceki hava saldırısı tatbikatlarında yaptıkları gibi ateşe bir köşeden kovalarla su dökmeye baş-

yapılan toplar, hentbol ve benzeri oyunlarda kullanılabilir. *–çn*

ladılar. Ancak yangın sadece burasıyla sınırlı değildi. Hastanenin koridorları tamamen alevlerle sarılmıştı. Yemekhane de çökmüştü ve her yerinden alevler yayılıyordu. Geriye tek başına ayakta dikilen beton koğuş kalmıştı. Ahşap binaların hepsi yok olmuştu ve bulundukları yerden alevler yükseliyordu. Bir süre su dökmeye devam ettiler ancak söndürülen yerlerle karşılaştırıldığında alevler çok daha hızlı yayılıyordu. Kovalarla su dökmenin hiçbir işe yaramadığı ortadaydı.

Şiro, "Cihazları dışarı çıkaralım," dedi.

Kıdemli, "Yaralıların tedavisini yapalım," dedi.

Tsubakiyama, "Yatan hastaları tahliye edelim," dedi.

Gözlerinin önündeki alevlerden kara dumanlar yükseliyor ve yangının büyüyeceğini işaret ediyordu.

Başhemşire Hisamatsu, "Bölüm Başkanı'nın emirlerini alalım," dedi.

O anda Haşimoto ortaya çıktı.

"Bölüm Başkanı diri diri gömüldü." Herkes birbirinin yüzüne bakakaldı.

Tsubakiyama, "O kadar ağır birini nasıl çıkaracağız?" diye sessizce düşüncesini dile getirdi.

"Sorun değil. Hallederiz."

Kıdemli, bunları söylerken koşmaya başladı. Haşimoto'nun arkasından beş kişi keresteleri geçip masaları aşarak, birbirlerine yardım eli uzatarak, röntgen odasına doğru koşturdu. Normalde kullandıkları yol çöküp kapandığından oradan geçemediler. Bu yüzden birçok yerde pencerelere tırmanıp borulara tutunarak ilerlediler. Yaşlı adamı kurtarmak için acele ediyorlardı. Eczanenin yüksek penceresine tırmanmak için insan merdiveni yapmak zorunda kaldılar. Kıdemli gaz sayacına tutunarak destek oldu, üzerine de Şiro

bindi. Başhemşire, Haşimoto ve Tsubakiyama, Şiro'nun dizi, sırtı ve omzu boyunca tırmanıp yüksek pencereyi geçti. Ardından Şiro da yukarı zıpladı. En son, uzun ve dev tatlı su karidesine benzeyen kollarından yukarı çektikleri Kıdemli, "Ha gayret!" diye her zamanki narasını atarak içeri atladı.

Fotoğraf banyo odasındaki Profesör Şi, tam akciğer filmini banyo tankından çıkardığı sırada hastanenin arkasındaki dağda nöbet tutan hava gözlemcisi bir öğrencinin aniden, "Şüpheli bir uçak hava sahamıza girdi. Herkes sığınaklara!" diyerek bağırdığını duydu. Ardından garip, tiz bir gürleme geldi. Bunun bir bombardıman uçağı olduğu düşüncesiyle bulunduğu yere yüzüstü kendini atacaktı ancak fotoğrafları heba edemeyeceğinden soğuk suyla yıkayıp yavaşça sabitleme tankına yerleştirdi. Ardından tam yüzüstü yatıyordu ki bir patlamayla engellendi. Kendine geldiğinde göğsü kereste parçalarının arasında sıkışmış, yerde uzanıyordu. Bir şekilde hareket etmeye çalıştığında beli serbest kaldı ve iki elini kurtararak üzerine yığılan keresteleri tek tek kaldırıp çıkabildi. Sabitleme tankındaki resimlere ne oldu acaba, diye etrafa bakındı ancak gözlüğü uçup gittiğinden etraftaki her şey bulanıktı. Hemen yanı başında çalışan Moriuçi'ye ne olmuştu acaba? Ne kadar seslenirse seslensin cevap gelmiyordu. Kerestelerin altını köşe bucak aradıysa da bir iz yoktu. Ustaca sürünerek dışarı çıkmış olmalıydı. Moloz yığınlarını geçip koridora çıktığında şaşkına döndü. Sanki tanımadığı bir yere ilk kez gelmiş gibiydi. Her şeyin görünüşü değişmişti. Gözlüğünü kaybettiği için olabilir mi diye gözlerini iki üç kez ovuşturup etrafa baktı.

◆ ◆ ◆

Buraya kadar anlattıklarım beton binalarda bulunan ve radyoaktif ışınlara doğrudan maruz kalmayan şanslı yoldaşlarım hakkındaydı. Olay ânında açık havada bulunanlara ne olmuştu peki? Profesör Seiki, Eczacılık Bölümü'nün arkasında, hava saldırısından korunmak için öğrencileriyle birlikte harıl harıl bir hendek kazıyordu. Profesör kazıyor, öğrenciler de toprağı dışarı çıkarıyordu. Tam o anda hendekten dışarı çıkanların ölüm, içeriye girenlerin ise yaşam kurasını çektiğini kim bilebilirdi ki? Herkes ince, kısa pantolonlar giymiş, vargücüyle toprağı taşımaya girişmişti. Bulundukları yer patlamanın merkez noktasından dört yüz metre uzaktaydı. Göz kamaştırıcı bir ışık hendeğin içindeki toprağı aydınlattı. Elinde bambu sepetle çalışan Tomita aniden hendeğin içine savrulup yere çömelmiş çapa sallayan Profesör Seiki'nin sırtına çarptı. Profesör, "Ne oluyor? Ne yapıyorsun?" diye azarlar gibi bağırırken arkasına döndü. Tomita'nın peşinden ahşap bloklar, bez parçaları, kiremitler bir gürültüyle içeri doldu. Ansızın büyük bir kereste parçası sırtına "Dan!" diye vurunca Profesör olduğu gibi çamura yuvarlandı.

Birkaç dakika geçmiş gibiydi. Profesör Seiki'nin bilinci yerine geldiğinde kendisini ateş ve duman girdabının içindeki hendeğe düşmüş bir hâlde buldu. Sıcak hava gürleyerek hendeğin içine doğru esiyordu. Profesör sendeleyerek yürüdü ve her şeyi göze alarak ateşi yarıp geçti. Duraksamadan hendeğin çıkışına ulaşıp, "Ah, kurtuldum..." dediğinde, gözleri ve ağzı şaşkınlıkla kocaman açıldı. Bir süredir sıkıca tuttuğu çapası farkına varmadan elinden düştü ve olduğu yerde donup kaldı.

Eczacılık Bölümü'nün büyük binaları yerinde yoktu! Biyokimya Fakültesi de gitmişti! Farmakoloji Fakültesi yoktu! Çitler yoktu! Çitlerin dışındaki evler? Onlar da yoktu! Her şey yok oluvermiş, yerine bir ateş topu kalmıştı!

Atom konusunda uzmanlığı ve fizik doktorası olsa da o an Profesör Seiki buna bir atom bombasının sebep olduğunu anlayamamıştı. Amerikan biliminsanlarının bu kadar başarılı olabilecekleri aklına bile gelmemişti.

Peki öğrencilerim? Profesör bakışlarını ayaklarının dibine çevirdiğinde bütün bedeni soğuk suya girmiş gibi buz kesti. "Bu cansız varlıklar gibi yuvarlananlar benim öğrencilerim mi?" "Hayır, az önce hendekte sırtımdan darbe aldım ve hâlâ bilincim yerine gelmedi." "Bu bir kâbus, kâbus." "Böylesine acımasız bir gerçek, her ne kadar savaştaysak da, mümkün olamaz." Profesör kalçasını cimcikledi. Nabzını kontrol etti. Bedeni duyumsuyordu ve canlıydı. Bu kötü bir kâbus değilse neyin nesiydi? Kâbustan da öte bir şey olduğuna şüphe yoktu.

Profesör, hemen dibindeki kömüre dönmüş bedenin üzerine atladı. "Hey, Hey!" diye seslendi ancak tepki gelmedi. İki eliyle omzundan tutup onu ayağa kaldırmaya niyetlendiğinde derisi beyaz bir şeftali gibi tek hamlede soyuldu. Okamoto ölmüştü. Yanındaki inleyerek arkasını döndü. Ağlamaklı bir sesle, "Murayama, Murayama biraz daha dayan!" diyerek derisi soyulmuş öğrencisinin dizlerine sarıldı. "Profesör, ah, Profesör." Sadece bunları söyleyebilen Murayama göçüp gitti. Derin bir iç çekerek Murayama'nın soğuyan çıplak bedenini yere bırakan Profesör ellerini birleştirip dua ettikten sonra yanındaki Araki'nin üzerine çömeldi. Araki, balkabağı gibi şişmiş, yüzünün derisi yer yer

soyulmuş, ince ve beyaz gözleri fal taşı gibi açılmıştı. Sessizce, "Profesör, işim bitti. Artık benim için umut yok gibi. Her şey için minnettarım," dedi.

Bazılarının kulaklarından ve burunlarından kan geliyordu. Görünüşe göre kafatasından darbe alanlar ânında ölmüştü. Muhtemelen oldukça sert bir şekilde zemine çarpmışlardı. Bazılarının ağızlarından köpük köpük kan akıyordu. Tomita da o sırada yaralılara su içirip onlarla konuşarak hızla aralarında dolaşıyordu. Kendi başına hareket edebilecek bir kişi bile yoktu. Bir öğrenci hâlâ inliyordu. Tomita muayene etmek için yanına gitmeye yeltendiği sırada öğrenci aniden sessizleşti. Hızla kontrol ettiğinde gözbebekleri çoktan beyaza dönüvermişti. Bu şekilde yaklaşık yirmi kişi art arda son nefeslerini verdi. Sadece ikisinin yardım edebilmesi mümkün değildi. Onların imdadına koşan olmayacak mıydı? Profesör Seiki, "Hey! Biri yardıma gelsin!" diye bağırdı. Dikkatle dinlediğinde atmosfer henüz istikrara kavuşmamış gibiydi. Rüzgâr uğuldayarak bir oradan bir buradan esiyor, dört bir yandaki çökmüş çatıların altından avazı çıktığı kadar bağırarak yardım isteyenlerin rüzgâra karışan sesleri duyuluyordu. "Yardım edin lütfen!" "Çok acı çekiyorum!" "Biri yardıma gelsin!" "Sıcak! Yanıyorum, su dökün!" "Anne!" "Anne!"

Profesör başının döndüğünü hissederek tekrar yere çöktü. Bir süre sonra gözlerini açtığında katı madde gibi yoğun, kara bir bulutun tüm gökyüzünü kapladığını gördü. Güneş, ışığı zayıflamış kırmızımsı bir diske benziyordu. Etraf günbatımındaki gibi kararmış, aniden soğumuştu. Kulak kesilip dinlediğinde yardım isteyenlerin sayısı biraz azalmıştı. Annesine seslenen küçük çocuk muhtemelen çoktan yanarak ölmüştü.

◆ ◆ ◆

Birinci sınıf öğrencileri sessizce not tutuyordu. Anatomi dersini henüz yabancılık çektikleri Latince olarak aldıkları için kendilerini çoktan tam donanımlı birer doktor olmuş gibi hissediyorlardı. Yatay yazdıkları harflerden övünç duyuyor gibi görünüyorlar, Profesör'ün sözlerini takip ederek hızla not alıyorlardı. Aniden parlak bir ışık ve patlamayla her şey çöktü. Profesör'ün konuşması henüz bitmemişti. Başlarını kaldırıp etrafa bakacak zamanları bile olmamıştı. Sınıf olduğu gibi –düzgün bir şekilde yan yana oturur hâlde– ağır çatının altına gömülüvermişti. Sınıf başkanı Fucimoto, kendini kiriş ya da ona benzer hafif bir şeyin arasına sıkışmış olarak buldu ancak etraf zifiri karanlıktı. Enkaz ve toz bulutu içinde nefes aldığında boğulurcasına öksürmeye başladı. Sıraların arasındaki dar boşluk sayesinde nihayet sıkışmaktan kurtuldu. Hemen yanındakiler inliyordu. Bazıları, "Hey, hey!" diye sesleniyordu. Sesleri sayınca seksen kişilik sınıf arkadaşlarından çok azının hayatta kaldığını anladı. O sırada kerestedeki dar çatlaklardan yanan şeylerin kokusu sızdı. Çok geçmeden sıcak, boğucu duman içeri doldu. Yangın çıkmış olmalıydı. Telaşa kapılacak vakti yoktu, acele etmeliydi. Kalkmak için üstündekileri itmeye çalıştı ancak kirişler, kolonlar, çatı kirişleri, kiremitler ve toprak üstüne yığıldığı için bir türlü hareket ettirmeyi başaramadı. Çatırtılar yaklaşıyor, harlı alevlerin sesi duyuluyordu. Kritik an tam olarak bu duruma mı deniyordu? İtip dürtmeyi denedi. Başı, omzu ve beliyle karşı koyup tüm gücüyle gerilmeye çalıştı ancak bir santim bile hareket ettiremedi. Mekanik bilimi üzerine düşündü. Yerçekimi kuvvetini boşu boşuna hesapladı. Molozların arasından soluduğu hava yavaş ya-

vaş ısınıyor, titreyen kırmızı alevlerin yansıması parlıyordu. Biri aniden, *Denize Gidersek*[*] şarkısını söylemeye başladı. Vargücüyle bağırarak yavaşça şarkıyı söylemeye devam etti. Fucimoto tüm gücünü kaybetmiş bir hâlde olduğu yere yığılarak arkadaşının son şarkısına kulak kesildi.

"*Asla arkama bakmayacağım...*" Şarkı bu sözle bitti. "Dostlarım, hoşçakalın... Ayaklarımdan yanmaya başladım." İki dakika sonra ben de yanmaya başlayacağım, diye düşündü Fucimoto. Onu bekleyen kaderi biliyordu. Ellerini birleştirmiş sessizce dua ederken gözünün önüne babasının yüzü geldi. "Telaşa kapılma!" diyordu. Annesinin gülen yüzü göründü. Erkek kardeşi Masao aklına geldi. Masao onun yerine doktor olacaktı muhtemelen. Röntgen odasındaki arkadaşlarını tek tek hatırladı. Kep taktıkları[**] güne kadar röntgen teknik asistanı olarak çalıştığı sınıfa, ah, birlikte üniversite sınavına girdiği, aynı zafer kepini kazandığı can dostu Tako'ya ne olmuştu acaba? Röntgen bölümündeki dostlarıyla sabah akşam yaptıkları kısa konuşmalar birbiri ardına aklına geldi. "Telaş yapma." Enkaz altındaki bu daracık aralıkta tüm özgürlüklerinden mahrum edilmiş bir hâlde çaresizce yanıp kömürleşmek, kül olmak üzereyken panik yapmak ne işe yarardı ki? "Engin." Burada bedenini biraz bile hareket ettirecek alan yoktu ancak ruhu cennet ve dünya arasındaki engin boşluktan geçecekti. Geriye kalan, bir anlık esaretti. Burnuna yanık et kokusu geldi. Genç bedenler yandığında hoş kokuyordu. Benim kokum da güzel olmalı. "Asıl önemli olan şu an yaşananlar." Kesinlikle

---

* (Jp.) "Umi yukaba" Japonya'nın İkinci Dünya Savaşı sırasındaki ikinci milli marşıdır. –*çn*

** Eski zamanlarda üniversite öğrencilerinin taktığı kepten bahsetmektedir. –*çn*

öyleydi. "Beden sadece idrara çıkıp yemek yiyen, tuvalete giden yararsız bir kabuk." Fucimoto istemeden kıkırdadı. "Soruyu bir türlü çözemediğinizde tam tersini düşünmeyi deneyin." Sınava hazırlandığı sırada Profesör Şi'nin öğütlediği sözdü. Tam tersi... İşte bu! Fucimoto bir ihtimal diye düşünerek döşemeyi hissetmeye çalıştı. Parmağının ucunu döşeme tahtasının birleşme noktasına soktu. Tüm gücüyle çekti. Tahmin ettiği gibi tahta çatırdamaya başladı. Şok dalgası zemine vurmuş, oradan yansıyarak aşağıdan döşeme tahtalarını sallamıştı, bu yüzden de çiviler gevşemişti. Büyük çabalarla parmağını başka bir tahtanın altına koyup tahtayı yukarı çekti. Çattırt, diye rahatlatıcı bir ses yükseldi ve döşeme tahtası yerinden ayrılarak içerisini bir anda kurtarıcı bir havayla doldurdu. İki, üç tahtayı daha kolayca yerinden ayırdığında bedeni hop diye alttaki zemine düştü.

Bilet aldıkları istasyondan henüz dönen Profesör Yamada ve Tsucita bakteriyoloji sınıfının arka penceresini açmış, temiz hava alırken dinleniyorlardı. Serum üretimini öğrenmek için Tokyo Bulaşıcı Hastalıklar Araştırma Enstitüsü'ne iş gezisine çıkmak üzereydiler. Kuşkusuz Nagasaki'nin kuşatılacağı günler yakındı. Bu alanda da hızla hazırlık yapılması gerekiyordu. Erkeklerin çoğu savaş alanlarına gittiği için bu iki genç bilimkadınına bundan sonra büyük sorumluluklar yüklenecekti. Tenis kortunu ot bürümüş, sporun tadının çıkarıldığı sakin ortam yıllar önce unutulmuş, her şeyin odak noktası savaş olmuştu. Kortun karşısında hızla uzayan kâfur ağaçları ve çam korusu vardı. Oradan bakıldığında üretimi artırmak için tatlı patates tarlasına çev-

rilen oyun sahası görünüyor ve hepsinin üstünde kırmızı, büyük katedral yükseliyordu. Tenis kortundan geçerken el sallayan iş pantolonlu iki kadın figürü göründü. Röntgen Bölümü'nden Hemşire Hama ile Koyanagi'ye benziyorlardı. El sallamaları, öncesinde Röntgen Bölümü'nde teknisyen olarak çalışan Tsucita'nın yüzünü camdan fark ettiklerini gösteriyordu. Tsucita sakince ayağa kalkıp mendilini salladı. Oyun sahasındaki tatlı patates tarlasında Röntgen Bölümü'nden Yamaşita, Yoşita ve İnoe çömelmiş ot yoluyordu. Urakami yamaçlarındaki taraçalı arazide hava saldırısının durduğu kısa süreden istifade ederek yabani otları yolan çiftçiler orada burada noktalar hâlinde görünüyordu. İnsanlar durmaksızın katedrali ziyaret ediyorlardı. Yol da şemsiyelerle parıl parıldı.

"Nagasaki her daim çok güzel, öyle değil mi?"

"İki ay sonra Tokyo'dan döndüğümüzde hâlâ böyle olacak mı acaba?"

"Nedense Nagasaki yok olacakmış gibi hissediyorum."

"Ben de nedense kalacakmış gibi hissediyorum."

Bulundukları yere atom bombası düştü.

Profesör Yamada zar zor enkazın altından çıktı. Hemen yanındaki yıkıntıların altında kalan Tsucita'nın yalnızca, "Acıyor, acıyor," diye iki kelime söyleyerek son nefesini vermesi bir rüya gibiydi. Bakteriyoloji sınıfı bir anda ateş topuna döndü. Sadece Profesör Yamada kaçtı. Profesör Naito dahil tüm üyeler ânında ölmüş görünüyordu.

Sürünerek dışarı çıktığında etraf zifiri karanlıktı ve rüzgâr gökyüzünde şiddetle uğulduyordu. Hoş bir man-

zarayla karşılaşmayı bekliyordu ama çam ve kâfur ağaçları köklerinden sökülmüş, çevredeki binalarda dersliklerin hepsi yerle bir olmuştu. Karşı taraftaki katedralin elli metre yüksekliğindeki çan kulesi başta olmak üzere tüm binanın neredeyse üçte birlik kısmı havaya uçmuş, tıpkı antik Roma harabelerine benzemişti. Taş duvarda baş aşağı sallanan kolları bacakları kopmuş kişiler vardı, yol boyunca yerlerde insanlar görülüyordu, tarlalar göz alabildiğine cesetle doluydu. "Ya oyun sahasındaki hemşireler?" diye düşünerek onları kontrol ettiğinde, rüzgârla tarumar olduklarını ve bir milim hareket etmediklerini gördü. Açık havadaki insanlar ânında ölmüştü. Profesör Yamada ağır yara almamasına rağmen garip bir şekilde tüm vücudunda anormallik hissetmiş ve bir iki adım attıktan sonra yorgunlukla dizlerinin üzerine çökmüştü. Artık ne olacaksa olsun diye pes ederek yerdeki galvanizlenmiş demir sacın üzerine boylu boyunca uzandı. Yanına eski, Almanca bakteriyoloji ders kitabı düşmüştü. Artık bu bilgiler bir işe yaramaz. Böyle düşünerek kitabı yastık yaptı. Bu şekilde yatıp kaygılı rüyalar ile ıstırap veren gerçeklik arasındaki sınırda dolaşarak amaçsızca yardımın gelmesini beklemeye karar verdi.

YARDIM

9 Ağustos öğleden önce 11.02'de Urakami'nin merkezindeki Matsuyama Kasabası semalarında beş yüz elli metre irtifadaki bir noktada plütonyum atom bombası patladı. Saniyede iki bin metre hızla hareket eden rüzgâr basıncı ile eşdeğer devasa bir enerjiyle ânında yüzeydeki her şeyi paramparça etti, toza çevirdi ve havaya uçurdu. Ardından patlamanın merkezinde oluşan boşluk her şeyi emerek gökyüzüne yükseltti ve yeniden yere savurdu. 4982 °C'deki yüksek sıcaklıkta her şey yanıp kül oldu. Ayrıca akkorlaşmış parçalar ateş topu hâlinde yağmur gibi yağdı ve bir anda bütün yüzeyde azgın alevler yükseldi. Tahminen otuz bin kişi hayatını kaybetti ve yüz binden fazlası da ağır yaralandı. Dahası, sayısız insanda ışınım yüzünden radyasyon hastalığı baş gösterdi. Gökyüzünde meydana gelen patlamanın dumanı ve toz bulutları bir süre güneş ışığını tamamen kestiği için dünya güneş tutulması sırasında olduğu gibi karanlığa gömüldü, ancak üç dakika daha geçince dumanın genişleyip yayılmasıyla birlikte yoğunluğu azaldı ve güneş ışığı ve ısısı bir kez daha zar zor da olsa içinden geçebildi.

Kendi çabalarımla kurtulup fotoğraf odasına geldiğimde

Profesör Şi'yi gördüm. Haşimoto ve Başhemşire'nin grubu da koşarak yanımıza geldi.

Hep bir ağızdan, "Çok şükür! Çok şükür!" diye bağırarak birbirimizi kucakladık. Tek tek yüzlerine baktım. Hayat ne kadar değerli. İyi ki yaşıyorsunuz, ancak bu yeterli değil. Ya Yamaşita? İnoe? Umezu?

"Diğerlerini de arayıp kurtarın. Beş dakika sonra burada toplanın!"

Grup hızla her odaya dağıldı. Profesör Şi ve Şiro fotoğraf odasındaki molozları kaldırıp altlarını kontrol ediyor, "Hey! Hey!" diye seslenerek dikkatle etrafı dinliyorlardı. Yanıt yoktu. Şiro, "Moriuçi, yaşıyor musun?" diye bağırdı.

Kıdemli, röntgen odasındaki cihazların arasından ağır yaralı olan Umezu'yu kurtardı. Kanlar içindeki bitkin Umezu kendini koridora atıp oturdu ve "Gözlerimi kaybettim," dedi. Kıdemli, "Ne diyorsun? Gözlerinde sorun yok," derken yaralarını inceliyordu. Gözünün üzerinde derin bir kesik vardı. Bunun dışında bedeni büyüklü küçüklü yaralarla doluydu. Başhemşire, "Her şey yolunda. Sorun yok," diyerek onu teskin ederken, yaralarına iyotlu tentürdiyot sürüp gazlı bez koyarak üçgen sargıyla sarmaya başladı. Umezu'nun nabzını ölçüp art arda tedavi talimatları verdim.

"Doktor, yardım et, lütfen." "İlaç verin." "Yaramı tedavi edin, lütfen." "Doktor üşüyorum, giyecek bir şey verin, lütfen," diye her biri bir şeyler söyleyerek, tuhaf, çıplak insanlar etrafımıza toplanmıştı. Bunlar sağa sola savrulan hastalar içinde hâlâ hayatta kalmayı başaranlardı. Ayakta tedavi gören hastalar tam o sırada bombaya yakalandıkları için

yakınlardaki koridor ve odalarda çok sayıda yere yığılmış insan vardı. Kıyafetleri parçalanmıştı. Derileri soyulduğu, kesildiği ve toza bulanıp griye döndüğü için bu dünyaya ait görünmüyorlardı. Biri, ölmüş, kıpırdamayan insanların arasından ağır ağır yanıma sokulup ayak bileğime yapıştı. "Doktor, yardım et, lütfen!" diye feryat ediyordu. Başka biri kan fışkıran bileğini bana doğrultuyordu. "Anne, anne!" diye hüngür hüngür ağlayan bir kız çocuğu, çocuğunun ismini seslenerek acı içinde kıvranan anneler, "Çıkış nerede?" diye bağırarak koşan iriyarı bir adam, "Sedye, sedye!" diye feryat eden huzursuz öğrenciler... Etrafa tam bir keşmekeş hâkim oldu.

Bizler de bunun üzerine gecikmeksizin ilkyardıma başladık. Üçgen sargı bezleri ve bandajlar çok geçmeden tükenince gömleklerimizi kesip yaraları sardık. On kişi, yirmi kişi... Birini tedavi etmeyi bitirsek hemen arkasından, "Yardım edin!" diye seslenen yeni bir hasta peyda oluyor, sonu gelmiyordu. Bir elimle kendi yaramı bastırmak zorunda olduğumdan çalışırken zorlanıyordum. Yanlışlıkla hastanın yarasına kendimi kaptırıp elimi çekerek tedavi etmeye kalktığımda, sanki su tabancasından kırmızı mürekkep püskürtülüyormuş gibi yaramdan kan fışkırıyor, hem yan duvar hem de orada bulunan hemşirenin omzu kırmızıya boyanıveriyordu. Şakağımdaki arter damar kesilmişti. Küçük bir arter olduğundan üç saat daha bedenimin dayanacağını varsayarak ara ara kendi nabzımın gücünü kontrol edip hastaları tedaviye devam ediyordum.

Arkadaşlarımızı aramaya giden Haşimoto ve Tsubakiyama geri döndü. "Yoklar. Oyun sahasındaki tarlaya gittiklerini düşündük. Bu yüzden oraya ulaşmaya çalıştık ancak

devrilen ağaçlar, alevler ve cesetler yüzünden yoldan geçemedik. Temel Tıp Binası'nda da kimseyi göremedik. Her yer alevlerle kaplıydı. Hastanenin merkezindeki büyük yangından dolayı arka girişle bağlantı kurulamıyor. Yaralı sayısı hakkında en ufak bir fikrimiz yok." Böyle bir rapor verdiler. Hemşire Yamaşita'nın, İnoe'nin, Hama'nın, Koyanagi'nin, Yoşida'nın yüzleri birer birer gözlerimin önüne geldi. Ölmüşler miydi? Şu an son nefeslerini mi veriyorlardı? Önümüzdeki ağır yaralı hastalar gibi acı içinde kıvranıyor olabilirler miydi? Ya da gizli bir yere güvenli bir şekilde sığınmışlar mıydı, merak ediyordum. Yaşıyorlarsa kesinlikle buraya döneceklerdi.

Ne olursa olsun bu yaşananlar savaş etiğine sığmayan çok mühim olaylardı. Tahmin dahi yürütülemeyecek büyük ölçekli bir yıkımdı. Korkarım ki bu tarihe geçecek bir olay sayılacaktı, bundan şüphem yoktu. Sağlam durmak zorundaydık. Röntgen odasına döndüm, pat diye düşerek bağdaş kurup oturdum. Profesör Şi ve Başhemşire de yarama ilaç sürüp gazlı bezle iyice sararak baskıyla kanamayı durdurmaya çalıştılar. Üstünden üçgen sargıyı sıkıca bağladılar ancak göz açıp kapayıncaya değin sargı kıpkırmızı oldu ve çenemin yanından damla damla kan akmaya başladı.

"Herkes cihazları kontrol etsin, lütfen."

Hepsi tekrar hızla farklı odalara dağıldılar. Bu sırada ben de dikkatle düşündüm. Burası kesinlikle kan gölü içindeki bir savaş alanına dönüşmüştü. Bizler sıhhiye ekibindeydik. İşimiz asıl bundan sonra başlıyordu. Kararlı durmak zorundaydık. Düşman yine ara vermeden bombalamaya devam edecekti. Muhtemelen bir hafta içinde karaya çıkarma yapacaklardı. Kararsızlık sonumuz olurdu. Kargaşa çıkarsa

hiçbir şey yapamaz hâle gelirdik. İlk olarak grup toplanmalı, organize edilmeli, tıbbi ekipmanlar sağlanmalı, gıda tedarik edilmeli ve kamp alanı hazırlanmalıydı. Bunlar yapıldıktan sonra etrafla iletişime geçip sahra hastanesinin kurulması için bir yer seçilmeliydi. Er ya da geç burası denizden bombardımana uğrayacaktı. Hastaları büyük bir hızla vadinin eteklerine toplamamız gerekiyordu.

Hangi pencereden bakarsanız bakın dışarısı alevlerden bir ormandı. Etraf tamamen azgın alevlere gömülmüştü. Yangın bulunduğumuz binanın bile bir köşesine sıçramış olmalıydı ki çıtır çıtır sesler gelmeye başlamıştı. Cihazları kontrol etmeye giden grup birer birer döndü.

"Her şey darmadağın." "Elektron tüplerinin hepsi hasar görmüş." "Elektrik kabloları kopmuş. Yol kapandığı için trafoyu dışarı çıkaramadık." "Numuneler havaya uçmuş, hiçbirini alamadık." Rapor tamamen acımasız ve sertti.

Herkes ağzımdan çıkacak sözü bekliyor, dikkatle beni izliyordu. Diğer bölümden profesörler, hemşireler ve öğrenciler kan içinde, ikişerli üçerli el ele tutuşmuş hâlde, hiçbir şey söylemeden geçip gittiler. Alevlerin sesi duyuluyor, pencereden içeri kıvılcımlar uçuşuyordu. Ne yapmalıydık? Ben de yalnızca herkesin yüzüne bakıyordum. Böyle bir zamanda sersemlemek bir işe yaramazdı. Ama bir şey yapmaksızın sakin kalırsak yanarak can verecektik. Hiçbir şey yapmadan duramazdık. Böyle düşününce farkında olmadan sırıtarak güldüm. Bu o kadar ani olmuştu ki herkes istemeden kahkahalara boğuldu. "Ha, ha, ha, ha!" diye hep birlikte haykırarak bir süre güldük.

"Şu acıklı durumumuza bir bakın. Bu şekilde savaş alanına çıkamayız. Hadi, düzgünce giyinip ön kapıda

toplanalım. Yemeği de unutmayalım. Aç karnına savaşamayız."

"Ha gayret! Yapalım şu işi!" diye hepsi canlı bir şekilde haykırarak odalarına döndüler. Tek tek arkalarından bakarken her zamanki ruh hâllerine geri döndüklerini hissettim. Profesör Şi ayakkabı aradı. Başhemşire de çelik başlık ve kıyafet buldu. Yavaş yavaş ön girişe doğru ilerledim. Jinekoloji Bölümü'nün önündeki koridorda hemşirelerden biri boş gözlerle daireler çizerek yürüyordu. Sırtına güçlü bir şekilde vurup, "Hey, güçlü ol!" dememe rağmen fark etmemiş gibiydi, hâlâ aynı şekilde yürümeye devam ediyordu. Güçlü uyarıcılar geçici deliliğe sebep olmuş olmalıydı. Girişin önündeki avluda çok sayıda yaralı ve ölü vardı. Şehir merkezinden yaralarını elleriyle bastırarak arkası kesilmeksizin gelenler ilkyardım istasyonundaki hasta kabulün nerede olduğunu soruyordu. Hastanenin her koğuşundan da yaralıları sırtlarında ya da omuzlarında taşıyan ikili üçlü gruplar çıkıyordu. Tanrı aşkına ben bunları nasıl tedavi edecektim ki? Her hayata değer verilmeliydi. Her insan bedenini önemser ve küçük büyük fark etmeksizin yaralarının hepsiyle ilgilenir. Bu yüzden yetkin bir doktor tarafından tedavi edilmek ister. Onları muayene etmek zorundaydım.

Sayısız hastayla, tükenmekte olan ilaçlarla, yaklaşmakta olan yangınla ve yetersiz sayıda çalışanla... Üç kişiyi tedavi ettikten sonra genel duruma göz attığımda, büyük zahmetlerle bandajladığımız yaralılarla birlikte alevlerin ortasında kalma tehlikesiyle karşı karşıya olduğumuzu fark ettim.

Atom bombasının atılmasının üzerinden yirmi dakika geçmişti bile ve tüm Urakami alevden bir ormana dönüşmüştü. Hastanenin merkezinden çevreye ateşler saçılıyor-

du. Alevlerin görülmediği tek yer doğu tarafındaki tepeydi. Pompalar, kovalar, su depoları, enerji dolu insanlar... Yangını söndürmek için gerekli olan her şey bir anda yok olduğundan, yayılan alevleri kendi hâline bırakmıştık. Hayatta kalmayı başaranlar, güçlü radyasyona maruz kaldıkları için kıyafetleri soyulmuş ve çırılçıplak bir hâlde şehir merkezindeki alevlerden kaçarak sendeleye sendeleye dağa tırmanıyorlardı. İki çocuk ölen babalarını sürükleyerek ilerliyordu. Kafası olmayan bir bebeği sıkıca kucaklamış genç bir kadın koşturuyordu. Yaşlı bir çift ele ele tutuşmuş, nefes nefese dağa tırmanıyordu. Koşarken iş pantolonu aniden alev alan bir kadın bir alev yumağına dönüştü ve yerde yuvarlandı. Ateşlerin çevrelediği bir çatının üzerinde durmadan şarkı söyleyip dans eden bir adam görünüyordu. Delirmiş olmalıydı. Koşarken arkasına durup durup bakanlar da vardı, başını bir kez bile çevirmeden hızla koşanlar da... Bir abla kız kardeşini geride kaldığı için azarlıyor, kardeş de ablaya beklemesi için yalvarıyordu. Hemen arkalarından alevler yaklaşmaktaydı.

Muhtemelen her on kişiden ancak biri alevlerden kaçmayı başarabilecek kadar şanslı olmuştu. Geriye kalanlar ise şimdi gözümüzün önündeki evlerin altında gömülmüş yanıyordu. Alevler gürlerken rüzgârın yönü değişti. Dört bir yandan yardım isteyenlerin feryatları birbirini izledi. Kollarımı kavuşturmuş, donup kalmış bir hâlde ayakta dikiliyordum. Kendimi hiç bu kadar aciz hissetmemiştim. Gözlerimin önünde acı çeken ve ölmek üzere olan bu insanlara yardım etmenin bir yolu yok muydu?

◆ ◆ ◆

"Profesör, *Fudo Myoo** gibi görünüyorsunuz."

Üçüncü sınıf öğrencileri Nagai ve Tsutsumi yanıma gelmişti. Röntgen grubu da kıyafetlerine çekidüzen vermiş ve bir araya toplanmıştı. Hendeğin içine atlayan Moriuçi de sağlıklı görünüyordu. Derken koşarak yanımıza gelen biri Başhemşire'yi kucakladı. Jinekoloji Bölümü'ndeki ultrason teknisyeni Kosasa'ydı bu. Saçları yanıp kısacık kalmış, kokuyordu. İş pantolonu da yırtılmıştı. Ateşin içinden iki hemşireyi kurtardığını, kendini kaybedip alevleri aşarak buraya kadar koştuğunu söyledi. Geriye sadece Dermatoloji ve Cerrahi Bölümü'nden röntgen teknisyeni Sakita ile Kaneko kalmıştı.

"Cihazlar için sonra geri döneriz. İnsanları kurtaralım."

Bu şekilde karar verdim. İki kişilik gruplara bölünüp yanan koğuştaki yaralıları taşımaya başladılar. Kosasa ve Moriuçi, Sakita ile Kaneko'yu aramak için alevlerin içine daldı. Kıdemli, Umezu'yu sırtında taşıyarak binanın arka tarafındaki dağa tırmanmaya başladı. Sanki Rus-Japon Savaşı'nı tasvir eden bir resme benziyordu. Biz binaya ikinci kez girdiğimizde, güçlükle sıkıştıkları yerden kurtarılan insanlar can havliyle ve gözleri dönmüş bir hâlde dışarı koşuyordu. Konuşsak bile cevap vermiyor, arkalarına bakmıyorlardı. Maalesef kendilerini kaybetmiş gibiydiler. Hastaneden ayrılıp nereye gitmeyi, kime görünmeyi planlıyorlardı ki? Her birine, "Panik yapma!" diye bağırdım. Ama bağırışımı duymazdan geldiler. Zemin kattaki ameliyat odasına girdiğimde bir borunun patladığını ve odanın su dolduğunu gördüm. Sağlık ekipmanlarının olduğu yan taraftaki de-

* Japon Budizmi ve halk dininde Beş Parlak Kral olarak bilinen güçlü tanrılardan biridir. Büyük bir alevin içinde otururken elinde bir kılıç ve bir ip tutar şekilde tasvir edilir. *–ç.n*

poya girdiğimde durum çok daha acıklıydı. Sedyeler bile parçalar hâlinde etrafa saçılmıştı. Ameliyat aletleri her yere dağılmıştı. Şuruplar, haplar, iğneler... Her birinin paketi açılmış, içindekiler birbirine karışmıştı. Üstelik bir borudan üstlerine sular boşanıyordu. Ahh! Bu malzemeleri bugün için toplamamış mıydık? Böyle bir gün için bu sedyelerle tatbikat yapıp ilkyardım derslerini tekrarlamamış mıydık? Şimdi tamamen hezimete uğramış durumdaydık. Ayakları koparılmış bir sivrisinek gibi, kıskaçları alınmış bir yengeç gibi biz de elimizde avucumuzda hiçbir şey kalmamış hâlde bunca yaralıyla yüz yüzeydik. Gerçekten ilkel tıptı bu. Bilgimiz, sevgimiz, yeteneklerimiz. Sadece bunlarla hayat kurtarmak zorundaydık. Cesaretim kırılmıştı. Merdivenlerden çıkıp tekrar girişin önündeki açık alanda dikilerek bütün idareyi ele almaya karar verdim.

Cesaretim kırılmış olsa da etrafımda doktorlar, öğrenciler ve hemşirelerden oluşan yaklaşık otuz kişi dimdik ayakta durmuş, son kurtarma operasyonunu yürütüyordu. İkişerli gruplar hâlinde, odalara yığılmış hastaları taşıyarak insanların imdadına yetişiyorlardı. Tüm hastaları girişin yanındaki kömürlükte yan yana dizdiler. Burası kıvılcımların düşmediği tek yerdi. Ben sadece onların ortasında ruhsuzca ayakta dikiliyordum. Yangın giderek şiddetleniyor, gökyüzü kapkara bir duman girdabıyla sarılıyor, kara bulutlar ateşin rengini yansıtarak uğursuzca parlıyordu. Biraz umutsuz bir sahneydi.

Tomokiyo'nun, "Rektörü kurtardım!" diyen sesine kulak verip arkamı dönünce girişte kıpkırmızı bezle sarılmış bir

şeyi sırtında taşıdığını gördüm. Koşarak yanına gittiğimde gördüm ki bu kırmızı şey Profesör Tsuno'ydu. Beyaz saçları, yüzü, beyaz önlüğü, pantolonu ve tozlukları tamamen kanla kaplanmıştı. Gözlüğü yoktu. "Ah, Nagai... Zor olmuş olmalı. Zahmet çekmiş olmalısın," dedi. Nabzını ölçtüm ancak hususi olarak zayıf ya da düzensiz olduğu söylenemezdi. Arkadaki tepe güvenli olduğundan Tomokiyo'ya iki yüz metre kadar tırmanarak uygun bir yerde dinlenmesi talimatını verdim. Profesör Şi de hazırladığı enjeksiyonları alıp peşlerinden gitti. Rektör ayaktaki hastaları muayene ettiği sırada yakalanmıştı. Profesör Ki de ağır yara almış ancak Rektör'ün koridora kadar çıkmasına yardım etmişti. Ardından kanaması yüzünden ayağa kalkamamış ve orada arama yapmaya giden Tomokiyo tarafından kurtarılmışlardı. Bir süre sonra dahiliyeden Başhemşire Maeda koğuştan dışarı fırlayıp beni görür görmez, "Rektör nasıl?" diye sordu. "Tepenin iki yüz metre kadar yukarısına gidiyorlar. Profesör Şi de yanlarında. Sorun yok," diye cevap verdim. Başhemşire'nin kaşının üstünden kan akıyordu ve yüzü solgundu. Aniden tepeye doğru koşup gitti. O kadar şişman olan Başhemşire nasıl böyle çevik bir şekilde kayalık tepeye çıkıyor diye ağzım açık arkasından izledim.

İki hasta bakıcımızdan biraz bahsetmek gerek. Haşimoto on yedi, Tsubakiyama on altı yaşındaydı. Her ikisinin de vücudu boy ve kilo bakımından dengesiz olduğundan onlara "Fıçı" ve "Fasulye Sırığı" takma adlarıyla sesleniyorduk. Tıknaz Fıçı ile Fasulye Sırığı önmuayene odasına girdiğinde hasta ve öğrencilerin birbirine karıştığı yedi kişi yerde inliyordu. İkisi girişteki iriyarı bir adamın kalkmasına yardım ettiler ve kucaklayıp nazikçe merdivenlerden

indirerek kömürlüğe taşıdılar. Hemen geri dönüp aynı şekilde bir öğrenciyi götürdüler. Üç kişi, dört kişi... Odadakiler bitince sonraki muayene odasına geçtiler. Burada tanıdıkları bir hemşire vardı. Onu kucaklayıp merdivenlerden indirirken Fıçı hayatında ilk kez tattığı büyük bir sevinçle doldu. Kelimelerin kifayetsiz kaldığı yüce bir neşe, büyük bir mutluluktu. "Hamasaki onu kollarından tutup alevlerin içinden çıkardığımı bilmeden baygın hâlde inliyor. Eğer Fasulye Sırığı da yaptığımızı söylemezse Hamasaki bizim tarafımızdan kurtarıldığını asla bilmeyecek. Eğer bu durumdan kurtulursak koridorda ya da benzer bir yerde karşılaştığımızda, muhtemelen her şeyden habersiz, bizi öylesine başıyla selamlayarak yanımızdan geçip gidecek." Böyle düşündüğünde farkında olmadan dudaklarının kenarı yukarı kalktı. Çocukken kırmızı iğde meyvelerini boş bir krema şişesinde salamura yapmış, yerini sadece kendisinin bildiği *miso** kovalarının arkasına saklamıştı. Kız kardeşine duyurmadan, erkek kardeşinin bakışlarından kaçınarak sabah akşam tadını kontrol etmeye gelmiş, parlak iğde meyvelerine sanki bir yakut ya da ona benzer değerli bir mücevhermiş gibi bakmıştı. Şu an olanlar, ona o zaman yaşadığı saf mutluluğu anımsatmıştı.

Fasulye Sırığı farklı bir konu hakkında düşünüyordu. Bu yetişkin insanlar neden bu kadar hafifti? Daha önce yaralıları taşıma tatbikatı yaptıklarında ya da muayene odasında hastaları sedyeden radyoskopi masasına taşıdıklarında, üç hemşireyken bile çok ağır olduklarını hissediyorlardı... Bu çok garipti. Büyük ihtimalle kanamaları yüzünden vücut ağırlıkları azalmış olmalıydı. Enine bo-

* (Jp.) Miso, fermente edilmiş bir Japon yiyeceğidir. *–çn*

yuna düşünüldüğünde, Profesör Nagai'nin hava saldırısı tatbikatı aşırı sertti. Savaş denilen şey bu denli korkunç, acı verici ve zordu. Ama keşke tatbikatı da aynı ölçüde korkunç, acı verici ve zor bir hâle getirmeseydi. Hemşirelik okuluna kabul edilmesinin üzerinden çok geçmeden cesaret sınavına girmişti. Karanlık bir odadaki loş ışığın altında teknisyenler ve üst sınıf hemşirelik öğrencileri ölmüş ya da yaralanmış taklidi yaparak inlerlerken henüz otopsi dersi bile almayan birinci sınıf öğrencilerini tek tek yanlarına gönderip nabızlarını ölçtürüyorlardı. O gün yaşadığı dehşet hissi, bugün gerçekten ölenleri ve yaralananları kucaklarken bile ortaya çıkmamıştı. Taşıma tatbikatında, kayalık Anakobo Dağı'nın baş döndürücü yamaçlarında, bedenlerine halatlarla bağladıkları hastaları taşımışlardı. Yangın tatbikatında aniden pencereden ıslık sesi çıkaran ve kıvılcımlar saçan bir yangın bombasını içeri atmışlardı. Bir an önce söndürmezlerse gerçekten yangın çıkacak olması onları şaşkına çevirmişti. Her şeye rağmen o dönem birlikte ağlayıp birlikte güldükleri, tatbikatta ya da gerçek hava saldırılarında beraber hareket ettikleri Koyanagi ve Yoşida'nın şimdi orada olmaması ister istemez kendisini yalnız hissetmesine neden oldu. Neredelerdi? Alevler onları ayırmıştı ve yaşıyorlar mıydı yoksa ölmüş müydüler belli değildi. Ancak nedense geri döneceklerini hissediyordu. Fasulye Sırığı pencereden başını çıkarıp, "Yoşida, Yoşida!" diye seslendi. Fıçı da yanından başını uzatıp, "Inoe! Miç!" diye bağırdı. Alevler gümbürdüyor ve bulundukları yere doğru geliyordu.

İkisi ne zaman bir sonraki yaralıyı kurtarmaya gitseler, alevlerin ele geçirdiği oda sayısının arttığını görüyorlardı.

Yine de, ateş ve dumanın birbirine karıştığı odalara ağızlarını ve burunlarını havluyla sıkıca kapatarak, sürünerek giriyor ve yaralıları dışarı sürüklüyorlardı. Şu an her zamankinden çok daha keyifli ve mutluydular. Korkunç sıcaktan çıktıklarında manşetlerinin tutuştuğunu fark ettiler ama ikisi de hemşire olmaktan gerçekten mutluydu.

Baygın hastalarla ilgilenmek daha kolaydı. Bilinci yerinde olan hastalar yaraları acıdığından ya da ağrıları olduğundan yavaşça taşınmayı talep ediyor, unuttukları eşyalarının alınmasını veya kâğıt mendil verilmesini isteyerek sızlanıyorlardı. Bu, beklenenden çok daha fazla zaman alıyor ve istemeden de olsa vakit kaybetmelerine neden oluyordu. Üstelik bombanın yarattığı ağır hasardan habersiz oldukları için koğuşun alevlerle çevrildiğinin de farkında değildiler. Bu yüzden, çileden çıkaracak kadar kaygısız, bencilce ısrarlarıyla sıkıntı veriyorlardı.

Dahiliye koğuşunda tüm vücudunda akut eklem romatizması olan bir hasta vardı. Profesör Okura ile Yamada kollarından tutup dışarı çıkarmaya yeltendiğinde, "Acıyor, acıyor!" diye bağırmaya başladı ve "Bu kadar acı çektireceksiniz olduğum gibi bırakın daha iyi," dedi. Başka çareleri olmadığından diğer hastaları taşımaya başladılar ve en sona bu romatizmalı hastayı bıraktılar. Tekrar kollarından tutup kaldırdıklarında, sedye getirmezlerse hiçbir yere gitmeyeceğini söyleyerek bir öfke nöbeti geçirdi. Her yeri aradılar ancak işe yarar bir tane bile sedye çıkmadı. Oldukça zaman kaybettiklerinden ve yapacak başka bir şey olmadığından tekrar koğuşa döndüklerinde odayı çoktan alevler sarmıştı.

Profesör Okura yanıma koşup, "Yalnızca bir kişiyi bir türlü dışarı çıkaramadık," diyerek destek aradı. "Elinizden geleni yaptıysanız sorun yok. Bu hastanın sorumluluğunu ben alıyorum," dedim ancak Profesör Okura ve Yamada cinayet işlemiş gibi bir ifadeyle koğuşa doğru, dans eden alevlere bakmaktaydılar.

Kol saatime baktığımda çoktan ikiyi geçiyordu. Ne ara saat üç olmuştu ki? Yangın şu anda en şiddetli hâlindeydi. Rüzgâr bir süredir batıdan esiyordu. Onlarca metrelik alevler engin gökyüzüne bakarken en yükseğe çıkmak için birbiriyle yarışıyor, rüzgâr tarafından bastırıldıklarından doğuya doğru dağılıyorlardı. Üniversite şehrin rüzgâr yönünde olduğu için bu kömür deposu tehlikeli olmuştu. Nihayet hastaları tepedeki tarlalara nakletmeye karar verdim. Bu çok zor bir görevdi. Zira yol çok dardı; üstelik yıkılan binaların enkazları yolu kapattığı için çıplak kayaları ya da taş duvarları aşıp ölmek üzere olan yaralıları sırayla yukarı taşıyacaktık. Ben de iki kişiyi sırtımda taşıyarak çıkardım ancak üçüncüyü taşırken artık gücümün tükendiğini hissettim. Şakağımdaki arterin kanaması henüz durmamış, üç kez sargı değiştirmem gerekmişti. Başhemşire çok solgun göründüğüm konusunda beni uyardı. Gerçekten de nabzım oldukça zayıflamıştı. Fıçı ve Fasulye Sırığı, iri bir adamı kolayca omuzlarına almış, yukarı çıkıyorlardı. Bir bebeğin ağlama sesi duyuluyordu. Annesi ağır yaralanmıştı ve bilinci yerinde değildi. Neredeyse iki aylık olan bebek, çıkık göbek deliği şişmiş bir hâlde annesinin yanında ağlıyordu. Alevler iyice yaklaştığından en azından çocuğu kurtarayım diyerek bebeği kollarıma alıp tepedeki tarlaya çıktım ve onu Hamasaki'nin yanına yatırdım. Tam o sırada Hama-

saki, "Ah!" diye inleyerek bir yana devrildi. Artık onun için umut olmadığını düşünerek bir makas aldım ve perçeminden kesip cebime koydum. Yamada ve Başhemşire, anneyle çocuğun ayrılmasının çok üzücü olduğunu söyleyerek anneyi kollarından tutup yukarı getirdiler. Bebeği annesinin göğsüne yatırdıklarında daha şiddetli ağlamaya başladı. Bilinci yerinde olmayan annenin eli bebeğin olduğu yere doğru hareket etti.

İri yağmur damlaları düşmeye başladı. Parmak ucu büyüklüğündeki siyah damlalar değdiği yerde ham petrol ya da ona benzer bir leke bırakıyordu. Yağmur üzerimizdeki kara bulutlardan yağıyor gibiydi. Sahne giderek daha korkunç bir hâle büründü. Havadaki oksijen yangın tarafından tüketilmişti ve karbondioksit salınımı olağanüstü düzeydeydi. Bu alev vadisinde insan boğulurcasına nefes alıyordu. Herkes bir köpek gibi hızlı hızlı nefes almaktaydı. Sonrasında saatime baktığımda dört olmuştu. Yaralıların tamamı güvenle taşınmış, tepedeki tarlalarda yan yana yatırılmıştı. Çatısı olan bir yer var mı diye devriye gezen öğrenciler dört bir yana koşuşturdular ancak alevler her yeri kapladığından daha uygun bir yer bulamadılar.

Orada oturup yemek yedik. Şu an yemek yiyecek durumda olmadıklarını söyleyen hemşireler de –bundan sonra aylarca her gün bu şekilde devam edip etmeyeceğimizin belli olmadığını söylememin ardından– bir süre önce hazırlanmış olan acil durum kumanyasından yediler. Karnımız doyunca doğal olarak sakinleşmeye başladık. Sonrasında tek tek hastaların şikâyetlerini dinleyip dikkatle tedavi etmeye koyulduk. Sargı bezlerini düzeltip tekrar bağladık, yaralarını diktik, üçgen sargılarını yeniden sardık, iyotlu ten-

türdiyot sürüp su içirdik, yorgan ya da dokuma hasır bulup getirerek üstlerini örttük, atel* uyguladık.

Genç Nagai, "Ah, numune odasından alevler yükseliyor!" diye bağırdı. On yıldan fazla bir süredir büyük çabalarla topladığımız bilimsel örnekler, bir daha elde edemeyeceğimiz değerli vaka fotoğrafları şimdi bir duman bulutuna dönüşmüştü. "Ah, fotoğraf odası yanıyor." "Elveda tıbbi ekipmanlar." Hastaları kurtarmak zaman aldığı için ekipmanları ve numuneleri dışarı çıkarmayı başaramamıştık. Günlük bilgi kaynağımız olan kitaplarımız da, bilimdeki ilerleyişimizin kanıtı olan örneklerimiz de, çocuğumuz gibi sevip kolladığımız her türlü cihazımız da şimdi kırmızı alevlere dönüşmüş hâlde gökyüzüne yükseliyordu. Tüm umutlarım, sayısız hatıram şu an gözlerimin önünde kapkara dumanlar hâlinde yok oluyordu. Ayakta dikilerek, şaşkınlık içinde, yanmalarını izledik. Yangın giderek şiddetlendi ve sonunda film deposu alev aldı. Kapkara dumanlar ve alevler eşliğinde büyük bir gürültüyle havaya uçtu. Dizlerimde derman kalmadığını hissettim ve "Sonumuz geldi," diye mırıldanarak bitkin hâlde yere yığıldım. Başhemşire başta olmak üzere tüm hemşireler hıçkıra hıçkıra ağlamaya başladı.

Üniversitenin tamamı bir alev yumağına dönüşmüştü. Şu an son noktadaydık. Rektör Profesör Tsuno diğerleri gibi ağır yaralıydı. Hastane müdürü Profesör Naito'yu gören olmadığından muhtemelen o da hastaneyle aynı kaderi paylaşmıştı. İletişim hâlinde olduğumuz öğrencilerin bildirdiği

* Hasar gören kemiklerin ve zedelenen dokuların korunması için uygulanan medikal tedaviye atel denmektedir. *–çn*

rapora göre sadece Profesör Koyano ile Profesör Ço'nun durumu iyiydi. Bunların dışında neredeyse hiç kimse yoktu ortalıkta. Yalnızca kanlar içindeki Profesör Kitamura ve Profesör Hasegava'nın sağlık personeli tarafından kurtarıldıklarını ve tepeye tırmanırken görüldüklerini söylediler. Anlaşılan o ki öğrencilerin ve hemşirelerin neredeyse yüzde sekseni ölmüştü. Hayatta kalanların çoğu da yaralıydı. Şu an için tepeye ulaşmış, aktif ve sağlıklı insan sayısının, Cerrahlık Bölümü'nde görev alan grup ile arka giriş kısmında çalışan Dermatoloji ve Pediatri Bölümü'nde görev alanlar dahil edilse bile elli kişiyi geçmediği söylendi. Temel Tıp Bölümü'ndeki tüm ekipten ümitlerini kestiklerini söyledikleri için, üniversitenin hem personel hem de ekipman olarak yok edildiğini kabul etmek zorundaydık. Tepenin üzerinde durmuş, yanan üniversitenin son görüntüsünü izlerken, Şova Dönemi* Beyaz Kaplan Birliği** gibiydik.

Profesör Okura bir hasta odasından büyük beyaz bir çarşaf getirmişti. Çenemden sarkan kan pıhtısını koparıp bu çarşafın üzerine büyük bir Japon güneşi çizdim. Üç metrekareden büyük olmayan Japon bayrağını bağladığımız bambu direği kaldırdık. Sıcak rüzgâr estikçe çırpınan kumaşın yüksek sesi yankılanıyordu. Kollarını yukarı sıvamış, başına beyaz saç bandı takmış genç Nagai, direği iki eliyle tutup havaya kaldırdı. Kanlı Japon bayrağını kapkara dumanların

* Şova Dönemi, Japonya tarihinde 25 Aralık 1926-7 Ocak 1989 tarihleri arasında İmparator Hirohito'nun saltanatını kapsayan dönemdir. *–ç.n*

** Boşin Savaşı'nda (1868-1869) Tokugava Şogunluğu'nun yanında savaşan ve yaklaşık 305 genç samuraydan oluşan bir birliktir. *–ç.n*

dalgalandığı tepeye doğru götürdü. Bizler de sessizce onu takip ettik. Saat öğleden sonra beşti. Böylece bizim Nagasaki Tıp Okulumuz savaşı kaybetti ve küle döndü.

O GECE

Bizim bölümün personeliyle bir araya gelip Rektör'ün yatırıldığı tarlaya gittik. Onu patates tarlasının köşesinde kıvrılmış, üstü paltoyla örtülü, yağmurdan ıslanmış hâlde görünce sonunda gözyaşlarına boğuldum. Profesör Ço'nun nezaretindeki öğrenci grubu sağa sola koşturarak hastaları tedavi etmekle meşguldü. Rektör'e rapor vermeyi bitirip sadece yirmi adım attığımda başımın döndüğünü ve sendelediğimi hissettim. Bulunduğum yerde Kıdemli'nin ilgilendiği Umeze yatıyordu. O da yağmurda ıslanmıştı. Nabzını kontrol ettiğimde beklenmedik şekilde güçlü attığını fark edince rahatladım. Ceketimi çıkarıp Umeze'nin üstünü örttüm. Beş altı adım atıp tarlanın biraz aşağısına indiğim sırada başım döndü ve bayıldım.

Profesör Şi, "Şah damarına baskı yap!" diye bağırıyordu. Enseme sıkıca bastırdılar. Gözlerimi açıp yukarı baktığımda kırmızı bulutların altında Profesör Şi'nin, Başhemşire'nin, Fasulye Sırığı'nın ve Teknisyen Kaneko'nun nedense bir şeylerden endişe eden yüzlerini gördüm. "İplik, pense, gazlı bez, gazlı bez!" Telaşla bağıran Profesör, kulağımın yakınındaki yaranın içine acı veren bir şeyler soktu. Birbirine değen soğuk metalin sesi duyuluyor, bazen sıcak kan

aniden yanağıma doğru taşıyordu. Profesör sık sık, "Baskıla, temizle, gazlı bez!" diye bağırıyordu. Zaman zaman arter pensinin ucunun sinir lifimi sıkıştırdığını hissediyor ve tek bir hamleyle tüm bedenimde acı hissi uyanıyordu. Ayak parmaklarımı içgüdüsel olarak sıkıyordum. Farkında olmadan elime değen çimleri sıkıca kavradım.

Profesör Ço koşarak yanıma geldi. Profesör Şi fısıltıyla ona bir şeyler söylüyordu. Nabzımı ölçtü. Kaderime boyun eğerek gözlerimi kapadım. Profesör, "Arterin ucu kemiğin arkasında kalmış," dedi. Birkaç kez daha ayak parmaklarımı sıkmak, çimleri kökünden sıkıca kavramak zorunda kaldım. Buna rağmen ameliyat başarılı geçti. "Nagai, her şey yolunda. Kanama durdu." Profesör bunları söyleyerek ayağa kalktı. Ona teşekkür ettim. Sonrasında tüm bedenim hâlsizleşti ve bilincimi kaybettim.

Güneş battı. Tüm dünya hâlâ alevlerle parlıyor, gökyüzünü kaplayan şeytani bulutlar ürkütücü bir kırmızıyla ışıldıyordu. Sadece batıdaki İnasa Dağı'nın üzerinde gökyüzü birazcık açıktı ve incecik hilal açık seçik görünüyordu. Konan Koğuşu'nun üstündeki vadide, erkekler kalas bulup saman toplayarak geçici kulübeler inşa ediyor, kadınlar çelik başlıklarda balkabaklarını kaynatarak akşam yemeği için hazırlık yapıyordu. Genç Nagai ve Tacima valilik bürosundan acil durum kumanyasını almak için ayrıldılar. Tarlada balkabaklarını pişiren ateşi çevreleyip küçük bir halka oluşturduk. Zar zor hayatta kalmayı başarabilenler sadece bu küçük halkaydı. Birbirimizin yüzlerine bakarken bu halkayı oluşturan kadınlarla erkeklerin birbirlerine sınırsız kader

bağlarıyla bağlandığını hissettik. El ele tutuşup birbirimize sıkıca kenetlenerek sessizce oturduk. Çok geçmeden, karanlığın çöktüğü yukarıdaki ormandan, "Sedye getirin lütfen!", "Biri iğne getirsin lütfen!" diyen acınası haykırışlar duyuldu. Arkadaşının ismini seslenen, ailesini arayan, sesi tanıdık gelen çok sayıda insan hep birlikte haykırıyordu ancak biz çoktan yedi arkadaşımızın hayatından ümidimizi kesmiştik. Dermatoloji Bölümü'nden Sakita'nın uyluk kemiğini kırdığı için hareket edemediği ve şu anda hendekte yattığı söyleniyordu. Fucimoto konferans salonunun zemininden düşerken ölmekten kıl payı kurtulmuştu. Bastonuna sarılarak kısa bir süre önce yanımızdan geçtiğinde ona evine dönmesini söyledik. Ya geriye kalan Tsucita, Tako, Yamaşitalar dahil beş kişi? Onlar, hayatta oldukları takdirde ne yapıp edip sınıfa dönecek insanlardı. Ölümcül bir yara almış olsalar, vücutlarından ayrılmak üzere olan ruhları tek bir saç teliyle bağlı olsa bile bir şekilde yanımıza kadar gelir ve ondan sonra ölürlerdi. Beraberliğimiz bu kadar güçlüydü. Sekiz saati çoktan geçmişti ve görünürde yoktular. Bu yüzden onların ânında öldüklerinden şüphemiz kalmadı. Kıpırtısız, sessizce dua ediyorduk.

İriyarı, çıplak bir adam ortaya çıktı yavaş adımlarla.

"Oh, Profesör Nagai. Çok şükür, sonunda sizi buldum."

"Ah, Profesör Şimizu, yaşıyor musunuz?"

"Bir tek ben." Pat diye kendini yere bıraktı. Elinde tutup getirdiği, yangından geriye kalan, dikdörtgen şeklindeki ince uzun bir kereste parçası takırdayarak düştü. Nefes alırken inip kalkan omuzlarıyla tıpkı yaralanmış bir boğaya benziyordu.

"Hemen gelin. Öğrenciler ölmek üzere. Yarısından fazlası çoktan ölmüş olmalı. İğne getirin. Ölmelerine izin veremeyiz. Eczacılık Fakültesi'ndeki hendekteler."

"Hemen gideceğiz. Hadi, gelin de balkabağından yiyin."

"Olmaz. Balkabağının sırası mı şimdi? Yüzlerce balkabağı da yesek öğrencileri kurtaramayız. Hemen gidelim."

Profesör Şi, Başhemşire, Haşimoto ve Kosasa ilkyardım çantalarını alıp ayağa kalktılar.

Profesör Seiki, Şiro'nun eline tutunarak sonunda ayağa kalkabildi.

"Üniversite yerle bir oldu. Her yer korkunç durumda. Herkes ölmüş. Yol berbat. Üç yüz metre bile olmamasına rağmen yürümek bir saatimi aldı. Her neyse, geri dönelim. Oh, çok şükür. Öğrenciler kurtulacak."

Profesör, Başhemşire'nin omzuna tutunarak sendeleye sendeleye tekrar yanan üniversiteye doğru ilerledi. Bu grup Temel Tıp Bölümü'nün arkasındaki tepede, geriye kalan Profesör Okura ve Yamadalar'ın grubu ise geçici kulübede görev alarak gece boyu yardıma devam etti. Beni ve Umeze'yi kulübede samanların üzerine yatırdılar. Böceklerin de soyu tükenmiş olacak ki, etraf ıssızdı.

Yardım ekibi, yeri kaplayıp göğü kavuran büyük yangından yansıyan ışığa güvenerek inleme seslerine doğru ilerleyip yaralılarla buluşuyordu. Yaralarını sarıp iğne yapıyor, onları kucaklayıp yukarıya taşıyorlardı. Alevler birdenbire bir duvar gibi önlerini kesiyordu. Yollarını değiştirdiklerindeyse devrilen ağaçlar yüzünden ilerlemeleri mümkün olmuyordu. Bazen devrilen taş duvarların üstünden atlıyor, bazen de ahşap bir köprünün havaya uçtuğundan habersiz, hastalarla birlikte hendeğe düşüyorlardı. Ayak tabanları sa-

yısız çivinin üzerine bastığından her adımda acı çekiyorlardı ve camların kestiği dizleri işçi pantolonlarına yapışıyordu. İlkyardım ekibi, Tıp Bölümü Başkanı Takagi'yi bularak onu güvenli bir yere aldı. Yardımcı Doçent İşizaki'yi ve Profesör Matsuo'yu birbiri ardına taşıdılar. Sonunda geçici kulübeyi de inilti sesleri doldurdu. Eczane müdürünün kızı da ağır yaralıydı. O civardan geçmekte olan bir sigorta şirketi tahsildarı da kulübede kaldı. İki mahkûm konaklamak istedi.

Düşman uçağı iki kez üstümüzden geçti. Bildiri taşıyan bombanın boğuk patlama sesi duyuldu.

Gece yarısı nihayet yangının şiddeti azaldı. Öldüklerinden, vazgeçtiklerinden ya da yorgun düşüp uyuyakaldıklarından, yaralıların çığlıkları tamamen kesildi. Yer ve gök sessizliğe gömüldü. Gerçekten vahim bir andı. Tam o sıralarda, Tokyo İmparatorluk Genel Karargâhı'nda Majesteleri İmparator savaşı bitirme kararı almıştı. Yerkürenin kara ve denizlerinin tamamında sahneye konulan İkinci Dünya Savaşı adım adım tempo kazanıyor ve nihayetinde ne tür sorunlara neden olacağı konusunda endişe yaratıyordu ancak atom bombasının birden sahneye çıkmasıyla savaş doruk noktasına ulaştı ve Japonya'nın beklenmedik sonu oldu. Kesinlikle tarihi bir andı. Göğsümü sıkıştıran düşüncelerle, ürkütücü radyoaktif bulutların parladığı alçak gökyüzünü izliyordum. Bu radyoaktif atom bulutlarının sürüklendiği en son yer neresiydi acaba? Gelecekte şanslı mı olacağız, şanssız mı? Adalet mi olacak yoksa tam aksine adaletsizlik mi? Şu an, bu gökyüzünde yeni bir atom çağı perdesi açılıyordu.

ATOM BOMBASININ GÜCÜ

10 Ağustos günü güneş her zamanki gibi Konpira Dağı'ndan yüzünü gösterdi ancak ışıklarını karşılayan güzel Urakami değil, küle dönmüş Urakami'ydi. Yaşayan şehrin yerini ölüm diyarı almıştı. Fabrikalar dümdüz olmuş, bacaları yıkılmış, alışveriş caddesi moloz yığınına dönüşmüş, yerleşim bölgesinde sadece taş basamaklar kalmış, tarlalar çırılçıplak olmuş, koru yanmış, dev ağaçlar yan yana dizilen kibritler gibi devrilmiş, tüm doğa göz alabildiğine kasvete bürünüp ıssızlaşmış, hayatta kalıp dolaşan tek bir köpek bile kalmamıştı. Gece yarısı aniden yanmaya başlayan katedralden koyu kırmızı lotus çiçeği renginde alevler göğe yükselmiş ve son noktayı koymuştu.

Şafakta Eczacılık Bölümü'ndeki hendeğe taşındık ve Temel Tıp Bölümü'ndekileri tedavi etmeye başladık. Oyun sahasının köşesinde galvanize sacın üstünde yatan birini görünce gidip kontrol ettim. Bakteriyoloji Bölümü'nden Profesör Yamada'ydı. Tsucita'nın durumunu ilk ondan öğrendik. Bunun üzerine Bakteriyoloji Bölümü'ne gittik. Laboratuvarda yangından geriye kalan küllerin içinde öğretmenlere ait

olduğunu düşündüğümüz kömürleşmiş birkaç kemik vardı. Odanın genel durumu hakkında kabaca bir fikir sahibi olduktan sonra kadının kemiklerini bulduk. Tsucita'ya ait olmalıydılar. Bu kemikler artık, "Değil mi? Ha, ha, ha!" diye gülmeyecekti. Kemikleri bir kâğıda toplarken tekrar tekrar bunların bir rüya olmasını diledim. Ardından, Tako'nun ders aldığı konferans salonuna geldik. Giderek güçlenen güneş ışıklarının aydınlattığı küllerde –ne yazık ki– düzenli bir şekilde yan yana sıralanmış onlarca kemik vardı. Kataoka da içlerinde miydi? Öğrenciler kalemlerini ellerine almış not tutarken bir anda tazecik hayatları onlardan koparılmıştı. Hâlbuki dün sabah neşeyle keplerini takıp üniversitenin kapısından geçmişlerdi.

Derken, korktuğum şey başıma geldi. Tarlaya dönüştürülen oyun alanında gördüğüm beş cesede yaklaştığımda korkularım gerçek oldu. Ne kadar beklersek bekleyelim gelemezlerdi. Ne kadar seslenirsek seslenelim cevap veremezlerdi. Burada bir elleri başlarının üzerine kalkmış bir hâlde yatıyorlardı. Belki de Yamaşita, Yoşida ve İnoe önden çalışmaya başladıkları sırada sonradan gelen Hama ve Koyanagi onlara seslenmişti. Üçü ayağa kalkıp el sallamıştı. Diğer ikisi de el sallayıp hızla yollarına devam etmişti. Tam o anda yakalandıklarına şüphem yoktu. Bu yüzden iki grup birbirinden ayrı yerlere düşmüştü. Ölenlerin yüzleri o kadar masumdu ki, Başhemşire, "Miç!" "Hide!" diye seslenerek omuzlarından tutup sarstı. Yamaşita'nın sevimli burnuna bakarken Bu kadar çabuk öleceklerini bilseydim onları o kadar azarlamazdım, diye düşündüm. Soğuyan çocuğun başını okşadım. Sürekli azarladığım Yamaşita'yı, bir kez bile azarlamadığım İnoe'den daha çok severdim.

Küçük köpek rozeti de göğsündeydi ve ince dudaklarına toprak bulaşmıştı.

Sadece tek bir darbeyle bu kadar can alan, bu kadar güçlü bir yıkıma sebep olan bu bomba neyin nesiydi? Başhemşire koşarak geldi ve elime bir kâğıt parçası tutuşturdu. Dün geceki düşman uçağının dağıttığı bildiriydi. Hızlı bir şekilde bakarken elimde olmadan çığlık attım.

Ah, olamaz! Atom bombası!

Dün yaşadığım şokun aynısı bir kez daha kalbimi ele geçirdi. Atom bombasını yapmayı başarmışlar! Japonya mağlup oldu! Gerçekten de bu doğru gibiydi. Böyle bir güç ancak atom bombasında olabilirdi. Dünkü gözlemlerimin sonuçları ile varsayılan atom bombası hadiseleri tek tek karşılaştırıldığında birebir uyuşuyorlardı. Sonunda bu zor çalışma başarılı olmuş muydu? Bilimin zaferi, vatanımın yenilgisiydi. Fizikçilerin sevinci, Japonların kederiydi. Karmaşık duygular yüreğimi yakarken atom bombasıyla kavrulan, sefil durumdaki topraklarda dolandım.

Yere bambu bir mızrak düşmüştü. Tekmeleyince tangırdayarak içi boş bir ses çıkardı. Mızrağı elime alıp havaya kaldırdığımda gözyaşlarına boğuldum. Bambu mızraklara karşı atom bombası! Ah, bambu mızraklara karşı atom bombası! Trajikomik! Bu savaş olamaz. Savaş bu değil. İnsanlarımız sırf öldürülsünler diye vatan topraklarında sıraya diziliyordu. Bu ortadaydı. Bildiride şöyle yazıyordu:

JAPON HALKINA DUYURULUR!

Bu bildiride yazanları dikkatle okuyun.

Amerika Birleşik Devletleri nihayet kimsenin karşı koyamayacağı güçte bir patlayıcı bulmuştur. Şu an icat edilen atom bombasının sadece bir tanesi bile iki binden fazla devasa B-29 patlayıcısının kapasitesine eşdeğerdir. Sizlerin bu korkunç gerçeği iyice düşünmesi gerekiyor. Bizler bunun mutlak gerçek olduğu konusunda garanti veriyoruz.

Şu anda Japon anakarasına karşı bu silahı kullanmaya başladık. Eğer hâlâ şüpheniz varsa Hiroşima'nın sadece tek bir atom bombasının atılmasıyla ne hâle geldiğine bir bakınız.

Beyhude savaşı uzatan tüm askeri kuvvetleri bu bombayla yıkmadan önce, sizlerin, Majesteleri'nden savaşı durdurmasını dilemenizi umuyoruz.

Amerika Birleşik Devletleri'nin büyük önderi, onurlu bir teslimiyet için on üç ana maddeyi sizlere daha öncesinde bildirdi. Bu hükümleri kabul etmenizi ve daha iyi, barış sever, yeni bir Japonya inşa etmeye başlamanızı tavsiye ederiz. Silahlı kuvvetlerin direnişini durdurmak için derhal harekete geçmelisiniz.

Eğer dediklerimizi yapmazsanız bu bombayı ve diğer tüm üstün silahlarımızı kullanarak savaşı hızlı ve güçlü bir şekilde sona erdirmeye kararlıyız.

Bildiriyi ilk kez okuduğumda cesaretimi kaybettim. İkinci kez okuduğumda bizi aptal yerine koyduklarını hissettim. Üçüncü kez okuduğumda ne saçmalıyor bunlar

diye öfkelendim ancak dördüncü kez okuduğumda fikrimi değiştirdim ve bunun makul olduğunu düşündüm. Beşinci kez okumayı bitirdiğimde bunun bildiri değil, gerçeklerin soğukkanlılıkla ifade edilmesi olduğunu anladım. Sağ elime bambu mızrağı alıp sol elimle bildiriyi kavrayarak hava saldırısı sığınağına, Profesör Seiki'nin yanına döndüm.

Koskoca Seiki inleyerek yerde sırtüstü yatıyordu. Bu şekilde boş gökyüzüne dik dik bakarken neredeyse bir saat boyunca hiç konuşmadı.

Atom patlarsa ne olur? Profesör Seiki'nin çıplak bedeninin yanında uzanırken bunu düşünüyordum. Devasa atom enerjisi, katı parçacık, elektromanyetik dalga, ısı. İlk olarak bu dört sınıf aklıma geldi. Nükleer güç, diğer bir deyişle atomun yaratıldığı andan itibaren içinde taşıdığı çekirdeğin potansiyel gücü, atomun şeklini koruyan, bu eylemlerinin kaynağı olan kuvvetti. Bu güç, atomun hacmine kıyasla devasa bir enerjiye sahipti ve evrendeki tüm değişimlerin itici gücüydü. Bazı biliminsanları, güneşten gündüz ve gece durmaksızın yayılan muazzam enerjinin aslında güneşteki atomların anbean patlamasıyla yayılan nükleer güç olduğunu bile söylüyordu. Buna göre atom bombasına yapay güneş adı vermek yanlış olmazdı sanırım. Bu muazzam nükleer enerji, atomun parçalanmasıyla eşzamanlı olarak serbest kalır ve tek hamlede her şeye baskı uygular. Serbest kalmasıyla meydana gelecek hadise; boşlukta, havada, karada ya da suda gerçekleşmesine göre değişkenlik gösterir. Şu an yaşanan olayda havada parçalandı. Serbest bırakılan büyük fiziksel güç ilk olarak hava moleküllerini dört bir yana ittiği için güçlü rüzgâr basıncı her yana dağılır. Bunun sonucunda

içeride bir vakum oluşur. Daha sonra bu güçlü rüzgâr basıncını güçlü negatif basınç takip eder. Topografya Urakami gibi bir vadiyse küresel dalgalar vadiye çarpıp yansır ve yansımayla karmaşık bir girişime* neden olur. Böylece yeryüzüne ilk olarak ana basınç gelerek nesneleri bastırır, dümdüz eder ve toz hâline getirip havaya uçurur. Ardından negatif basınç gelip her şeyi ters yöne çeker, emer, hafif nesneleri toz bulutu olarak gökyüzüne yükseltir. Daha sonraysa karmaşık rüzgâr basınçları birbirine karışarak kısa sürede daha da şiddetlenir. Sonuç olarak, her şeyin dört bir yana tekrar tekrar neden dağıldığını anlayamadığınız bir durumla karşılaşılır. Şok dalgasının hızının neredeyse ses dalgasının hızıyla eşit olduğu düşünülüyor.

Parçacık olarak uçuşanlar, atomun yapı parçacıkları olan nötron, proton, alfa parçacığı, elektron ve çekirdeğin parçalanmasıyla oluşan yeni atomlardan ve etkileşim sırasında bölünmemiş eski atomlardan oluşur. İçlerinde en önemli görevi üstlenen nötrondur. Nötron, elektriksel olarak nötr olduğu için ilk hızla atom çekirdeğinden ayrılıp elektrik ve manyetik alandan etkilenmeden dümdüz giderek kolayca nesnelerin içinden geçer. Hızı tahminen saniyede otuz bin kilometredir. Sadece hidrojen atomuyla çarpıştığında durur. Bu sebeple su, nemli toprak ve parafinle engellenebilir. Alfa parçacıkları pozitif yüklü manyetik alanın etkisine girer, hızları değişir ya da artı ve eksi güçler birleşerek havada elektrik boşalması meydana getirir. Sonrasında yeryüzüne çok fazla ulaşmadan gökyüzünde dağılıp gider. Atom çekirdeğinin bölünmesiyle elde edilen ve asıl atomdan daha küçük olan yeni atom, belirli bir süre kararsızdır ve ışınıma

* İki veya daha çok dalga hareketinin aynı noktaya aynı anda gelmesiyle birbirini yok edebilmesi veya kuvvetlendirebilmesi olayına denir. *–çn*

devam eder. Hacmi büyük olduğundan, ilerlerken yol boyunca karşılaşacağı direnç de büyük olur ve nitekim hızını kaybederek havada sürüklenir. Daha sonra radyoaktif serpinti olarak yavaş yavaş yeryüzüne iner ve burada birikir. Dahası, epey bir süre, patlamanın merkez alanından o anki rüzgârın esiş yönü boyunca radyoaktif kalıntıların kaynağı olur. Bu parçacık grubu patlamayla birlikte ilk olarak küresel şekilde yayılır. Hız, yerçekimi, kaldırma kuvveti, hava basıncı ve diğer koşulların kontrolü ele almasıyla şekillenir. Parçacıklar merkezdeki su buharını yoğunlaştırır ki bu, patlamanın hemen arkasından ortaya çıkan kara bulutların asıl sebebidir ve kara yağmur da bu şekilde oluşmuştur.

Böyle büyük bir değişiklik bir anda meydana geldiğinde doğal olarak büyük bir termal enerji ortaya çıkar. Patlamanın merkezine yakın olan tüm yüzeyler kömüre döner. Örneğin, Eczacılık Fakültesi'nin girişindeki tabelanın sadece patlamanın merkezine bakan tarafı kömürleşmişti. Özellikle ısıyı emen siyah renkte nesneler çok daha fazla yanmıştı. İnoe'nin sadece gözbebeklerinin delinmesi, siyah kiremit yüzeylerin köpürmesi, hastaların *yukata*sında* siyah desenlerin olduğu kısımların yanması, taşların siyah bölümlerinin ufalanması gibi durumlar görüşümü kanıtlıyordu.

Atom içindeki yüklü parçacıkların konumlarının aniden değişmesinin bir sonucu olarak elektromanyetik alanda bozulmalar meydana gelir ve bunlar elektromanyetik dalgalar şeklinde ışınıma uğrar. Dalga boylarının kısalığına göre sıralarsak bunlar; gama ışınları, X-ışınları, morötesi ışınlar, ışık ışınları ve kızılötesi ışınlardır. Ayrıca uzun radyo dalgaları da yayabilirler. Hızları saniyede 299.790 kilometreyle inanıl-

* (Jp.) Yukata, genellikle pamuklu veya sentetik kumaştan hazırlanan yazlık bir kimono türüdür. *–çn*

maz bir yükseklikteddir. Işık ışını pırıltısının göze çarptığı an atom bombasının patladığı andır. Aynı anda korkunç gama ışınları insan vücudundan geçer ve kızılötesi ışınlar gama ışınına maruz kalan bölgenin yanmasına sebep olur.

Profesör Seiki merkezde Kıdemlilerle hararetle tartışmaktaydı.

"Tanrı aşkına, bunu tamamlayan kim olabilir? Compton* mu yoksa Lawrence** mı?"

"Einstein'ın da büyük bir rolü olduğuna şüphe yok. Bohr*** ve Fermi**** gibi Avrupa'dan Amerika'ya sürülen diğer biliminsanları da bu işin içinde olabilir."

"Nötronu keşfeden İngiliz Chadwick***** ya da Fransız Joliot-Curie****** çifti."

---

* Arthur Holly Compton, 1927'de elektromanyetik radyasyonun parçacık doğasını gösteren Compton Etkisi'nin keşfiyle Nobel Fizik Ödülü kazanmış Amerikalı fizikçidir. *–ç.n*

** Ernest Orlando Lawrence, icadı siklotron ile 1939 yılında Nobel Fizik Ödülü kazanmış Amerikan nükleer bilim öncülerindendir.

*** Niels Henrik David Bohr, Nobel Ödülü sahibi Yahudi kökenli Danimarkalı fizikçidir. Kuantum kuramı için atomun yapısını tekrar belirlemiş ve ilk kez kendi adıyla anılan atom modelini oluşturmuştur. Kuantum fiziğinin gelişmesinde elli yıla yakın bir süre öncü rol oynadı. *–ç.n*

**** Enrico Fermi, İtalyan fizikçidir. En çok Chicago Pile-1 (ilk nükleer reaktör) ile ilgili çalışmaları ve kuantum teorisi, nükleer ve parçacık fiziği ve istatistiksel mekanik alanlarına katkılarıyla tanınır. İlk nükleer reaktörün tasarımını yapan kişidir. *–ç.n*

***** James Chadwick, atom çekirdeğindeki parçacıklardan nötronu keşfeden İngiliz fizikçi ve eğitimcidir. Chadwick'in bu buluşu; çekirdek bölünmesinin, atom enerjisinden yararlanmanın, atom ve hidrojen bombalarının yapımının yolunu açmıştır. *–ç.n*

****** Marie Curie ile Pierre Curie'nin kızı olan Irène Joliot-Curie, eşi Frédéric Joliot-Curie ile birlikte yapay radyoaktivitenin kâşifidir. *–ç.n*

"Akademik izolasyondan dolayı uzun yıllardan beri önemli kitaplar yayımlanmadığından bilemiyorum ancak kesinlikle gelecek vadeden biliminsanları olmalı. Söz konusu Amerika olduğu için binlerce biliminsanını seferber edip araştırmaları paylaştırarak verimli ve istikrarlı bir şekilde görevi yürütmüşlerdir."

"Bu sadece laboratuvarla olacak iş değil. Materyal çıkarmak, eritmek, analiz etmek ve saflaştırmak için bile çok büyük bir endüstriyel güce ihtiyaç var. Şüphesiz sonunda her şey kamuya açıklandığında, Japon Silah Araştırma Enstitüsü bu güç karşısında tıpkı Marunôçi Binası'nın arka sokağına atılan bir kibrit kutusu gibi kalacak. Muhtemelen yüz binlerce işçi tüm gücünü bu biricik atom bombası için seferber etti. Kâğıt ve yapıştırıcıyla çalışan onlarca ya da yüzlerce kız öğrencinin imal ettiği Japonya'nın gizli silahlarından tamamen farklı bir kulvarda."

"Materyal derken ne atomu kullandılar acaba? Düşündüğümüz gibi uranyum mu?"

"Belki de alüminyum gibi hafif bir materyal?"

"Ama bu kadar küçük atomlar kullanılırsa açığa çıkacak güç de küçük olacaktır."

"Ancak uranyum cevheri yeryüzünde çok az var. Bu kadar büyük bir savaşta kullanılmak için kolayca elde edilebilecek bir element olduğunu sanmıyorum."

"Ne? Kanada'dan istediğin kadar uranyum cevheri çıkar."

"Malzemelerden bahsetmişken, hangi yöntemi kullanarak bu kadar büyük miktarda elementle istenilen zamanda ve tek seferde atomu patlatmayı başardılar acaba?"

"Pekâlâ, mesele de bu! Tüm dünyadaki fizikçilerin zekâ

savaşının odak noktası bu oldu. Az önce Lawrence'tan bahsedildi, kendisi siklotron* ile atom çekirdeğinin parçalanmasında önde gelen bir isimdir."

"Bombanın içine siklotron koyamazlar. Fizik ve Kimya Araştırmaları Enstitüsü'nde bir tane görmüştüm, devasaydı, büyük bir bina kadar."

"Bir şekilde küçültmeyi başarmışlar."

"Olamaz, yüksek voltajlı yalıtım ya da elektromıknatıslar düşünüldüğünde daha fazla küçültülemez."

"Radyum ya da alfa ışınları gibi bir şey kullanırsan?"

"Veyahut kozmik ışınların mezonlarını** kullanmış olamazlar mı?"

"Ah, hatırladım! Tabii ya, bu fisyon***."

"Neymiş, neymiş? Fisyon mu?"

"Fisyon. Çekirdeğin bölünmesi. Bayan Meitner**** tarafından keşfedilen fenomen."

"Bayan Meitner... Adını pek duymadım, nereli?"

"Avusturyalı. Araştırmasını Kopenhag'da yaptı. Aynı zamanda Hitler'in sürdüğü akademisyenlerden biri. Doktor Hahn'nın***** asistanıydı ancak şimdi çoktan altmışını aşmış yaşlı bir kadın olmalı. İtalyan Profesör Fermi'nin çalışmalarıyla bağlantılıydı. Uranyum çekirdeği yavaş hareket eden bir nötronla çarpışırsa uranyum atomunun beklenmedik bir

---

* Siklotronlar yüksek frekanslı alternatif gerilim kullanarak yüklü parçacıkları hızlandırır. –ç*n*

** Mezonlar, birbirlerine güçlü etkileşimle bağlı bir kuark ve bir antikuarktan oluşan hadronik atomaltı parçacıklardır. –ç*n*

*** Fisyon, kütle numarası çok büyük bir atom çekirdeğinin parçalanarak kütle numarası küçük iki çekirdeğe dönüşmesi olayıdır. –ç*n*

**** Lise Meitner, Avusturyalı fizikçidir. Nükleer fizik ve radyoaktivite üzerine çalışmıştır. –ç*n*

***** Otto Hahn, Alman kimyagerdir. Radyoaktivite alanında öncü çalışmalar yapmıştır. 1944 Nobel Kimya Ödülü'nün sahibidir. –ç*n*

şekilde ikiye bölündüğünü keşfetti. Nötron çok hızlıysa yalnızca çekirdeğin içinden geçer ve hiçbir şey olmaz. Ağır ağır hareket ederse çekirdeğin içine girerek kıpırdanır, çekirdeği bir anda iki parçaya böler ve ayırır. Böylece çekirdekte saklı olan devasa nükleer enerji serbest kalır ve patlar."

"Vay! Bu harika! Tek gereken nötron öyleyse, değil mi?"

"Şimdi ilginç olan şey, ikiye bölünen parçanın kütlesinin orijinal kütleden daha az olması gerçeği. Bu çok önceden Einstein'ının açıkladığı 'Kütle-enerji eşdeğerliği' teoreminin olgusal olarak bir kanıtı. Aynı zamanda fizikte bir devrim olarak adlandırılması gereken ve bilim camiasında yeni bir çığır açan, yakın zamandaki en önemli gelişme. Kısaca, çekirdek ikiye bölündüğünde bu tek parçanın kütlesi, yani madde birdenbire yok olur ve aynı zamanda eşdeğer miktarda enerji üretir. Sonuç olarak atom bombasının enerjisi buradan geliyor."

"Madde birdenbire enerjiye mi dönüşüyor?"

"Aynen öyle. Bir maddenin kütlesi ışık hızının karesiyle çarpıldığında çarpım bunun enerjisidir.'"

"Işık hızı saniyede yaklaşık üç yüz bin kilometre olduğu için bunun karesi muazzam büyük bir sayıdır. Bir gram kütle enerjiye dönüştürüldüğünde ortaya ne kadar enerji çıkacak merak ediyorum doğrusu."

"Eh, sanırım kabaca bir hesap yaparsak bir gram madde enerjiye dönüşürse on bin tonluk bir nesneyi bir milyon kilometre taşıyacak kadar güç açığa çıkaracaktır."

"Vayy!"

"Urakami'yi yok eden atom bombasına gelecek olursak, yapımında oldukça büyük miktarda atom ve çeşitli meka-

* E = mc2 formülü. *–çn*

nizmalar kullanılmış olmalı. Mermi torpido büyüklüğünde olabilir ancak gerçekte tüketilen atomun net kütlesi korkarım ki birkaç gram kadar hafif bir şeydir."

"Bu muazzam fakat çok fazla sayıda çekirdeği aynı anda bölmek için nötronları nasıl ateşlersin?"

"Uranyum çekirdeği fisyona uğradığında gama ışınları da yayılır ve genellikle iki nötron parçacığı da ortaya çıkar. Daha sonra bu iki nötron yakındaki bir çekirdekle çarpışır ve iki yerde daha fisyona sebep olur. Sonrasında sırasıyla 8, 16, 32, 64..."

"128, 256, 512, 1024, 2048..."

"Böylece başlangıçta küçük olan bölünme kısa bir süre sonra muazzam sayıda atomun aynı anda parçalanmasına neden olur. Buna zincirleme reaksiyon denir."

"Öyleyse, başlangıçta en azından bir tane çekirdek bölünürse sonrasında otomatik olarak orada bulunan bütün atomların da bölünmesi gerekir, öyle değil mi? Ancak tam anlamıyla eşzamanlı değil, arada belirli bir süre var."

"Sözü açılmışken, şok dalgası geldiğinde bir an değil de birkaç saniye sürdüğünü gördük. İlk başta biraz zayıf olduğunu, sonrasında hızla güçlendiğini hatırlıyorum. Ardından gelen de rezonansın sonucu olan basınç olmalı."

"Japonya da bütün bunları bilmiyor muydu?"

"Biliyordu, ben bile bu kadarını biliyorum."

"Öyleyse neden yapmadılar?"

"Meitner'ın bu deneyi savaş başlamadan çok daha öncesine dayanıyor. Bu yüzden birçok ülke deney yapmaya başladı fakat fisyona neden olan uranyumdu ve uranyumun izotopu U-235, U-238'di ancak U-235 daha iyi bölünüyordu. Eğer uranyumun içerisine başka elementler karışırsa

uranyum bölünemeyeceği için nötronlar hareket etseler bile artık orada zincirleme reaksiyon kesintiye uğrayıverecekti. Bu nedenle zincirleme reaksiyonun başarılı olabilmesi için sadece saf uranyum 235'e sahip olmanız gerekiyordu. Bu oldukça çetin bir görevdi. Japonya'da da uranyum 235'i saf olarak ayrıştırmaya çalışan biliminsanları oldu ancak böyle boş bir hülyaya benzeyen araştırmaların muazzam maliyetinin sorunlara sebep olacağı konusunda askeri makamlarca kınandıklarını ve başarısızlığa uğradıklarını duydum."

"Yazık oldu."

"Olmuşla ölmüşe çare yok. Aptal liderlere sahip olan bilge insanlara üzülüyorum. Neyse, sonra çekirdek parçalanır ve nötronlar etrafa yayılır ancak uranyum kütlesi çok küçük olursa ve dışarıya –yani havaya– atlarsa zincirleme reaksiyon tekrar sona erer. Bu yüzden uranyum kütlesi yeterince büyük olmak zorunda."

"Yeterince büyük miktarlarda saf uranyum 235'i elde etmek kolay bir iş değil. Amerika Birleşik Devletleri bile bunu başarmış bir ülke olarak çok fazla sorun yaşamış olmalı."

"Amerika'nın bilim ekibinin çalışmalarını tahmin edebiliyorum ancak bu radyoaktif maddeyle uğraşılan bir iş olduğundan çok sayıda kurban olduğuna da eminim."

"Kurbanlar olmadan bilimsel ilerleme olmaz."

"Uranyum atomu kullanıldığını düşünüyorum fakat yeni bir yapay atom da olabilir. Bu alanın önde gelen isimlerinden Romalı Fermi'nin Amerika Birleşik Devletleri'ne gittiğiyle ilgili bir söylenti vardı."

"Her halükârda muhteşem bir buluş, öyle değil mi? Bu atom bombası..."

◆ ◆ ◆

Bizler önceden atom fiziğine ilgi duyan ve bu konudaki araştırmaları takip eden birkaç kişilik araştırma üyesiydik ancak şimdi burada atom fiziği teorisinin bir meyvesi olan atom bombasının kurbanları olarak bulunuyorduk. Sığınakların içinde ölürken bizzat deney masasına yatırılacak ve yakından bu durumu gözlemleyebilecektik. Gelecekteki değişimleri gözlemlemeye devam edecek olmak gerçekten az rastlanır bir durumdu. Japonya'nın kaybetmesinin yarattığı ıstırap, öfke ve pişmanlık kalbimizin derinliklerindeyken, gerçeği aramaya yönelik yeni bir içgüdü hissettik içimizde. Alevlenen taze merak; ıssızlaşmış, harabeye dönmüş ve kavrulmuş topraklardan fışkırırcasına yükseliyordu.

ATOM BOMBASI YARALARI

"Doktor, gaz mı soludum acaba? Nedendir bilinmez kendimi kötü hissediyorum. Başım dönüyor, bayılacak gibiyim."

"Doktor, havayı soluduğumdan olmalı, değil mi? Midem bulanıyor, kusacak gibiyim. Başımı kaldıramıyorum."

"Diri diri gömüldüm ve tek bir yara bile almadım ancak bugün ölecekmişim gibi hissediyorum."

Taş duvarların gölgesine ya da çöken binaların köşelerine kaçan ve şimdi hareket edemez hâlde yatan insanlar soruyordu bunları. Ben de aynı durumdaydım. Tıpkı yıl sonu partisinde felekten bir gece geçirmişim de akşamdan kalmışım gibi hoş olmayan bir durumdu. İçki içmeyen kişiler bu durumu anlayamıyorsa deniz tutmasını hatırlayabilirler. Baştan ayağa yorgunluk, baş ağrısı, mide bulantısı, kusma, baş dönmesi, güç kaybı gibi tatsız duygulardı. Bu, benim önceden radyum deneylerine kendimi kaptırdığım sıralarda sıklıkla yaşadığım, gama ışınına maruz kaldıktan sonraki durumuma benziyordu. Gaz solumakla ya da bombanın patlamasıyla hiçbir ilgisi yoktu. Gama ışınlarının bir etkisiydi. Parlamayı gördükleri anda gama ışınları vücutlarına ulaşmıştı. Ayrıca gama ışınları Japonya'nın ahşap evlerinin içinden kolaylıkla geçebildiği için evin içinde olan kişiler de

etkilenmişti. Gama ışınları beton gibi kalın maddelerden bile geçebiliyordu.

Nötronlar ortaya çıktığı için de bu olumsuz etkiler meydana geliyor olabilirdi. Bunu kitaplardan okudum ancak kendim deneyimlemediğim için şu anda nötronların böyle bir etkisinin olup olmadığından emin değilim. Ancak nötronlar her zaman ağır hasara neden olur. İnkâr edilemez bir şekilde gama ışınlarından çok daha güçlü bir biyolojik etkiye sahip oldukları için sonuçları korkunçtur. Ayrıca yan etkilerin ortaya çıkması iç organlara göre farklılık gösterdiği ve her organda belirli bir kuluçka dönemi olduğu için de, gelecekte ne zaman, ne tür belirtilerin ortaya çıkacağı konusu oldukça tedirginlik vericiydi. Atom bombası... nötronlar... radyasyon hastalığı... diye düşünmeye başlayınca her nedense tüylerimin ürperdiğini hissettim.

Gün hasta kabulüyle sona erdi. Ertesi gün gökyüzü açıktı. Kapkara gaz bulutları doğu yönüne doğru giderken kavurucu güneşle toprağı kaplayan sıcak küllerin arasında sıkışıp kaldık. Urakami tıpkı kamado* fırını gibiydi. Dün alevlerden kaçıp ölümün elinden kurtulanlar var güçleriyle tepelere koştular. Nihayet rahatladım diye oturdukları yer, onların son istirahatgâhı oldu. Oldukları gibi bir kayanın ya da ağacın gölgesine düşüverdiler. Hareket bile edemez hâldeydiler. Bazıları ne olduğunun farkına bile varmadan son nefesini verdi, bazıları son anlarında su istedi, bazılarıysa sadece inliyordu. Hedefleri ya da kılavuzları olmadan

* (Jp.) Kamado, odun veya kömür kullanılan geleneksel bir Japon aşçı ocağıdır. *–çn*

deli gibi koştuklarından ne zaman nerede yığılıp kaldıkları belirsizdi ve bunu açıklığa kavuşturmamızı sağlayacak bir planımız yoktu. Elimizden gelen tek şey, "Hey! Hey!" diye bağırmak ve yanıt gelirse sese doğru gitmekti. Sadece Konpira Dağı'nda bile yüzlerce hatta binlerce insan olduğu söyleniyordu.

Yani hasta sayısı çok fazlaydı. Bölge ve şehir sağlık bölümü, sağlık dernekleri,* polisler, kısacası herkes, önceki planlara uygun olarak etkin bir şekilde yardım ekibi pozisyonunu aldı. Çevredeki sivil savunma birimleri** canla başla aktif olarak rol alıyordu. Omura Donanma Hastanesi'nden kurtarma ekibi, Müdür Taiyama'nın komutasında hızlı bir şekilde yola çıktı ve Kurume'deki bir askeri hastaneden de ekip sevk edildi. Kendisini yardım merkezi ilan eden üniversitemizin yardıma muhtaç olması, ister acıma deyin isterse hayal kırıklığı, tarif edilemez bir duyguydu. Yine de evi yanan ve ailesi ağır yaralanan Profesör Koyano, Rektör'ün vekili olarak faaliyetlerin merkezinde yer alıyordu. İki oğlunu da kaybeden Profesör Ço, ailesinin yanmış kemiklerini bile aramadan yaralıların arasında dolaşıp durmaktaydı. Bunun yanı sıra çalışanların ve öğrencilerin çoğu ailelerini ve mülklerini kaybetmelerine rağmen yardım eli uzatmaktan, yaralı kişileri aramaktan geri durmadılar ve kampüsü düzene sokmak için var güçleriyle çalıştılar. Rektör Tsuno ve Tıp Bölümü'nün Başkanı Takagi su damlayan sığınakların içinde yattıkları yerden komuta etmeye devam ettiler. Sağlık durumları gitgide kötüleşiyor gibiydi. Ağır yaralı

* Sağlık profesyonelleri için profesyonel bir organizasyondur. *–ç.n*

** İkinci Dünya Savaşı'nın patlak vermesinden hemen önce, 1939'da vatandaşları hava saldırılarından ve afetlerden korumak amacıyla kurulmuş bir organizasyondur. *–ç.n*

hâldeki Profesör Yamane bulundu ve o da hendeğin içine taşındı. Yaralılar teker teker sığınakların içine naklediliyordu. Düşman uçakları birbiri ardına uçmaya devam etti. Bir parlama daha görürsek sonumuz olacağından bir uçağın sesini çok uzaktan bile duysak telaşla hepimiz hendeklerin içine saklanıveriyorduk.

Çok sayıda ölü gömdük, çok fazla yaralı tedavi ettik. Böylece atom bombasının yol açtığı yaralar hakkındaki incelemelerden yavaş yavaş bir sonuca varabilir gibi olduk.

İki tür yaralanma vardı; biri atom bombasıyla doğrudan alakalıydı, diğeri ise patlamadan kaynaklanan dolaylı yaralanmaydı. Doğrudan yaralanmalar, basınç, sıcaklık, gama ışınları, nötronlar, bombanın dağılan parçalarından (ateş topları) kaynaklanıyordu. Dolaylı yaralanmalarsa çöken evler, saçılan nesneler, yangınlar, radyasyon nedeniyle dejenerasyona uğrayan maddelerden kaynaklanıyordu. Ayrıca şok nedeniyle ortaya çıkan zihinsel bozukluklar da ikinci kategoriye giriyordu. Atom bombasıyla normal bir barut bombası arasındaki en büyük farklardan biri atom bombasının parçalarından yaralanan kimsenin olmamasıydı. Bir diğer farksa radyasyon yaralanmalarının görülmesi ve radyoaktif kalıntılar nedeniyle bozulmanın etkilerinin uzun vadede devam edecek olmasıydı.

Bombanın basıncı tarif edilemez düzeyde güçlüydü ve doğrudan maruz kalanlar –yani dışarıda, çatıda ya da pencere tarafında olan insanlar– şiddetli bir şekilde fırlatılarak havaya uçtu. Bir kilometre mesafedeki insanlar ânında ya da birkaç dakika sonra öldü. Beş yüz metre ötede bir annenin

bacaklarının arasından göbek kordonuyla bağlı bebeği görünüyordu. Midesi yırtılıp bağırsakları açığa çıkan bedenler de vardı. Yedi yüz metre ötede kafaları kopup ölenler, gözküreleri yerinden fırlayanlar, patlayan bir iç organı andıran bembeyaz cesetler, kulak deliğinden kan damlayanlar ve kafatası kemikleri kırık olanlar vardı.

Isı da korkunç yükseklikteydi. Beş yüz metrede kömürleşmiş yüzler görünüyordu. Bir kilometrenin içinde alınan yanıklar kesinlikle benzersizdi. Ben bunu atomik yanıklar olarak adlandırmak istiyorum. Bu duruma yanmış bölgedeki derinin pul pul dökülmesi eşlik ediyordu ve patlamanın hemen ardından oluşmuştu. Yalnızca yanığa maruz kalmış bölgedeki içderi soyulmuştu. Deri yaklaşık bir santim genişliğinde uzun, dar şeritler hâlinde yırtılmış ve ortada veya sonda büzüşerek hafifçe içe doğru çekilmişti. Sarkan deri, bir eski paçavra ya da toz bezi gibi asılı kalmıştı. Rengi morumsu bir kahverengiydi. Soyulan bölgenin derialtında hafif kanamalar olmuştu. Hasta yaralanma ânında sıcaklık değil, anlık şiddetli bir ağrı ve akabinde fevkalade bir soğukluk hissetmiş, ardından da dayanılmaz bir acı çekmiş olmalıydı. Pul pul dökülen deri kırılganlaştığından kolayca kesilip yırtılıyor ve soyuluyordu. Bu tür yanıklara maruz kalan hastaların çoğu neredeyse ânında öldü.

Atom bombası yanıklarının oluşum sürecinin şöyle olduğunu düşünüyorum. Isıl ışınım nedeniyle cildin açıkta kalan kısımları yanığa maruz kalır, doku sıcaklık değişimi yüzünden kırılganlaşır ve içderiyle olan bağ dokusu zayıflar. Isıl ışınımın saniyedeki hızı üç yüz bin kilometre olduğu için patlamayla eşzamanlı ilerler ve bu durum başkalaşıma sebep olur. Ancak ışınıma maruz kalmayan kısımların deri

altındaki bağ dokuları sağlıklıdır. Daha sonra patlama basıncının –epeyce geriden– gelmesiyle vakum* oluşur ve vücut çevresinde negatif basınç meydana gelir. Bunun sonucunda deri dışa doğru güçlü bir şekilde çekilir. Sağlıklı cilt aynı şekilde kalırken yalnızca yanan kısım soyulur. Böyle bir olay başka durumlarda gerçekleşmez.

Bir ila üç kilometre mesafede, normal yanık dediğimiz deri deformasyonları gördüm. Yaralandıkları zaman sıcaklık hissedenler de vardı, hissetmeyenler de... Kavurucu sıcağın sancısını hisseden deri hızlıca kırmızılaşır ve bir ya da birkaç saat sonra kabarcıklar oluşur. Bununla birlikte, deri gama ışınlarına ve nötronlara aynı anda maruz kaldığı için normal yanıklardan görünüş olarak çok farklıydı. Gelecekte nasıl bir gelişim gösterecekti acaba?

Saçılan bomba parçaları ateş topları hâlinde üzerimize yağdı. Parçaların boyutları değişiyordu. Bazıları parmak ucu büyüklüğündeydi, bazıları küçük bir bebeğin başı kadardı. Mavimsi beyaz bir parıltı yayarak ve vınlayarak insanların üzerine düştü ve ciltte doku ölümüne yol açacak kadar yanıklara neden oldu. Çöken eşyaların altında kalıp ezilmek, cam ya da saçılan eşyalar yüzünden yaralanmak ve yanarak ölmek, normal hava saldırılarında da görülen bir durumdu ancak yaşanan son durumun benzersiz olan tarafı eşzamanlı ve çok geniş kapsamlı bir şekilde yayılmasıydı.

Gama ışınları ve nötron hasarının erken evredeki belirtileri –önceden bahsettiğim akşamdan kalma etkisi dışında– idrar miktarında düşüş, tükürük ve ter salgılamada azalış ve libido kaybıydı.

---

* Vakum, içinde hiç atom ya da molekül bulunmayan boşluktur. Genellikle hava basıncı çevresindeki atmosferik basınçtan daha düşük olan (basıncı alınmış) ortamları tanımlamak için kullanılır. *–çn*

◆ ◆ ◆

Sığınağın içi hareket edilemeyecek kadar dardı. Ölüler, yaralılar ve sağlıklı olanlar birbirlerine yapışmış hâlde uyuyordu. Bir yaralının iniltisinin kesilmesi öldüğü anlamına geliyordu. Hem atom teorisi hem de ölü ve yaralıların sınıflandırılması üzerine sabahtan beri süren tartışmalar akşam olduğunda kesildi. Herkes yorgun düşünce kimsenin sesi çıkmaz oldu. Sessizlik çöktüğünde dünden beri yaşanan korkunç olaylar peş peşe gözümün önüne gelmeye başladı. Zihnim hayal mi gerçek mi olduğunu anlayamadığım endişe sınırlarında dolanıyordu. Sığınağın tavanından damlayan su, bir hayalet gibi geçen zamanı hatırlatıyordu. Sanırım gece yarısı civarıydı, benimle ilgilenen Başhemşire uyuklarken –rüya görüyor olacak– aniden beni sarsıp, "Koyanagi, Koyanagi," diye dün ölen hemşirenin adını sayıkladı.

11 Ağustos. Şafak vakti hava serinken hastaları askeri hastaneye taşımayı bitirdiğimizde omuzlarımızdan büyük bir yük kalktı. Yaşayanların yerleştirilmesi bitmişti ve bugün cesetler aranıp ölü yakma işlemi yapılacaktı. Dört bir yanda kırmızı, hüzünlü alevler yükseliyordu. İki üç kişi etrafta dalın dalgın duruyordu. Biz de Yamaşita ve dört arkadaşını gömdük. Değerli yaşamların böyle basit bir muamele görerek defnedilmesi uygun muydu? Mezar taşı olarak bir tahta parçasına kalemle küçük harflerle adlarını ve ölüm tarihlerini yazıp koyduk. Mezarları süsleyecek çiçeklerimiz yoktu.

Felaketi duyup koşarak gelen öğrencilerin ve hemşirelerin ebeveynleri, sevdiklerinin isimlerini seslenerek yangında harap olmuş bölgede dolaşıyordu. Sevdiklerine benzer

bir figür gördüklerinde peşinden koşuyor ve tanıdıklarının hayatta kalan sınıf arkadaşlarını bulduklarına ağlıyorlardı. Gerçekten ne kadar acıklı olduğunu söylemeye gerek yok. Onların acılarını paylaşıp ağlayarak birlikte aradık. Birçok ceset bulunamadı. Çocuklarının filanca sınıfta ölmüş olabileceğini duyduklarında oraya gidiyor ve sıralanan kararmış kemikleri alıp dua ediyorlardı. Bulunabilen az sayıdaki cansız bedenin kimliği –yüzler kim olduğunun ayrımı yapılamayacak kadar değiştiğinden– giysilerinin kenarına işlenen isim nakışından zar zor belirlenebiliyordu. Cesedin kendi çocuklarına ait olduğunu anlayan ebeveynler ağlamayı bile unutarak yerlerinde donmuş bir hâlde öylece kalıyorlardı.

MİTSUYAMA YARDIM EKİBİ

Nagasaki şehrinin kuzeyinden üç dağ silsilesinden oluşan muhteşem Aoyama yükselir. Harita üzerinde Kurodake, kasaba halkı tarafındansa Mitsuyama* olarak adlandırılır. Bu dağın arkasında eskiden beri yanıklara iyi gelmesiyle meşhur bir kaplıca kaynar. Bu kaplıcalara Kobo Rokumaīta Kaplıcaları deniyordu ve Taişo Dönemi'nden** kalma küçük bir kaplıca hanı da vardı. Bu kadar çok sayıda yanık yarası olan hasta için kaplıca tedavisinin emsalsiz olacağını düşündük ve nitekim Kobo'da bir yardım ekibi kurmaya karar verdik.

Kalbimizde ölenlerin külleriyle ayın on ikisinde Urakami'den ayrıldık ve Mitsuyama Vadisi'ne doğru yola çıktık. Küllerle kaplı alanlardan bir anda uzaklaşıp kendimizi yeşim taşına benzer dağların, taze yeşillikler boyunca esen rüzgârların ve yaşamın canlılığı içinde bulduk. Herkes

* Japoncada "üç dağ" anlamına gelir. *–çn*

** Taişo Dönemi, Japonya tarihinde İmparator Taişo'nun saltanatını kapsayan dönemdir (30 Temmuz 1912-25 Kasım 1926). *–çn*

defalarca durup derin nefes alarak savaşın tozunu ciğerlerinden söküp attı. Tüm bedenimin her nefeste temizlendiğini hissettim. Kobo'nun Fucinoo Bölgesi'ndeki müstakil bir evi yardım ekibinin merkezi olarak tuttuk. İlk önce hepimiz evin önündeki koruluktan geçip deliçaya indik ve giysilerimizi kayaların üzerine koyup vücutlarımızı şiddetli akan derin ve berrak suya bıraktık. Kayalar yastığımız, su yorganımızdı. Arkamıza yaslanmış gökyüzünü izlerken her iki kıyı da dik bir şekilde uzanıyor, ağaçların yeşil yaprakları birbirleriyle kesişiyordu. Ağustosböceklerinin sesi yağmurun sesine benziyordu ve mavi gökyüzündeki beyaz bulutlar aheste aheste uzaklaşıyordu. "Ah, yaşıyorum! Yaşıyorum!" Savaş alanında yazdığım,

Bugün de yine hayattayım.
Pamuk ipliğine bağlı hayatım
Paha biçilemez.

şiirini hatırlayıp defalarca okudum. Sudan çıkınca gördüklerime şaşırdım. Vücudumun sağ yarısında saymak istemeyeceğim kadar çok miktarda küçük cam kesiği vardı. Yaralarımı fark edince her biri acı vermeye başladı. Kanla kaplı giysilerimi yıkayıp taşın üzerine serdim ve kurumaya bırakıp bir ağacın gölgesinde uyudum. İlk defa derin bir uykunun tadını çıkardım. Uyandığımda hemşireler de hafifçe horluyordu. Görünüşe göre onlar da çok yorgunlardı.

Akşamdan itibaren tedavi devriyesi olarak kapı kapı dolaştık. Mahalle derneğinin başı Bay Okamura'yı ziyaret et-

tiğimizde kendisini ağır yaralı bir hâlde yatarken bulduk. Hangi evde ne kadar yaralı olduğu hakkında en ufak bir fikri olmadığını söyledi.

Örneğin, çiftçi Bay Takami'nin evine gittiğimizde evsahibesi yaşlı kadın terini silip balkabağını yaklaşık on parçaya ayırırken, "Yüzden fazla kişi Urakami'den bu eve tahliye edildi," dedi. Junşin Kız Okulu'nun müdiresi de dahil olmak üzere birçok yaralı, sinekleri önlemek için cibinlikle uyuyordu. İnsanlar birbiri ardına öldüklerinden evin beyi bugün de mezar kazmak için çıkmıştı ve sabahtan beri evde değildi. Yaralılar sadece olay yerinden taşınmıştı ve hiçbir şekilde tedavi edilmemişlerdi. Yaraların üzeri rasgele bir bez parçasıyla sarılmış ve birçoğu çoktan iltihap kapmıştı. Bağlanan bez çıkarıldığında ânında çürük kokusu ve yapışkan bir irin ortaya çıkıyordu. Hem yarayı hem de etrafını kabaca biraz kresol* ile yıkayıp temizledikten sonra yaraların içlerine büyük cam kırıklarının girdiğini, *şoji*** çerçevesinin veya beton parçalarının saplandığını gördük. Alışkın olmamıza rağmen dehşete düştük. Hemen hemen herkeste on ya da yirmi tane böyle yara olduğu için işimiz zordu. En çok yarası olan kişinin yüz on yarası vardı. Bir hastanın yaralarını temizleyip yabancı maddeleri çıkarmak, dikiş atıp ilaç uygulamak ve bandajla sarmak çok vakit alıyordu. Yanıklar da korkunç görünüyordu. Cildin büyük bir kısmı sıyrılıp soyulmuştu ve kırmızı içderiye bakmak acı vericiydi. Yanıklar çoğunlukla yüzde, göğüste ve kollarday-

* Kömür katranından elde edilen ve dezenfektan olarak kullanılan bir solüsyondur. *–çn*

** (Jp.) Şoci, geleneksel Japon mimarisinde kullanılan, kafes çerçeve üzerine yarı saydam tabakaların yerleştirildiği bir kapı, pencere veya oda paravanıdır. *–çn*

dı. Yaralıların yüzleri anormal derecede şişmiş, konuşmaları da zorlaşmıştı. İlkyardım talimatlarında öğretildiği gibi yaralarına yağ sürülenlerde gelişmeler iyiydi ancak ezilmiş patates sürülen, kabak kabuğu koyulan ya da toprakla örtülenlerin durumu dehşet vericiydi. Yaraları dezenfekte edip Rokumaīta Kaplıcaları'nda sıcak kompres yapmalarını söyledik. Bir evde işimizi bitirip tarla yolundan ilerleyerek bir sonrakine gittiğimizde cibinliklerin asılı olduğunu gördük ve burada da yaralılar olmalı diye teselli bulduk.

Akşam onda İnutsugi Bölgesi'nin tamamını dolaşıp muayene etmiş durumda, çukur engereklerine dikkat ederek dağ yolundan Fucinoo'daki genel merkeze geri dönüyorduk. Çimenler çoktan çiyle nemlenmişti, cırcırböceklerinin sesi vadiyi dolduruyordu. Büyük Ayı çaktırmadan alçalmıştı, Akrep Takımyıldızı'ysa Mitsuyama'nın üzerinde tüm heybetiyle uzanıyordu. Dün gece yangınla harap olmuş bölgedeki sığınaktan yukarı baktığımda Antares* uğursuz kızıllığıyla titreşerek parlıyordu, ancak bu gece, bu huzurlu vadide gördüğüm Antares, her nedense bende akrabalığa benzer bir his uyandırdı. Herkes sessizce yürüyordu. Ölen arkadaşlarımın her birini özlüyordum. Hayatta kalan ve bu şekilde tek bir tarla yolunda ilerleyen her arkadaşımı da seviyordum. Tekrar başımı kaldırıp çok uzaklarda, ufukta, Başak Takımyıldızı'nı aradım. Berrak, mavi renkteki bu mütevazı parıltıya dönüp güzel, ölü hemşirelerin öbür dünyadaki mutluluğu için dua etmek istedim.

◆ ◆ ◆

* Antares, Akrep Takımyıldızı'nda yer alan ikili yıldızdır. Samanyolu'nda yer alan parlak yıldızların en kırmızı renkli olanlarından Antares, eskiden Mars'la karıştırılmıştır. *–çn*

Ayın on üçü. Bugün de hava açık ve sıcak. Saat altıda aşağıdaki çaya indik, yüzümüzü yıkadık ve doğruca Rokumaīta Bölgesi'ne gittik. Bugün Rokumaīta, Akamizu, Toppomizu ve Odorise Bölgesi ile toplamda sekiz kilometreyi kapsayan bir çalışma programımız vardı. Bu yüzden kahvaltıdan önce ilk bölgeyi bitirmeyi düşünüyorduk ancak oraya vardığımızda yaralı sayısının şaşırtıcı derecede çok olduğunu gördük. Yardım ekibinin ulaştığı söylentisini duyan gelmişti. Netice olarak işimiz saat ona kadar sürdü.

Çiftçi Bay Matsuşita'nın evinde biz farkına varmadan kahvaltı hazırlanmıştı. Ellerimizi yıkamayı bitirdiğimizde, "Lütfen buyurun," diye karşılanınca şaşırıp minnettar olduk. Tataminin üzerine oturup servis edilen, buharı tüten bembeyaz pilava elimi uzattığımda istemsizce gözyaşlarına boğuldum. "Kesinlikle yaşıyorum. Evet, tam anlamıyla yaşıyorum."

"Pekâlâ, eski gücünüze kavuşun. Kasabadakilere yardım etmek zorundasınız, o yüzden enerji toplayın. Kahvaltı ve öğlen yemeğiyle karnınızı doyurun," diye evsahibi tarafından iyice cesaretlendirildik ve hepimiz iştahla lezzetli yemekleri yiyip oradan ayrıldık.

Akamizu Semti'ni bitirip ayrıldığımız sırada korkunç bir gürleme duyuldu. Hemen bir kayanın dibine sığındık. Işık parlaması olsaydı biterdik. Parlama olmasın, parlama olmasın, diye dua ediyordum. Şimdiye kadar bir bomba ya da makineli tüfekle gafil avlanmadıkça büyük ihtimalle güvendeydik ancak atom bombası karşısında hiçbir karşı önlemimiz yoktu. Ne zaman ve nereden geleceğini kestiremiyorduk. Parlama görülürse merkez noktasından birkaç kilometrekareye kadar devam eden alandaki canlıları öldü-

recekti. Gergin olmamız kaçınılmazdı. Gürleme uzaklaştı. Hepimiz yola çıktık. İhtiyatla ve tek sıra hâlinde yolun bir tarafında yürürken yola gölgelerimiz düşmeyecek şekilde ilerledik. Bizler, evleri yanan, yurtları yakılan ve yaşadığı yeri, giyeceği kıyafetleri, kendisiyle ilgilenecek yakınlarını kaybetmiş kişilerdik. Harabelerden çıktığımız gibi perişan bir görünümle dolaşıp yaralıların tedavisiyle ilgileniyorduk. Bilmeyen biri bizi görse üniversitenin profesör, doçent, hemşire ve öğrencilerinden oluşan bir grup olduğumuzu tahmin edebilir miydi acaba? Kafalarımız bandajlarla sarılmış ve bugün bazılarımızın bandajları yeni kanla lekelenmişti. Aramızda bacakları yaralandığı için zorlanarak yürüyenler, göğsünden darbe aldığı için hâlâ derin nefes alamayanlar, radyoaktif yaralanmalar nedeniyle solgunlaşanlar, gözlüğünü kaybettiği için adım attıkları yeri göremeyenler, bambu bastonlara tutunarak, arkadaşlarının omuzlarından destek alarak, ellerinden tutarak yürüyenler vardı. Bazılarımız *zori* * giyiyordu, bazılarımız takunya. Bazılarının giydiği lastik çizmeler büyük geldiğinden ses çıkarıyordu. Bazımız kanlı şalvar, bazımızsa yırtık gömlek ya da pantolon giyiyordu. Başını haçimaki,** mendil, atkı gibi şeylerle örten de vardı, çelik kask takan da... Kendimizi kamufle etmek için yeşil çimenlerle örtünmüştük.

"İçler acısı, değil mi?" diye Kıdemli inledi.

"Şansımız yaver gitseydi..." diye genç Nagai içini çekti.

Her ne kadar üniversite kadrosundan olsak da şüphesiz bizler mağlup bir savaştan sağ çıkan askerlerdik. Israrla hakikat arayışı içinde yanıyor, herkese yardım etme arzusu

* (Jp.) Zori; kumaş, lake ahşap, deri, lastik veya sentetik malzemelerden yapılmış düz ve sünger şeklindeki geleneksel bir Japon sandaletidir. *–çn*

** (Jp.) Haçimaki, stilize edilmiş bir Japon saç bandıdır. *–çn*

taşıyor, kavurucu sıcağın ve uçak gürlemelerinin altında yaralıları bulmak için yürümeye devam ediyorduk. Hakikat arayışı bizim yaşama gücümüzdü. Bu tutkuya sahipken dış görünüşümüzün perişan hâlde olması sorun değildi. Atom ilk kez insanlığın üstünde patlamıştı. Ne tür semptomlar meydana gelirse gelsin şimdi bizlerin tedavi ettiği hastalar tıp tarihi için tamamen yeni bir veriydi. Bu fırsatı kaçırmak sadece ihmalkârlık olmakla kalmaz, değerli araştırmalardan da vazgeçmek anlamına gelirdi. Bu, bir biliminsanı için affedilemez bir olay olurdu. Öte yandan bizler de kendimizde çoktandır atom hastalığının belirtilerini hissediyorduk. Dinlenmeden bu şekilde dolaşırsak muhtemelen sağlık durumumuz kötüleşerek bizi ölüme götürebilir ya da o kadar olmasa bile ölümün eşiğine getirebilirdi. Ancak akademik vicdanım bedenimi teşvik ediyordu. "Hastaları muayene et! Doğrudan gözlemle! Durumlarını iyice anla ve iyi bir tedavi yöntemi düşün!" diye durmadan beni kamçılıyordu. Deney aletlerimiz ya da muayene ekipmanlarımız yoktu. Kâğıdımız yoktu. Kalemlerimizi de kaybetmiştik. Kamış yapraklarından örülmüş bir alışveriş sepetinin içinde yalnızca zar zor bulduğumuz neşter, cımbız, dikiş iğnesi, az miktarda dezenfektan ve bandaj malzemesi bulunuyordu. Bütün bunlara rağmen bir beyne, gözlere ve ellere sahiptik. Bizler bunlarla kazanacaktık.

"Motor sesi yaklaştı, yüzüstü yatın!"

Hızlı bir şekilde Çin kılıçotlarının arasına yüzüstü yatıp çimin güçlü ve boğucu kokusunu içimize çektik. Karıncalar telaş içerisinde gözlerimizin önündeki yapraklara tırmanıyordu.

"Geçti! Kalkın!"

Sendeleyerek, aceleyle ayağa kalktık. Güneş şiddetle başımıza vuruyordu.

"Yine savaş uçağı! Karşı taraftaki kayaya kadar koşun!"

"İlaç şişelerini kırmayın, elimizde başka yok!"

Siper aldık. Koşuyor, yorulunca bir ağacın gölgesinde dinleniyor ve biraz zaman geçince yeniden harekete geçiyorduk. Kabarcıklar yüzünden, üzerine her basışımızda ayak tabanlarımız acıyordu. Bu hâlde çakıllı bir yolda yürümek ve bir semtten diğerine geçmek beklediğimizden daha fazla zamanımızı aldı. Hem bedenen hem ruhen yorulmuştuk.

Hasta sayısı tahminimizden beş kat fazlaydı. Her evde yaralı vardı. Evlerde oturanlar, bu kişileri tanımadıklarını, koşarak gelip önlerinde düştükleri için ilgilendiklerini söylediler. Bir eve giremeyenler bambu korusunun içine hasır sermiş yatıyordu. Bandaj malzemeleri tükenmişti. Başhemşire, Tsubakiyama ile yaklaşık sekiz kilometrelik kömürleşmiş yoldan üniversiteye kadar malzeme tedarik etmeye gidecekti. "Diğer tarafta görüşmek üzere elveda," diyerek yarı şaka yarı ciddi birbirimize veda etmemizin ardından vadiden aşağı indiler. Alacakaranlıkta onları dört gözle bekleyen bizlerin karşısına enerjik bir hâlde ve şişkin alışveriş sepetleriyle çıkageldiler. Hemşire Oişi de gelmişti. Oişi, abisinin savaşta öldüğü tebligatı gelince 9 Ağustos'ta memleketine dönmüş, ancak üniversitenin yıkıldığına dair üzücü haberi duyunca bölümdekilere yardım etmeliyim diyerek Kitamatsu'dan koşup gelmişti. "En azından hocalarımın kemiklerini görmek istedim," diyerek bitkin bir hâlde gözyaşlarına boğuldu.

Sağlık durumu gayet yerinde olan Hemşire Oişi de ara-

mıza katılınca çalışmalarımız canlandı ve akşam ona kadar programdaki bölgeleri tamamlayıp Fucinoo'ya geri döndük. Gömme ocağın ateşini yakıp patates ve kabak kaynattık. Ocağın etrafında toplanıp o gün muayene ettiğimiz hastaların durumunu tartıştık. Şu ana kadarki en ciddi radyoaktif hasar öncelikli olarak sindirim sistemi üzerinde etkisini göstermiş gibi görünüyordu. Ağız çevresinde iltihaplı kabarcık ve kızamıklar çıkmış, hastalarda ağız ülseri meydana gelmişti. Gerçekten daha önce hiç görmediğimiz bulgulardı. Hararetli tartışmalarımız arasında ocağa çıra ekleyerek ateşi artırırken, kabak ve patatesin şahane kokan buharı da yayılmaya başladı.

14 Ağustos. Azebetto, Kavadoko, Tobita ve Kotani'nin birkaç bölgesi toplamda dokuz kilometrelik bir güzergâhtı. Yol dolambaçlıydı ve evlerin olduğu bölgeye kadar gitmiyordu ancak yamacı tırmanıp vadiye inerseniz oraya buraya dağılmış evlere ulaşabiliyordunuz. Dağ oldukça yüksekti. Tepesinde yer alan evlere doğru ilerlerken ayaklarımız geri geri gidiyordu ancak oralarda ciddi vakalar olması ihtimalini görmezden gelemezdik. Bastonları kavrayan ellerimize yüklenerek, adım adım tırmanarak ilerledik. Oraya vardığımızda aileler sevinçle bir gürültü kopardı. Yaralılar, "Doktorlar geldi, kurtulacağız," diye bağırıştılar ve sakat ellerini kullanarak kendi sargılarını çözmeye başladılar. Mutfaktan salatalıkları doğrayan bir bıçağın sesi geliyordu. Görünüşe göre tedavi bittikten sonra çay ikram edilecekti.

Önemli akademik çalışmalarımız, hastaların kurtulması,

ailelerin sevinci... Tüm bunlar için bir yerden diğerine hac yolculuğu yapar gibi yürüyorduk ancak bekleneceği üzere, batan güneş kıpkırmızı parlarken herkes açlıktan, yorgunluktan ve ağrılardan tamamen bitap düşmüştü. İkişerli olarak el ele tutuştuk. Artık kimse konuşmuyordu ve alacakaranlık dağ yolundan geri dönüyorduk. Kıdemli, "Bam!" diye aniden gürültülü bir şekilde gaz çıkardı. Başhemşire, "Ho ho ho!" diye gülerek koşmaya başladı. "Ah, bu korkunçtu!" dedi Fasulye Sırığı. Kıdemli, "Neyse, neyse. Roket kalkışa hazırlanıyor," diye umursamazca devam etti. "İleri!" diye sözlerini bitirdi ve tekrar gaz çıkardı. Bu sefer sesi çok iyi değildi. "Hidrojen peroksit saf değil," diye genç Nagai şaka yaptı. "Üretim ekipmanları hâlâ iyi ancak hammadde yetersiz," diyerek karşılıklı konuşup güldük ve fark etmeden yolda ilerledik.

Ay solgun bir şekilde parlıyordu. Profesör Kiyoki kendi kendine konuşur gibi, "Karanlık çöküyor ve yolumuz uzun," dedi. Tam o anda bir süredir durumu kötü olan sağ bacağıma kramp girdi. Yere düşüverdim. Herkes toplanıp canla başla ayağıma masaj yaptı. Ay yavaş yavaş batıyordu ve etraf iyiden iyiye kararmıştı. Gelip geçen hiç kimse yoktu. Fucinoo'ya üç kilometre kalmıştı. Otuz dakika sonra kaslarım yumuşayıp gevşedi. Fasulye Sırığı'nın omzuna yaslanarak yavaş adımlarla yürüdüm. Bir kilometre gitmemiştik ki Fasulye Sırığı yorgun düştü. Bunun üzerine Taru ve Oişi kollarına girip ona yardım ettiler. Ben de Kıdemli'nin sırtında taşındım.

Sonunda Takami'nin evine ulaştığımızda soluklandık. Yaşlı hanımefendi, "Çok geçe kaldınız," diyerek hemen sofrayı kurdu. Kibarlık edemeyecek kadar acıkmıştık. Tıpkı

yavru köpekler gibi aksıra tıksıra, pilav, kabak, patates ve salamura kuru eriği tıkınmaya başladık.

15 Ağustos. Meryem Ana'nın göğe yükselişi yortusunda* Kiba Katolik Kilisesi'nde (şu anda Mitsuyama Kilisesi) sabah ayini gerçekleştirildi ancak uçak kükremeleri gökyüzünü ele geçirince yarıda kaldı ve Peder Şimizu telaş içerisinde kutsal ekmeği arkadaki sığınağa taşıdı. Daha sonra vakit kaybetmeden İnutsugi Bölgesi'nde tedaviye başladık. Bugün iyiden iyiye gücümüzün bitip tükendiğini hissediyorduk ve görünen o ki artık en ağır hasta olanlar bizlerdik. Hastalar rahatça konuşuyor, bizlerse cevap verirken duraksayıp düşünüyorduk. İnsanlar ölmeye devam ediyordu. Görünüşe göre bugün yaralılar için en kritik gündü. "Savaştayız! Elimizden geleni yapalım!" diye birbirimizi cesaretlendirerek çalışmaya devam ettik.

Sabah erkenden üniversitenin ana ofisine gıda tedariki için giden Kıdemli, akşama doğru telaşla döndü. Pirinç çuvalını, miso paketini ve konserve yiyecekleri çok hoş karşıladık ancak akabinde verdiği haberleri asla!

"Savaş bitmiş gibi görünüyor!"

"Peki şartlar neler?"

"Koşulsuz teslimiyet. Potsdam Deklarasyonu'nun** tam kabulü."

---

* Meryem'in Göğe Çıkışı, Katolik Kilisesi'nin 15 Ağustos'ta kutladığı bir yortudur. *–çn*

** Japon Teslimiyeti için şartları tanımlayan bildiri. II. Dünya Savaşı'nda Japonya'nın teslim olmasını talep eden bir beyandır. Bu ültimatom, Japonya'nın teslim olmaması hâlinde "ânında ve mutlak yıkımla" karşı karşıya kalacağını belirtir. *–çn*

Herkes sessizdi.

"Yalan olmalı," dedim.

"Şehir kargaşa içinde. Yalan diye diretenler de var, doğru diyenler de... Öğle saatlerinde önemli bir duyuru yapıldı. Cızırtılı sesten dolayı çok iyi duyamadım ancak kulağıma sık sık, 'Biz...'* ya da 'Bizim...' gibi ifadeler çalındığı için bunun Majesteleri'nin kendi sesi olduğunu söyleyenler vardı. Ben de öyle düşünüyordum ancak jandarmalar kamyonlarla şehirde dolaşıp, 'Öğle saatlerindeki yayın, düşman tarafından yapılan aldatmaca bir yayındır, bu yüzden inanmayın. Sonuna kadar anakaranın savunmasındayız!' diye bağırdıklarından kafam karıştı. Savaşın bittiğinden bahseden birkaç kişi civardaki delikanlılar tarafından dövüldü."

Herkesin morali bozuldu ve hiçbir şey söylemeyip yaralılara yöneldik. Doğru olabilirdi. Hayır, yalan olmalıydı. Hiç şüphesiz bir aldatmacaydı. Hayır, muhtemelen gerçekti. Sanki kafamın içinde arabalar turluyordu. Tedavi bitip de ellerimi yıkadığımda saat yine ondu. Kıdemli'nin omzunda taşıyıp getirdiği konserve yiyeceklerle basit bir akşam yemeği yedik. Acıkmıştık ama yemekler tat vermiyordu.

16 Ağustos, zaman ayarlı bir nükleer bomba düştü. Küçük bir uranyum bombasıydı. Saat mekanizması gibi çalıştığından tik tak ses çıkarıyordu. Beş dakika içinde patlayacak. Üstelik buraya düşeceğini kimse bilmiyor. Panikledim. Bunu imha etmek zorundaydım. Neyse ki elimde bambu mızrak vardı. Onunla, "Ey!" diye haykırıp saplamayı dene-

* Burada geçen kelimenin Japoncası "çin"dir ve sadece İmparator tarafından kullanılan bir şahıs zamiridir.

dim. Bambu mızrak hiç direnç göstermeden kolayca kırıldı. Yan yana dizili başka mızraklar vardı. Onları alıp durmadan bombaya saplıyordum ancak atom bombası inatçı bir şeydi, yumuşak ve esnek bambu çubuklarını büküveriyordu. Sonunda daha çok öfkelendim ve "Ey, ya, ey, ya!" diye saplamaya başladım. Nefes almakta zorlanıyordum ve terden sırılsıklam olmuştum. Bomba kesinlikle patlamanın eşiğindeydi. Artık korkularım tarafından köşeye kıstırılmıştım. "Bom!" diye bir kükreme duyuldu. Sonra bir parlama. Yüzüme bir ışık huzmesi çarptı. "Hayır!" diye haykırdım.

"Başhekim, Başhekim, ne oldu?"

Başhemşire'nin kocaman yüzü gözlerimin önündeydi. Fasulye Sırığı sürgülü panjuru açtığında yüzüme sabah güneşi vurdu.

"Ah, ateşiniz var." Başhemşire elini alnıma koyarak ateşime baktı ve bir havluyla terimi sildi. Kalkmaya çalıştığımda başım döndü, dahası sağ bacağımda bir ağrı vardı ve kıpırdatamıyordum. Başhemşire bacaklarımı kontrol etti ve "Aman Tanrım! Yaralarınızın hepsi iltihap kapmış. Neden bu hâle gelinceye kadar hiçbir şey söylemediniz?" diye azarladı. Ben de altta kalmadan, "Savaş bu!" diye karşılık verdiysem de ayağa kalkmam mümkün değildi. Yaralarımla ilgilenip iğne yaptıktan sonra Kavahira'ya doğru yola çıktılar. Tsubakiyama doğru bir bilgi alabilmek için şehre indi. Ben de tek başıma inleyerek ve uyuklayarak evi koruma görevini üstlendim.

"Başhekim!"

Tsubakiyama geri döndü. Yüzünde karanlık bir ifadeyle gazeteyi uzattı. Şöyle bir bakıverdim. Bu cümleyi görmemeliydim. Bu, birkaç yıldır görmemek için savaşa devam ettiğimiz cümleydi!

"Savaş, kutsal İmparatorluk kararıyla sona erdi."

"Japonya kaybetti!"

Yüksek sesle haykırıp gözyaşlarına boğuldum. Yirmi, otuz dakika tıpkı bir çocuk gibi ağlamaya devam ettim. Tsubakiyama da tataminin üzerinde yere kapanmış, omuzları titreyerek ağlıyordu. Akşamın erken saatlerinde yardıma giden arkadaşlarımız döndü. Onların yüzünü görünce yine gözyaşlarımı tutamadım. Hepimiz el ele tutuşup ağlaştık. Güneş batmış, ay yükselmişti ve biz ağlamaya devam ediyorduk. Yemek hazırlamadan, çay içmeden, hiçbir şey düşünmeden ve söylemeden, sersem bir hâlde ağlamaya devam ettik. Bir süre sonra günün yorgunluğu aniden kendini hissettirdi ve uykuya dalıverdik.

17 Ağustos.

"İmparatorluk paramparça
*Nehir ve dağlar ayakta."**

Soci'yi açtım ve dağa doğru döndüm. Mitsuyama her zaman olduğu gibi sakindi. Geçip giden beyaz bulutlar bile umurunda değildi. Hayatın iniş ve çıkışları bir bulut parçası gibiydi. Tanrıların ülkesinin yıkılmazlığına olan sarsılmaz inancımız bir anda çökmüştü. Güneşli bir yaz sabahını, gökyüzünü kirli emellerine alet eden Amerikan uçakları-

* Du Fu'nun "Bahar Manzarası" şiirinden alıntıdır. *–çn*

nın hâkimiyetine bıraktık. Grumman* ve Lockheed** geçiyordu. Hepsi düşük irtifadaydı ve yavaş bir hızla geçerken etrafa bakar gibiydi. Bir B-29'un hayretlere düşüren figürü Mitsuyama'nın hemen yanından uçup gitti.

Artık savaş bitti. Biz kaybettik. O gün hiçbir şey yapmadan uyuyarak zaman geçirdik. Kahvaltımız bitince hepimiz tembel tembel uzanıp bulutlara ve ormanlara baktık, uçakları izledik. İçimizden hiçbir şey yapmak gelmiyordu. Pirinç kâseleri de tabaklar da olduğu gibi ocağın köşesine sıralanmıştı.

Biri hastalar için bizi almaya geldi. Ülke savaşı kaybetmiş, ne hastası! Bugün yüz milyon kişi ağlıyor. Bir ya da iki hasta ölmüş de ne olmuş? Hastalara yardım etsek de Japonya'nın yeniden ayağa kalkması imkânsızdı. Gelen kişiyi duygusuzca geri çevirdim. Bugün herkes diken üstündeydi. Hepimiz en ufak bir şeyde kavga çıkarmak istiyor gibiydik.

Haberci, "Ah, demek öyle..." diye güçsüzce konuşup üzgün bir hâlde ayrıldı. Yattığım yerden, hüzünlü siluetinin önce zencefil tarlasının içinden geçişini, ardından gözden kayboluşunu izledim.

Aniden ayağa kalkıp Fasulye Sırığı'ndan haberciyi geri çağırmasını istedim. Bir anda fikrim değişmişti. İnsanların paha biçilemez hayatlarını kesinlikle kurtarmak zorundaydık. Ülkemiz mağlup olmuştu lakin yaralılar yaşıyordu. Savaş bitmişti ancak tıbbi yardım ekibinin görevi devam

* Grumman, ABD merkezli, askeri ve sivil hava araçları üretiminde faaliyet gösteren, 1994 yılında Northrop ile birleşerek Northrop Grumman adını alan şirkettir.

** Lockheed Corporation, ilk olarak Loughead Aircraft Manufacturing Company olarak kurulmuş olan Amerikan havacılık şirketidir.

ediyordu. Japonya darmadağındı ama tıp bilimi varoluşunu devam ettiriyordu. Bizim görevimiz bundan sonra başlamıyor muydu? Görevimizin ülkenin kazanıp kaybetmesiyle değil, insanların ölüm kalım savaşı vermesiyle ilgisi vardı. Kızılhaç'ın* özünde dost ya da düşman ayrımı yoktur. Japonya'nın böyle sefil bir duruma düşmesi, insan hayatını çok basit ve pervasız bir şekilde ele almasından kaynaklanmıyor muydu? İnsan hayatına saygı duymaya, bireyleri önceliklendirmeye yönelik adımlar atılacak mı merak ediyordum.

Zafer kazanmak uğruna yaralanmaları gerekirken yenilgi uğruna yaralanmış bu insanlar, son derece acımasız bir ıstırabın derin çukurlarına atılıyorlardı. Onları teselli edecek ve kurtaracak bizden başka kimse yoktu. Sendeleyerek ayağa kalktım ve "Yola çıkmalıyız!" dedim. Aynı anda benimle birlikte herkes ayağa kalktı. Tekrardan enerjimiz yükseldi, yüzümüze can geldi. "Bu bir savaş. Her ne pahasına olursa olsun, mantıksız bile olsa elinden gelenin en iyisini yap!" diye empoze edilerek hareket etmek zorunda değildik. Bu insanların hayatlarını kurtaracak kişiler bizden başkası değil, diye düşünerek kendi hür irademizle yola çıktık. Elbette bedenlerimiz yorgun ve bitkindi ama yine de tedaviyi ihmal edemeyeceğimizden her adımda yaralarımızın acısına sabrettik.

Mavi yıldız işaretiyle parlayan savaş uçakları üstümüzde uçuyordu. Artık kaçmamıza gerek yoktu. Yine de kalabalık gruplar hâlinde yolda yürürken Amerikan uçaklarının geçip gidişini her görüşümüzde bir parça buruk hissediyorduk.

◆ ◆ ◆

* Japon Kızılhaçı, Uluslararası Kızılhaç ve Kızılay Hareketi'nin Japonya temsilcisidir. –*çn*

18 Ağustos günü müttefik kuvvetlerinin karaya çıkmasıyla birlikte, kadınların kaçması gerektiğiyle ilgili söylentiler yayıldı. Eşyalarını taşıyan Japonların panik içinde koşuşturması hem üzücü hem de tarif edilmez bir şekilde gülünç bir manzaraydı. Teslim olmayı takip eden birkaç hafta boyunca kargaşa çeşitli şekiller aldı ve girdap gibi etrafımızı sardı, bizimse kaybedecek hiçbir şeyimiz yoktu, yalnızca kurtarmamız gereken çok sayıda hasta söz konusuydu. Bu yüzden ciddiyetle hastaları ziyarete ve tedaviye devam ettik. Doğu denizinden yükselen sabah güneşinin vurduğu, başı bulutlardaki Fuci Dağı ile sembolize edilen Japonya yıkıldı. Yamato* halkı en derin cehennem çukurlarına atıldı. Yalnızca utanç içinde yaşıyorduk. Atom bombasıyla bu dünyadan ayrılan arkadaşlarımız kadar şanslı olabilecek miydik acaba? Zihinsel ıstırabımız derindi.

Her gün yemek bittikten sonra, akşamın erken saatlerinde parlayan ay ışığının altında, yağmurun girişteki kamelya çiçeklerinin üzerine tıpırtılar çıkararak yağdığı gecelerde, ocağın etrafında hararetle konuşuyor, "Bizim yolumuz nedir?" diye heyecanla tartışıyorduk ancak gündüzleri dünyanın kargaşasına kayıtsız kalıp her zaman olduğu gibi hastaların sorunlarının teşhisine ve tanısına konsantre olmaktaydık.

Korkunç radyasyon hastalığı birbiri ardına hastalarımızda, sağlıklı görünen sığınmacılarda ve bizzat bizde kendini göstermeye başladı. Ortaya çıkan semptomlar arasında daha önceki radyasyon deneylerimizden tahmin ettiğimiz belirti-

* Yamato halkı, Japonya'da baskın olan yerel etnik gruptur. Terim, 19. Yüzyıl'ın sonlarına doğru Japonya anakarasında yaşayan gruplar ile Aynular, Ryukyululer, Tayvanlılar, Koreliler gibi Japon İmparatorluğu'na dahil olan azınlık grupları ayırt etmek amacıyla kullanılmaya başlanmıştır. –*çn*

ler de vardı. Tahminlerimizde haklı oluşumuzdan gurur bile duyduk ancak bazı semptomların aniden ve beklenmedik anlarda sık sık tekrar ediyor oluşu bizi şaşkınlığa uğrattı.

8 Ekim'e kadar, yani iki ay boyunca Mitsuyama Yardım Ekibi çalışmalarına devam etti.

Gruptaki üyeler peş peşe yatağa düştü. Atom bombasının açtığı yaralar, fazla çalışma ve yetersiz beslenme, fiziksel gücümüzü aşırı derecede tüketti. Doktor Şi'nin akyuvarlarının yarısı yok oldu. Moriuçi'de iç kanama meydana geldi. Başhemşire'nin saçları döküldü. Hasta düşenlerimiz sığınaklarda acı içinde kıvranıyordu. Tedaviden dönenler bütün gece hastalarla ilgileniyor, sabah olduğundaysa –her zamanki gibi– sıcaktan yanan yaklaşık sekiz kilometrelik vadi yolunda tüm gün yürüyerek evden eve semtten semte dolaşıp duruyordu. Yatan arkadaşlarımız iyileşip ayağa kalktığında, onlarla ilgilenenlerin ateşi çıktı ve hepsi hasta düştü. Şimdi de onlar bakıma ihtiyaç duyuyordu. İyileşen arkadaşlarımız onlara iğne yapıyor, boğazının kuruduğunu söyleyen biri olursa onun için uzak vadideki kayalardan su getiriyordu. Pirincin lezzetsiz olduğunu duyarlarsa bir hastanın evinden aldıkları iki yabani Japon armudunu ceplerine koyup geliyorlardı. Enjeksiyonda kullanılacak ilaçlar için, Nagasaki'ye kadar gidiş-dönüş yaklaşık yirmi dört kilometre olan dağ yolunu katetmekteydiler.

20 Eylül'de ölümün eşiğine geldim, tamamen umutsuzluk içindeydim. Radyasyon hastalığının belirtileri ortaya çık-

mıştı. Yüksek ateş bir haftadır devam ederken Hida Dağı'ndaki bir köyden yardım isteği geldi. Gidersem öleceğimi biliyordum ancak isimsiz bir vatandaş için kendimi kurban etmenin gerçek bir fedakârlık olacağını düşününce yola çıkmaya karar verdim. Fakat ayaklarım daha fazla dayanamadı ve yolun yarısında Kavadoko Köyü'ndeki Junşin Manastırı'nın sığınağında dinlenmek için durduk. Başrahip, "Kendini bu kadar zorlamanı anlamıyorum!" diye beni azarladı. Zar zor ziyareti bitirip akşamın geç saatlerinde eve vardığımızda kendimi yer yatağına bıraktım ve hastalığım yüksekten hızla yuvarlanan bir taş gibi ilerledi. O bilinçsiz durumdan acı içinde, aniden uyandığımda solumamda bir tuhaflık vardı. Nefes alıp verişimi dinledim. Cheyne-Stokes solunumuydu! Bu, ölüm ânından birkaç saat önce başlayan kendine has bir nefes alıp verme şeklidir.

"Cheyne-Stokes değil mi?" dedim. Başucumda oturan Doktor Tomita'ydı. Fakültemizde yaptığı araştırmalar sırasında askeriye tarafından silah altına alınmış, hasta olduğumu öğrenince de hemen çıkıp gelmişti. Doktor sıkılgan bir ifadeyle, "Evet," dedi. "Çok uzaktan geldiniz, doktor, üzgünüm, size de zahmet verdim," diyerek elimi uzattım. O sırada Başhemşire Morita göründü. Güven verici bir şekilde, "Doktor, her şey yolunda, öyle durun," diyerek koluma iğne yaptı. Acı verdiğine bakılırsa koramin* olmalıydı. Eğer koraminse nabzım da zayıflamış olmalıydı. Göğsümde başıboş bir araba sarsıntılarla dönüp duruyormuş gibi rahatsız

* Niketamid, esas olarak solunum döngüsünü etkileyen bir uyarıcıdır. Eski ticari adı Coramine olarak bilinir, 20. Yüzyıl'ın ortalarında, endotrakeal entübasyonun ve pozitif basınçlı akciğer genişlemesinin ortaya çıkmasından önce, aşırı doz sakinleştirici alımına karşı tıbbi bir önlem olarak kullanılmıştır. *–çn*

edici bir ağrı vardı ancak Başhemşire her şey yoluna girecek dediyse her şey yoluna girecekti. Başımı kıpırdatamıyordum ve gözlerim de yorulmuştu. Yine de çok sayıda insanın toplandığını ve telaşla fısıldaştığını hissettim. "Peki ya Doktor Şi?" diye biraz çekinerek sordum. Başhemşire, "Şu anda burada değil, yakında geri döner," diye cevap verdi. "Öyle mi?" dedim ve tekrar bilincimi yitirdim. Bu sırada Doktor Şi bana yardım etme arzusuyla Profesör Koyano'yu ziyaret edip Profesör Ço'ya danışmış ve Profesör Kageura'ya tüm kalbiyle yalvarmıştı. Her türden bilgiyi ve ilacı almak için sabahtan akşama kadar koşuşturup durmuştu. Semptomlarımın detaylarını hangi doktor duysa, "Durumu böyleyse artık yapılacak bir şey yok," demişti. Komaya girdiğimden haberi olan çok sayıda arkadaşım koşarak gelmiş, yatağımın etrafında toplanmıştı. Hayatımı kurtarmak için büyük fedakârlıklarda bulundular.

Peder Tagava geldi. Son hazırlıklarımı yaptım, artık ne zaman öleceğim fark etmezdi. Komadan çıkıp uyandığımda vakit öğleden sonra gibiydi. Arkadaşlarımın hepsi başucumdaydı. Sevindim. Bir kramp daha sonum olurdu. Bunun farkındaydım. Kalbim zaten acı veriyordu. Şoci açıktı. Üçlemeyi* simgeleyen Mitsuyama sakindi. Gökyüzü artık sonbaharın ilk günlerinde olduğu gibi berraktı.

Parlarken
Berrak güz semalarında beyaz, incecik bulutlar
*Yükseklerde, gözden kayboldu.***

---

* Teslis veya Üçleme, Hıristiyan doktrininde Tanrı'nın Baba, Oğul ve Kutsal Ruh'tan oluşan üçlü doğasıdır. *–ç.n*

** Yazarın kendi yazdığı ölüm (Cisei) şiiridir. *–ç.n*

Bu sözcükleri iki kez tekrarlamamın ardından son kez komaya girdim. Bir hafta sonra hayati riski atlattığımda herkes bu durumu bir mucize olarak gördü.

Bizi birbirimize bağlayan dostluk ne kadar derindi. Akşamları yanan fenerin ışığında, böceklerin sesi eşliğinde, bu müstakil evde, kaybettiğimiz dostlarımızın öbür dünyadaki esenliği için dua ettik. Takimi'den Tongo cennet hurması* aldığımızda Inôe'nin ışıldayan gözlerini hatırlıyorduk. Harada, Koruyucu Tanrı Festivali için pirinç keki verdiğinde Hama aklımıza geliyordu. Kagoyalı yaşlı bir kadın yer kirazı hediye ettiğinde Yamaşita'nın kırmızı burnu gözümüzün önüne geliyordu. Matsuşita bize patates verdiğinde hüzünle Koyanagi ve Yoşida keşke o sırada tarlaya gitmeseydi diye iç geçiriyorduk. Fucimoto, Kataoka ve Kosasa bizimle birlikte bu yemekte olsalardı ne kadar mutlu olurduk diyerek gözyaşlarına boğuluyorduk.

* Tongo hurması, küçük ve sivri uçlu bir hurmadır. –*çn*

RADYASYON HASTALIĞI*

Radyoaktif parçalanma sırasında yayılan radyasyonun organizmalar üzerinde meydana getirdiği etkilerle ilgili geçmişte çeşitli hayvanlar üzerinde yapılmış deneyler ya da klinik testlere göre açıklığa kavuşturulmuş pek çok nokta vardı. Kısa zamanda yüksek miktarda radyasyona maruz kalınması ile uzunca bir süre küçük miktarlarda radyasyona maruz kalınmasının etkileri değişiklik gösteriyordu. Ancak her hâlükârda radyasyonun canlı doku hücreleri üzerinde yıkıcı bir etkisi vardı ve bu, doku dejenerasyonuna sebep olmaktaydı. Fakat değişiklikler hemen ortaya çıkmıyordu ve her organa göre farklı, belirli bir kuluçka dönemi vardı. Bu yüzden radyasyona maruz kalındığı zaman herhangi bir acı ya da yaralanma olmasa da gelecekte semptomlar ortaya çıkıyordu. Ayrıca radyasyon vücudun iç kısımlarına nüfuz ederken sinirleri uyarmadığından söz konusu kişinin bunun farkına varması mümkün değildi ve semptomların ortaya çıkmaya başlamasıyla radyasyona maruz kaldığının farkına varıyordu.

Bazı organların radyasyona karşı direnci güçlüyken ba-

* Radyasyon hastalığı veya radyasyon zehirlenmesi olarak da bilinen akut radyasyon sendromu (ARS), radyasyona maruz kalmanın sebep olduğu sağlık etkileri topluluğudur. –*çn*

zıları çabuk değişime uğruyordu. Son derece zayıf, yani en ağır hasarı alan yerler kemik iliği, lenf bezleri ve üreme sistemiydi. Kemik iliği kan hücrelerini ürettiği için onun zarar görmesi akyuvar ve alyuvarların azalmasına sebep oluyordu. Hasar derecesi şiddetliyse kemik iliği denatürasyona* uğruyor, bunun sonucunda kusurlu kan hücreleri hızla kana pompalanıyor ve anormal akyuvarları artırarak lösemiye neden oluyordu. Küçük miktarlarda uzun süreli radyasyona maruz kalındığı durumlarda özellikle löseminin ortaya çıkması muhtemeldi. Lenf bezlerindeki değişimin en sık göründüğü yerlere örnek olan bademciklerin nekroza** yakalanması çok sık rastlanan bir durumdu. Üreme sistemindeki bozukluklardan kaynaklananlar da libido kaybı, sperm eksikliği, âdet görmeme ya da kısırlıktı. Anormal doğumlar ya da düşükler görülebilmekteydi. Memeler de küçülüyordu. Bir sonraki en zayıf bölge mukoza zarıydı. Zarar gördüğünde kan toplanması ve iltihaplanma meydana geliyordu. Şiddetli durumlarda ülsere yol açmaktaydı. Örneğin sindirim organlarındaki mukoza zarının zarar görmesi; ağız ülseri, gastrit ve ishale neden oluyordu ki bu ishal bağırsak iltihabından kaynaklanan dizanteriye çok benzer nitelikteydi. Dahası, saç köklerine zarar vererek saç dökülmesine neden oluyordu ancak bu tedavi edilebilirdi. Akciğer iltihaplanması gelişiyor, böbrekler atrofi*** görünüş kazanıyordu. Böbreküstübezi etkilendiği zaman cilt rengi koyulaşmaktaydı.

* Protein ve DNA gibi kimyasal bir bileşiğin üç boyutlu yapısının sıcaklık vb. etkenlerle bozulmasına denatürasyon denir. *–çn*

** Nekroz (doku ölümü olarak da bilinir), bir veya birden daha fazla sayıda hücrenin, dokunun ya da organın geri dönülemez şekilde hasar görmesi sonucu oluşan patolojik ölümdür. *–çn*

*** Körelme/Atrofi, normal büyüklükteki bir organın sonradan küçülmesidir. *–çn*

Genel semptomlar radyasyona maruz kaldıktan sonraki birkaç saat içerisinde oluşan radyasyon hastalığıydı ve etkisi birkaç gün devam ediyordu. Aynı şekilde radyasyona maruz kalan kişi ne kadar genç olursa hasar o kadar ciddi oluyordu. Yaşlılar hayatta kalırken gençler ölebiliyordu.

Her radyasyon türü için belirli bir öldürücü doz vardır. Ancak hasar görülmesine rağmen her hücrenin belirli bir kuluçka dönemi olduğundan ani ölüm gerçekleşmez. Ölümcül dozdan fazlasına maruz kalanlara herhangi bir tedavi fayda sağlamayacaktır. Ne kadar büyük miktarlarda radyasyona maruz kalınırsa semptomları da o kadar şiddetli olur ve erken aşamada ölüm gerçekleşir.

Radyasyon hastalığının gerçekte nasıl semptomlar gösterdiği, yukarıda kısaca anlatılan geçmiş radyoloji bilgileriyle hemen hemen uyuşuyordu. Atom bombası sonucunda etkili olan radyasyon, patlama ânında büyük miktarlarda ortaya çıkan nötrondan, gama ışınlarından ve patlama merkezinden esen rüzgârın doğu bölgesinde biriktirdiği radyoaktiviteden kaynaklanıyordu. Açıkçası her birinin farklılıkları vardı ancak en güçlü olanı nötrondu. Geride bıraktığı radyoaktivite zayıf ancak çok belalıydı ve yetmiş beş yıl boyunca yaşamı imkânsız hâle getirecek oluşuyla ilgili teorinin dayanağı buydu. İnsanların gaz soluduklarını ya da patlama dalgasına yakalandıklarını söylemelerinin sebebi aslında radyasyon nedeniyle oluşan hastalığın vücuda sadece ağız yoluyla girdiğini düşünmeleriydi, oysa radyasyon vücudun herhangi bir yerinden kolaylıkla girebilir ve şiddetli etkilere sebep olabilirdi.

◆ ◆ ◆

Atom bombasının sebep olduğu radyasyon hastalığını ortaya çıkma evrelerine göre anlatayım. İlk olarak radyasyona maruz kaldıktan yaklaşık üç saat sonra radyasyon hastalığı hissedildi ve yirmi dört saat sonra etkisi maksimum düzeye çıktı. Daha sonra yavaş yavaş semptomlar azaldı. Yaklaşık üç gün sonra sindirim sisteminde bozulmalar görüldü ve çoğu hasta yaklaşık bir hafta sonra öldü. Hafif derecede olanlarda da uzun süreli ishal görüldü. İkinci hafta kanaması olan hastalar baş gösterdi. Kan hastalığı olduğu için çoğu öldü. Üçüncü haftadan itibaren saç dökülmesi görüldü. Dördüncü hafta akyuvarlarda azalmayla birlikte ciddi semptomlar ortaya çıktı ve hastaların birçoğu öldü. Yumurtalık bozukluğu ilk aşamadan itibaren vardı ve etkisi on haftanın üstünde devam etti. Küçük çocuklarda tüm yetişkinlerden daha erken göründü ve semptomlar daha ağır oldu. Şu anda hâlâ patlamanın merkez üssünde az miktarda radyoaktivite bulunuyor ve bölge sakinlerinin akyuvarlarında artış görülüyor.

Şimdi önemli tespitlerimizden bahsedeyim. Akşamdan kalma durumundan "Atom Bombası Yaraları" bölümünde bahsetmiştim. Sindirim organlarının bozulması hayvanlar üzerinde yapılan deneylerin sonuçlarıyla tamamen uyuşuyordu ve mukoza zarında tıkanıklık ya da ülseratif kolit* en önemli noktaydı.

* Ülseratif kolit: Bağışıklık sisteminin sağlıklı dokulara saldırması sonucu oluştuğu düşünülen ülseratif kolit, inflamatuar kalınbağırsak hastalığıdır. Ülseratif kolit, kolon yani kalınbağırsağın, rektumun veya her ikisinin de iltihaplandığı zaman oluşmaktadır. *–çn*

Patlama merkezinden bir kilometre kadarlık mesafe içinde çöküp yıkılan evlerde kapana kısılarak gömülü kalan ve kıl payı ölümden kurtulabildikleri için mutlu olan insanların dudaklarının çevresinde üçüncü gün soya fasulyesi büyüklüğünde iltihaplı kırmızı kabarcıklar çıktı. Ertesi gün ağızlarında yaralar görüldü ve acı yüzünden yiyip içmekte zorluk yaşadılar. Ardından ateşleri çıktı ve yetmezmiş gibi onun ertesi günü de iştahsızlık, karın ağrısı, ishal gibi gastroenteritin* belirtileri baş gösterdi. İshal başlangıçta suluydu ancak yavaş yavaş mukusla karıştı ve yapışkan, kanlı dışkı hâline geldi. Rektal tenesmus** oluştu ve hastaların vücut sıcaklığı kırk derecenin üzerine yükseldi. Bazı vakalar dizanteriyle karıştırıldı. Hastalar dikkat çekici ölçüde hâlsizdi ve bir hafta on gün içinde öldüler. İkincil derecedeki hastalar sadece ishal ve iştah kaybından şikâyet ettiler. Geride kalan radyoaktifler yüzünden radyasyona maruz kalmışlardı. Bu nedenle bombalamadan sonraki yaklaşık on gün boyunca sadece Urakami'den geçmenin dahi ishale sebep olduğu söylendi.

İkinci hafta kan kaybından ölen az sayıda hasta gözlemlendi. Bunlar ani burun kanamalarının, kanlı kusmaların, kanlı dışkıların ve yaralarda yeniden ortaya çıkan kanamaların sebep olduğu ölümlerdi. Bu, toplardamarda bulunan

---

* Akut gastroenterit, sindirim sisteminin enfeksiyon veya iltihaplanmasıyla tetiklenen kısa süreli bir hastalıktır. Çok yaygın olan karın krampları, ishal veya kusma gibi semptomlar çoğunlukla hastalığa eşlik eder. *–ç.n*

** Bağırsak tamamen boşaltılmış olsa bile kalıcı olarak dışkılama isteğidir. Bağırsağın uzak kısmını (inen kolon, rektum ve anüs) etkileyen bu rahatsızlık aynı zamanda kolik karın ağrısı, tahliye için ıkınma veya zorlanma ve kabızlık ile karakterizedir. *–ç.n*

kandaki trombositlerin* bozulmasıyla ve kanama diyatezinin** bir sonucu olarak görülmekteydi. Tavşanlar üzerinde deneyi yapılmıştı.

Sabah serin sonbahar havasını hissettiren eylül ayına girdiğimizde, teslim olduktan sonraki kaos kendi kendine yatışmış, hastaların çoğu da hayatta kaldıkları için rahatlamıştı. Ancak ayın beşi gibi, yani atom bombası atıldıktan sonraki dördüncü haftaya girildiğinde aniden akyuvarlarda ciddi bozukluk ortaya çıktı. İnsanlar birbiri ardına ölmeye başladığında herkes büyük bir korkuya kapıldı. Patlama merkezinden bir kilometre kadarlık mesafe içindeki evlerinde olup yara bile almayanlar daha sonra sadece hafif ishal oldular ancak daha önce sağlıklı olup diğer insanlarla ilgilenenlerde ve yangın bölgesinin düzenlenmesinde gayretle çalışanlarda yorgunluk, ciltte solgunluk gibi ön belirtiler ortaya çıkmaya başladı. Ardından vücut sıcaklıkları kırk dereceye yükseldi. Uzun süreli yüksek ateş, ağız ülserine yol açtı. Dişetlerinde ülser çıktı ve sonrasında bu; nekroza, gırtlak iltihabına ve ülserli bademcik iltihabına neden oldu. Hastalar yiyip içemez hâle geldi. Ciltte damlalar hâlinde dağılmış kırmızımsı kahverengi iç kanama lekeleri ortaya çıktı. Başlangıçta gövdede ve üst kolda ortaya çıkarken daha sonra çoğunlukla uyluklarda görüldü. Boyutları iğne ucu büyük-

* Trombositler ya da bir diğer adıyla kan pulcukları, kemik iliği dokusunda bulunan hücrelerin kana geçerken parçalanması sonucu oluşan hücrelerdir. *–çn*

** Kanama diyatezi, kanın pıhtılaşmasını bozan, çok çeşitli nedenlerle kanamanın durmamasına veya kontrolsüz büyük kanamaların oluşmasına sebep olan sızıntı şeklinde kanamadır. *–çn*

lüğünden pirinç tanesi büyüklüğüne ya da azuki fasulyesine ve bazen de parmak ucu büyüklüğüne kadar genişledi. Buna ağrı veya kaşıntı eşlik etmiyordu. Akyuvar sayısı önemli ölçüde azaldı ve iki binin altına düşenlerin büyük çoğunluğu kurtarılamadı. Hastalık çok hızlı ilerliyordu ve insanlar ortalama dokuz gün yattıktan sonra öldüler.

Nadir de olsa dolaylı yaralanmalar da yaşandı. İki ila yedi kilometre mesafedeki bitki örtüsü patlama sırasında radyasyona maruz kalarak kıpkırmızı kavruldu ya da bomba atıldıktan sonra yağan iri taneli yağmurların değdiği çimenlerin yaprakları soldu. Bombardımandan bir gün sonra Kavahira Semti'ndeki iki çiftçi solan filotlarını kesip omuzlarında taşıyarak evlerine getirdiler. Ertesi gün ellerinde ve ayaklarında –ayrıca omuzlarında– otlara değen yerlerde kaşıntılı kırmızı sivilceler çıktı. Bunlar döküntüye benziyordu ve birkaç güne iyileşti.

Patlamanın merkezinde geriye kalan radyoaktivitenin etkileri neydi? Patlama ânında hiçbir şekilde Urakami'de bulunmayan ve hasar almayan, tabiri caizse atom bombasından zarar görmeyen insanlar patlamanın merkezinde bulunduğunda ne tür semptomlar ortaya çıkıyordu? Bunu araştırmak için ekim ayında Mitsuyama Yardım Ekibi'ni kapattım. Patlama merkezi Uenoço'da sığınak inşa ederek orada yaşamaya başladım ve bölgeyi dikkatle gözlemleyerek bugüne kadar geldim.

Bombalamadan hemen sonra patlamanın merkezinin

belirgin şekilde radyoaktiviteye sahip olduğu kanıtlandı. Bu radyoaktivitenin sebebi ortaya çıkan yeni atomlardı. Başlangıçta gökyüzünde mantar bulutu olarak asılı kalmışlardı. Sonra yavaş yavaş yere çöktüler. Her biri gözle görülemeyecek kadar ufak parçacıklardı. Uranyumun bölünmesi sırasında radyoaktif baryum ve stronsiyum ortaya çıktı. Ayrıca atom patlaması sırasında ortaya çıkan güçlü radyasyon, yerdeki bir nesnenin atomlarını parçalayarak geçici olarak radyoaktivite kazanmasına neden olmuş olabilirdi. Gerçi bu radyoaktif maddelerin tümü yavaş yavaş atom içindeki kararlılığını geri kazanıyor ve radyoaktivitelerini kaybediyordu. Dahası, kısmen suyla akıp gittiği için patlamanın merkezindeki bölgede radyasyonun miktarı gün geçtikçe azaldı ancak bir yıl sonra bugün bile hâlâ geride kalan az miktarda radyasyon zayıf dahi olsa yayılmaya devam ediyor.

Bu nedenle insan vücudu üzerindeki etkisi ilk günkü kadar şiddetliydi. Ueno kasabası bombanın patladığı noktadan altı yüz metre kadar uzaklıktaydı ve ahalinin –bir sığınağın en dip noktasına saklanan bir çocuk hariç– tümünün öldüğü yer şimdi kül ve enkaz yığını hâlindeydi. Burada, patlamadan sonraki üç hafta içinde sığınaklarda yaşamaya başlayan insanlarda şiddetli akşamdan kalma durumu ortaya çıktı ve bir aydan daha fazla devam etti. Ayrıca şiddetli ishalden mustariplerdi. Özellikle yanan evleri temizlemek için külleri kazıyan, kiremitleri taşıyan ve cesetleri hareket ettirmek için onlara dokunanların durumları korkunçtu. Semptomlar yüksek dozda radyuma maruz kalan hastalarda ortaya çıkan belirtilere benziyordu

ve kesinlikle yüksek dozda radyasyona uzun süreli maruz kalmanın sonucuydu.

Bir ay kadar sonra burada ikamet etmeye başlayanların durumu hafifti ancak daha önce olduğu gibi akşamdan kalma hâli ve sindirim sisteminde bozukluklar görülüyordu. Sivrisinek sokmaları, pire ısırmaları ya da küçük yaralar çok kolay iltihap kapıyordu. Akyuvarların sayısında azıcık azalma var gibi görünüyordu.

Üç ay kadar sonra artık belirgin bir bozukluk olmuyor gibiydi. İnsanlar birbiri ardına evler inşa etmeye ve burada yaşamaya başladı. Bunların çoğu terhiş ve tahliye edilip yurduna geri dönenlerdi.* İşin doğrusu akyuvarlar incelenince ortaya çıktı ve insanlar bölgede yaşamaya başladıktan bir ay sonra sayı bakımından anormal bir artış olduğu fark edildi. Hücreler normal sayısının iki katına çıktı. Bu, vücudun küçük miktarlarda radyasyona devamlı olarak maruz kalması sonucu görülen bir durumdu. Başka bir deyişle, bu bölgede mikroskobik miktarda radyoaktivitenin geride kalmış olması, bombalama sırasında Amerika Birleşik Devletleri'nin bizi uyardığı gibiydi. Yine de radyoaktivite oldukça hızlı bir şekilde zayıfladığından –yaklaşık yetmiş beş yıl demek yalan olur– gelecekte çok uzun süre devam etmeyecekmiş gibime geliyor. Şu anda akyuvar sayısında artış olsa da yerli halkın sağlığı fazlasıyla iyi. Uzun zamandır buradayım ancak parazit hastalıklarına yakalananlar dışında tedavi isteyen olmadı.

Kış zamanı dışarıda kar birikir, buz saçakları oluşurdu. Sı-

* Eski kolonilerinden Japonya'ya geri gönderilen kişilerdir. *–çn*

ğınağım rüzgâr alıyordu ve geceleri ince bir battaniyeyle uyuyordum. Buna rağmen zatürreyi bırakın soğuk algınlığına bile yakalanmadım ve son zamanlarda yaralansam bile yaralarım iltihap kapmadı. Sanki bir radyum kaplıcasının sakini gibiydim. Yumurtalık sorunları hakkında o kadar emin olmasam da doğum oranlarında biraz azalma görünüyordu ancak hamile olan genç gelinler de vardı. Düşükten bahsedildiğini duymadım ve kusurlu doğan çocuk da olmadı. Gelecekte ne olacağını söylemek düşüncesizce bir yargı olabilir ancak ben oldukça iyimserim ve karşılaştığım herkese yangından etkilenen bölgeye geri dönüp ev inşa etmelerini tavsiye ediyorum.

Şu anda bizi en çok endişelendiren yanık izlerinin akıbeti. Bu yanıklar, yüksek ışı dışında nötron ve gama ışınlarına da aynı anda maruz kaldığı için normal yanıklardan önemli ölçüde farklıydı. Normal yanıklarda bile yapıya bağlı olarak keloid* yara izlerinin oluştuğu durumlar olabilir ancak atom bombası yanıklarından kaynaklanan yara izlerinin hemen hemen hepsinde keloid yara izleri oluştu. Nagasaki şehrinin içinde dolaşırken, insanların yüzlerinde ya da ellerinde pembe şişkinlikleri pırıl pırıl parlayan, sertleşmiş keloid yara izlerini sık sık görmek mümkündü. Radyasyon yaraları alanların ciltlerinde keloid yara izleri oluşur, kaşıntı yaptığı için hasta kaşımaya devam ederse izler birkaç yıl sonra ülsere, daha fazla ilerlerse on yıl sonra kansere döner. Bu, radyum ya da X-ışını ile sıklıkla deneyimlenmiş bir

* Yaraların iyileşme sürecinde aşırı hücre üretimi sonucunda oluşan aşırı fibröz dokuya "keloid" adı verilir. Keloid; pembe, kırmızı veya ten rengi, düzensiz yumru görünümünde, sert ve kıvamlı bir oluşumdur. Göğüs, omuz, sırt, çene, kulaklar ve alt bacaklar keloidin vücutta en sık görüldüğü bölgelerdir. *–çn*

durumdu. Atom bombası yanıklarından kaynaklanan yara izleri kansere neden oluyor mu olmuyor mu? Bu geleceğe bırakılan en önemli soruydu. Yara izi olanlar ne kadar kaşınırsa kaşınsın dokunmamaya, banyodan çıktıktan sonra havluyla ovalamamaya ve gereksiz yere reçetesiz ilaç kullanmamaya özen göstermelidir.

RADYASYON HASTALIĞININ TEDAVİSİ

Akşamdan kalma hâli için B vitamini ve glikoz iğnesi çok etkiliydi.

Yanıkların tedavisinde kaplıca tedavisi mükemmeldi. Hastaları iki gruba ayırdık. Birinci gruba kaplıca tedavisi, ikinci gruba kontrol grubu olarak normal ilaç tedavisi uyguladık ve ilerlemeyi gözlemledik. İyileşene kadarki ortalama süre ilki için yirmi dört gün, ikincisi için otuz sekiz gündü. Yani Rokumaïta Kaplıcaları'na gidenler, gitmeyenlere göre ortalama iki hafta daha erken iyileşti. Kaplıca suyu dış yaralar için bile etkiliydi ve kendim de kaplıcanın nimetlerinden oldukça faydalandım. Ayrıca kaplıca suyunu doğal olarak sağlayan eczane de vardı.

Atom hastalığı olan hastalar için uyguladığım ilk tedavi otolog kan transfüzyonu* tedavisiydi. Bu tedavi hızla ve geniş çapta yayıldı. Her doktordan takip muayenesi yapmasını istedik. Biz olağanüstü başarılı olduğunu düşünüyo-

* Otolog kan transfüzyonu, hastanın kendisinden alınan kanın tekrar kendisi için kullanılmasıdır. –*çn*

ruz ancak takip muayenesi yapan doktorların deneyimleri ve yorumları farklı farklıydı. Özellikle etkili olup olmadığı konusunda kararsız kalsam da en azından öznel olarak kesinlikle iyi olduğunu söyleyebilirim. Elbette bu tedavi başka hastalıklar için de kullandığımız bir yöntemdi ancak radyasyon hastalığı için Dr. Şige tarafından ilk defa 10 Eylül'de denendi. Eylülün başlarında ciltte kanayan benekler, yüksek ateş, dişetlerinde nekroz, yutak ülseri gibi belirtilere sahip durumu kritik çok sayıda hasta patlak verdiğinde kan zehirlenmesi veya yeni bir salgın hastalık olabilir mi acaba diye şüphelendik. Semptomatik tedavi* uygulayıp hastaları detaylı olarak incelediğimizde bunun bir kan hastalığı olan granülosit eksikliğiyle** çarpıcı biçimde benzer olduğunu fark ettik. İlk olarak radyasyonun kemik iliğine zarar verdiği ve akyuvarların azalmasına sebep olduğu sonucuna vardık. Birkaç hasta öldü. Doktor Seiki başta olmak üzere herkes gece gündüz çalışırken aynı zamanda hastalarla ilgilendi ve etraflıca düşünüp bir tedavi bulmaya çabaladı. Teorik olarak otolog kan transfüzyonu tedavisinin etkili olduğu sonucuna ulaştık ve derhal uygulamaya koyduk. Hastadan 2 cc kan alarak bunu aynı şekilde kalça kası etlerine enjekte ettik. Sonuçlar iyiydi. Ölümün eşiğindeki tüm hastalar kurtuldu. Bu tedaviye başladığımızdan beri bir kişi bile ölmedi.

---

* Semptomatik tedavi, hastalığı tam olarak tedavi etmeden hastalık belirtilerini ve bulgularını yani etiyolojisini ortadan kaldırmaya yönelik her türlü tıbbi tedavidir. *–çn*

** Granülosit, akyuvarlardır. Vücudu enfeksiyonlardan korur ve bağışıklık sisteminin bir parçasını oluştururlar. Granülosit düşüklüğü belirtileri boğaz ağrısı, idrar yolu enfeksiyonu ve ağız içerisindeki beyaz leke ve yaralardır. *–çn*

Beslenme konusunda karaciğer ve sebze diyeti tedavisi uyguladık. Herhangi bir hayvanın karaciğerini alıp mümkün olduğunca çiğ veya hafif pişirerek hastalara yedirdik. Ayrıca hastaları bolca taze sebzeyle besledik. Bu son derece etkiliydi.

İçki iyi bir ilaçtı. Ölüm döşeğinde olup en sevdikleri sakeden bolca içtikten sonra iyileşen hastalara dair örnekler vardı.

Evde iyileşme sürecinin sonuçlar üzerinde olumlu bir etkisi oldu. Böyle bir kargaşa sırasında bir ilkyardım merkezinde tıkılıp kalarak sürekli utana sıkıla başkalarından yardım istemektense rahat evinde şefkatli aile bireyleri tarafından bakılan bir hastanın ne kadar dinlenebileceğini tahmin dahi edemezsiniz.

Ancak kurtarma ekibi olarak her gün dolaşıp durmak bizim için çok büyük bir sorumluluktu. Bundan da tek kuruş para almadığımızdan en azından hemşirelere takunya gibi bir şey vermek istiyordum.

SIĞINAĞIMDAKİ MİSAFİRLER

Üniversitenin yeniden kurulmasına karar verildi ve Şinkozen İlköğretim Okulu'nda tanı ve tedavi çalışmalarına başlandı. Hayatta kalan birkaç kişi toplandı. Biz de Mitsuyama Vadisi'nden üniversiteye geri döndük. 2 Kasım'da üniversitede anma töreni yapıldı ve 807 arkadaşımızın öbür dünyadaki mutluluğu için dua ettik.

Patlama merkezinin yakınındaki Ueno'da yaklaşık üç metrekarelik bir yere, kalan oluklu demirlerden baraka yaptırıp orada çalışmaya başladım. Arka tarafı olduğu gibi taş duvardı ve kâğıt parçalarını muhafaza etmek için idealdi ancak yağmurlu günlerde çok gürültülü oluyordu. Sınıftakiler ne zaman gelse buraya ev yerine kutu diyorlardı.

Kutuda misafirlerim eksik olmuyordu. Pederin teşrif ettiği günler de oldu, dilencilerin gizlice göz attığı günler de... Savaşta görev alan Amerikalı bir papaz geldi ve "Burası senin sarayın mı?" diye sordu. Uzak bir üniversiteden bir profesörün ziyaretini kabul ettiğim sırada, savaş mağdurlarına ordudan hediyedir diyerek bana eski bir ayakkabı teslim ettiler.

◆ ◆ ◆

Bay Yamamoto ve Bay Hamasato terhis edilmişti. İkisi önce sessizce önüme oturdu. Tek kelime edersek ağlamaya başlayacak gibiydik.

"Hocam, üzgünüz."

"Çabalarınızı takdir ediyorum."

"Bizler hayal kırıklığına daha fazla tahammül edemiyoruz. Ne pahasına olursa olsun düşmana karşılık vermek zorundayız. Sarsılmaz sadakatimizle on yıl da sürse kesinlikle bu savaşı kazanacağız."

"Üzgün müsünüz?"

"Evet, üzgünüz."

"Hayal kırıklığının ya da üzüntünün, kazanman gereken bir savaşı kaybettiğinde ya da askeri gücünün hâlâ mevcut olduğu durumlarda kullanılan bir kelime olduğunu düşünüyorum ama..."

"Evet, bu doğru. Japonya kaybedecek kadar zayıf değildi. Hâlâ yeterince askeri gücümüz var."

"Bu şüpheli. Japonya kayıtsız şartsız teslim olmadı mı? Son askeri gücünü de kaybettiğini kabul edip düşmana teslim olmadı mı?"

"Hayır, benim hâlâ savaşacak gücüm var."

"Bu daha da garip, hatta korkunç. Öyleyse neden Japonya kaybetmeden önce tüm gücünü kullanmadın? Ülkemiz askeri gücünü kaybetmesine rağmen bireylerin hâlâ gücü var. Söylediklerin, evi iflas etmiş üçüncü oğulun icra memuru gelip her şeyi mühürlerken kendi banka defterini saklamasına benziyor."

"..."

"Savaş sırasında Japonya'nın verdiği tüm emirlere itaat ettim ve var gücümle çabaladım. Bizler üniversitede bile

sonuna kadar dürüstçe ve kayıtsız şartsız görevimize bağlı kaldık. Her türlü şiddetli hava saldırısı sırasında Kızıl Haç ruhuyla kahramanca gönüllü olup yaralılara yardım ettik. Atom bombasının üstümüzde patladığı âna kadar yaralıları ve acınası hâldeki insanları kurtarmak için ne zaman nerede olursa olsun öne çıkmaya hazırdık. Ayrıca üniversitede asli görevlerimizi layıkıyla yerine getirip tıp çalışmalarına ve derslerimize kendimizi adadık. Üniversitemizi bombayla yıkıldıktan sonra bile hakkaniyet ve dürüstlükle sonuna kadar savunduk. Elimizden gelen her şeyi yaptık. Japonya kaybetmiş olsa da, devletimizin bizi kendi yanlış amaçları uğruna savaşa soktuğu ayyuka çıksa da, biz genç öğrencilerin korkakça bir tavır takınmadan, kararlılıkla ve samimiyetle yardım görevi üstlenmesinin iyi bir şey olarak kabul edilebileceğini düşünüyorum."

"Haklısınız, öyle. Hiçbir şey bilmeyen bir öğrencinin sonuna kadar hakkaniyet ve dürüstlükle kendi görevi için hizmet ve yardım etmesi, insan sevgisine dayanan görevi için kendisini feda etmesi, ülkenin kaderi ne olursa olsun güzeldir."

"Dahası, üniversitemiz tüm gücünü kaybetti. Fiziksel olarak konuşursak bina kelimenin tam anlamıyla bir harabe. İnsanlar hakkında konuşursak çok sayıda kişi öldü, hayatta kalan bizler de bu durumdayız. Evim, malım, eşim, her şeyim gitti. Ben her şeyini kaybetmiş biriyim. Tüm gücümle mücadele ettim ancak yine de kaybettik. Neden üzgünüm diyeyim? Ne üzüntüm var? Bizim şu anki ruh hâlimiz daha ziyade yağmurdan sonra aya bakmaya benziyor. Kaybetmekten pişman olmadığım bir savaştı."

"Böyle söyleyerek bizi utandırıyorsunuz."

"Eğer evim, malım ve eşim varken teslim olsaydık şimdi ne kadar ıstırap içinde olurdum kimbilir. Hem ülkeme hem de savaştan zarar gören yurttaşlara karşı büyük bir sorumluluğum olurdu. Ülkem mahvolurken ben de evimi yitirdim, ülkem iflas etti ben de hiçbir şeye sahip değilim diye düşününce, kederimin arasında daha canlandırıcı bir his ortaya çıkıyor."

"Ancak dünyada tam tersi, savaştan zengin çıkanlar sabah akşam mutluluklarını haykırıyor."

"Evet. Bu doğru. Ezilmesi gereken sınıf budur. Savaş kazanç sağlayan bir ticarettir. Eğer on yılda bir savaş çıkarsa milyarder olacaklarını söyleyenler işte bu insanlar. Gelecekte, savaş yanlısı propaganda yapanlara kaynaklık edecekleri muhtemel. Bu insanlar genç ve saf delikanlıları kışkırtarak intikamı öğretir."

"Gerçekten de ülkeyi sömürüyorlar. Peki, savaş ulusa kazanç sağlayan bir iş mi?"

"Zafer kazanılırsa faydası olur, değil mi?"

"Ülkenin menfaati için başlatılan bir savaş adalet mücadelesi midir acaba?"

"Öyleyse, Tanrı'nın nezdinde adaletsiz bir savaşta zafer olamaz."

"Yine de bu savaş sırasında bizler sürekli Tanrı'ya dua ediyorduk. Özellikle Savaş Tanrısı'na."

"Savaş Tanrısı, Boğmaca Tanrısı ile aynı, insan yapımı Tanrı'dır."

"Hayır, Japonya'da eski zamanlardan beri var olan bir tanrı."

"Sizden daha az teoloji ve felsefe bilen atalarınız tarafından yaratıldı. Kendi kendilerine koşullarına uygun

tanrılar yaratıp bunlardan bencilce isteklerde bulundular. Tıpkı *teru teru bozu** gibiler. Böylece biz de tanrıların ülkesi Japonya'nın yıkılmazlığına ya da ilahi rüzgârların** varlığına inandık, değil mi? Bir surete ellerimizi kavuşturmuş tapıyorduk."

"Bizim samimiyetimiz yeterli değildi."

"Hayır. Ne kadar samimi olursan ol, yöneldiğin şey bir suret olduğundan faydası olmaz. İnsan yapımı tanrılara değil, gerçek bir Tanrı'nın lütfuna sahip bir orduya rakip olamazdık."

"Ama Japon halkında Japon ruhu*** olması gibi, Japonya'da da Japon tanrıları olmalıdır."

"Tabii eğer halka kılıç zoruyla kabul ettirilmemişlerse. Bu ideoloji, iki bin yıl önce Roma'da eleştirilen ve ortadan kalkan ilkel Devlet Şintosu.****"

"Pekâlâ, tanrı tartışmasını bir kenara bırakalım. Yine de 'Savaş medeniyetin anasıdır' ifadesinde denildiği gibi, savaşın bilimsel ilerlemelerde büyük bir etkisi var. Mesela, atom bombası."

"Bu kadar hayat, bu kadar materyal, bu kadar zaman harcayıp insanların hepsini seferber ederek barışçıl buluş-

---

* Japonya'da çiftçilerin pencerelerinin dışına bir iple asmaya başladıkları, çocukların güzel hava için dua ettikleri beyaz kâğıt veya kumaştan yapılan küçük, geleneksel, el yapımı bir oyuncak bebektir. *–çn*

** İlahi rüzgâr (kamikaze) özellikle 13. Yüzyıl'da Japonya'yı Moğol istilasından koruduğu düşünülen bir tayfundur. *–çn*

*** (Jp.) Yamato-damaşii veya Yamato-gokoro, Japon halkının kültürel değerleri ve özellikleri için kullanılan Japonca bir terimdir. *–çn*

**** Devlet Şintosu, Japonya'da modern imparatorluk sistemi altında oluşturulan bir tür devlet din sistemidir. 1900 senesinden itibaren de Şintoizmin bir devlet kültü olduğu, hangi dinden olursa olsun her Japonun bu külte dahil olabileceği iddia edildi. Bununla milli hisler ve imparatorun otoritesi kuvvetlendirilmek istendi. *–çn*

lara yönelseydik daha büyük etkileri olurdu. Her hâlükârda savaş fayda getiren bir iş değil. Yakın zamanda geri döndüğünüzde subaylarınız size ne dedi?"

"'Yapacak bir şey yok, bu yüzden bir süre için dişimizi sıkıp Amerikan ordusunun dediklerine itaat edelim ancak er ya da geç, Almanya'nın ayağa kalktığı gibi bizler de kılıçlarımızı kavrayarak ayağa kalkmalıyız,' dediler. O zaman geldiğinde hazır olmamızı söylediler."

"Kaba taktikler büyük yaraların kökenidir. Böyle aptal düşünceleri bir kenara bırakın. Dahası, bu subaylar savaşta aktif olarak görev yapıyorlar mıydı?"

"Hayır, sadece ülke sınırları içinde görevliydiler."

"Ben de öyle düşünmüştüm. Şaşmamalı. Gerçek savaşı bilmeyen subayların kendi şöhret arzularını tatmin etmek için hiçbir şey bilmeyen astlarını teşvik edip savaş alanına sürme eğilimi yok mu... Gerçek savaş acımasızdır. Savaş edebiyatı sırtüstü uzanıp okurken güzel ve kahramanca gelir. Ben de bir kez savaşa katılmak istiyorum, diye merak edersin. Ancak işin gerçeği farklıdır. Nadiren gerçeklik tasvir edilince de sansür uygulanarak yayılması engellenir. Yoşitsune'nin* savaş resimleri var. General Nogi'nin** şiirleri var. Ancak atom bombasının güzelliği nerede acaba? O gün, o anda bu topraklara yayılan cehennem manzarasına tek bir bakış dahi atsaydınız yeniden savaşmak için aptalca bir duyguya kapılmazdınız kesinlikle. Gelecekte bir savaşın

---

* Minamoto no Yoşitsune (1159-15 Haziran 1189), Minamoto Boyu'nun askeri komutanı olan Japon samuray ve komutandır. –*çn*

** Nogi Maresuke, Japon İmparatorluk Ordusu'nda generallik yapmış ve Rus-Japon Savaşı'nda önemli bir rol oynamıştır. Kendisi ayrıca Japonya'da bir edebiyatçı olarak da bilinir. Kanşi şiirleri (Çince şiirler) yaşadığı dönemde Japonlar arasında özellikle popülerdi. –*çn*

meydana geleceğini varsayarsak her yerde atom bombaları patlayacaktır muhtemelen. Ardından sayısız insan her gün atom bombasıyla katledilecektir. Etkileyici hikâyeler olmayacak, şiirler olmayacak, resim, müzik, edebiyat ve araştırma olmayacak. Her yer, bir karınca sürüsünün silindirle ezilmesi gibi ezilecek. Tüm dünya düzleştirilecek. Böyle aptalca davranabilir misin?"

"O zaman Japonya kaybetti, öyle değil mi?"

"Tanrı, *'İntikam benimdir; ben geri ödeyeceğim,'** der. Savaşı kimin kazanıp kimin kaybettiğinin önemi yok. Tanrı'nın gözünde kim dürüst değilse cezasını çeker. İntikam bizim işimiz değil."

"Öyleyse yaşamımızı sürdürmek için gelecekteki rotamız ne olacak?"

"Ben de bunu bulmak için bu kulübede oturup düşünüyorum. Kolay bir iş değil."

"Acaba ben de mi bir yerlerde sessizce düşünmeliyim?"

"Dağlara çıkıp düşün. Dünyanın girdabı içinde kalırsan fırıl fırıl dönersin de sonunda kendi yolunu bulamaz, gürültü patırtı yapan bir insan olursun yalnızca. *'Yemyeşil dağlar sarsılmaz, bembeyaz bulutlar gelip gider.'*** Her zaman Mitsuyama Dağları'na bakıp meditasyona devam ediyorum."

Kendilerine yeni bir sayfa açan ziyaretçilerim ayrıldı. Sığınağım bir süre sessizleşti. Beş yaşındaki Kayano'nun tek başına konuştuğunu duyabiliyordum. Dışarı çıkınca, rüzgârın

* İncil, Romalılar, 12. bap, 19. ayet. –ç*n*

** Zen Ustası Reiun Şigon'un şiiridir. Anlamı: Zihnin ve kalbin dağ gibi sağlam durursa duygusal ve yanıltıcı düşüncelerin iniş çıkışları beyaz bulutlar gibi oyalanmadan gelip gider. –ç*n*

sürükleyerek getirdiği, yangından kalan taşların üzerine şişe, tabak, ayna parçası gibi şeyler sıraladığını gördüm. Oyuncak bebeğin kafasıyla karşılıklı evcilik oynuyordu. Arkadaşlarının hepsi ölmüştü.

"Kaya'nın evi kocamandı, değil mi? İki katlıydı. Annesi de oradaydı. Manju yapıp Kaya'ya yemesi için vermişti. Şiltenin içinde uyuduk. Elektrik ışığı da vardı."

Sessizce ayakta dikiliyordum. Kayano birbiri ardına hatıralarını anlatıyordu. Gözlerimi kapattığımda aile hayatım ejderha kralının sarayı* gibi capcanlıydı. Gözlerimi açmak, Uraşima'nın kutusunun** açılmasına benziyordu. Her yer bir an için ıssızlaştı. Atom bölgesi tüm hayallerimi yok edercesine gözlerimin önündeydi. Novaki*** rüzgârları esiyor, kiremitler uluyordu.

Bay İçitaro birdenbire kederli bir hâlde ortaya çıktı. Üzerinde takım elbise vardı. Pantolonu ayak bileklerini sarıyordu. Terhis edilip de geri döndüğünde memleketi harap durumdaydı. Evine koşarak geldiğindeyse sadece kül yığınları ve sevgili eşi ile beş çocuğunun etrafa saçılan kararmış kemiklerini buldu.

"Artık yaşama sevincim kalmadı."

"Savaşı kaybettikten sonra kimde sevinç kaldı ki?"

"Orası öyle. Kiminle karşılaşsan böyle der. Atom bom-

---

* Masal kahramanı Uraşima Taro'nun ünlü macerasında geçen ve denizin dibinde olduğu söylenen saraydır. –*çn*

** Aynı masalda geçen ve açıldığında tüm büyünün bozulmasına sebep olan kutudur. –*çn*

*** "Sonbaharda bir fırtına" ya da "tarladaki çimenlerin arasından esen rüzgâr" anlamına gelir –*çn*

bası Tanrı'nın bize bir cezası. Öldürülenler kötülerdi. Hayatta kalanlar Tanrı'nın özel bir lütfuna mazhar oldular. Ama öyleyse karım ve çocuklarım kötü insanlar mıydı?!"

"Kimbilir, ben tam tersi bir düşünceye sahibim. Atom bombasının Urakami'ye düşmesi büyük bir ilahi takdir. Tanrı'nın bir lütfu. Urakami, Tanrı'ya şükretmeli."

"Şükretmeli miyiz gerçekten?"

"İki gün sonra Urakami Katedrali'ndeki toplu cenaze töreninde inananları temsilen söylemek istediğim düşüncelerimi yazdım, okumak ister misin?"

İçitaro taslağı okudu. İlk başta yüksek sesle, canlı bir havayla okuyordu ancak sonra farkında olmadan sessizleşip düşüne düşüne ilerledi. Damla damla gözyaşı döktü. Taslakta şöyle yazıyordu:

Atom Bombası Kurbanlarına Ortak Başsağlığı Mesajı

9 Ağustos 1945 sabahı, saat 10.30 sularında İmparatorluk Genel Karargâhı Yüksek Savaş Konseyi Toplantısı yapılıyordu. Ya teslim olunacaktı ya da savaşmaya devam edilecekti. Dünyaya yeni bir barış mı getireceklerdi yoksa insanlığı daha korkunç bir kan savaşına mı sokacaklardı? Dünya yol ayrımında olduğu bir andaydı. Ve tam o sırada, yani saatler 11.02'yi gösterdiğinde atom bombası Urakami'mizde patladı. Katolik Kilisesi'ne inanan sekiz bin ruh ânında Tanrı'nın huzuruna çağrıldı, azgın alevler birkaç saat içinde Doğu'nun kutsal topraklarını küle dönüştürdü. Aynı gün, gece yarısında kilisemiz aniden tutuşup alevler içinde kaldı. Tam da o sıralarda İmparatorluk Genel

Karargâhı'nda Majesteleri İmparator kutsal kararla savaşın sona erdiğini bildirdi. 15 Ağustos'ta İmparatorluk fermanıyla savaşın bittiği ilan edildi ve tüm dünyada barış günü olarak kabul edildi. O gün, aynı zamanda Meryem Ana'nın göğe yükseldiği kutsal yortu günüydü. Urakami Katedrali'nin kutsal Meryem Ana'ya ithaf edildiğini hatırlıyorum. Tüm bu olayların garip bir şekilde bir arada gerçekleşmesi sadece basit bir tesadüf müydü yoksa Tanrı'nın ilahi takdiri miydi?

Japonya'nın savaş gücüne kesin darbeyi vurması gereken son atom bombası aslında başka bir şehir için planlanmıştı ancak şehrin semaları bulutlarla kapandığı için onu doğrudan hedef almak ve bombalamak mümkün değildi. Aniden plan değişikliği yapıldı ve ikinci hedef olan Nagasaki şehrinin bombalanmasına karar verildi. Ayrıca bomba atılırken bulut ve rüzgâr yüzünden savaş fabrikasını nişan aldıkları hâlde bombanın biraz kuzeye meylederek kilisenin karşısında patladığıyla ilgili konuşmalar da duydum. Eğer gerçekten durum buysa Amerikan ordusu pilotlarının Urakami'yi hedef almasından ziyade Tanrı'nın kendi takdirine göre bombayı bu noktaya getirdiği söylenebilirdi belki de.

Savaşın bitmesiyle Urakami'nin yıkılması arasında derin bir bağ yok mu sizce de? Son savaş olarak adlandırılan bu savaşta insanlığın günahlarının kefareti olarak, Japonya'nın tek kutsal toprağı olan Urakami, kurban sunağında boğazlanıp yakılması gereken masum kuzu olarak seçilmiş olamaz mı? Bilgelik ağacının meyvesini çalan Âdem'in günahını ve kardeşini

öldüren Kabil'in kanını miras alan insan ırkı, aynı Tanrı'nın çocukları olmalarına rağmen putlara inanıp sevgi yasalarına karşı çıkarak birbirlerinden nefret ettiler ve birbirlerini öldürmekten mutluluk duydular. Bu büyük günahı sona erdirmek ve barışa ulaşmak için basitçe pişman olmak yetmez, uygun kurbanı adayarak Tanrı'dan af dilemek zorundayız. Daha önce birçok kez savaşı bitirmek için fırsatlar çıktı karşımıza. Yok edilen şehirler de az değildi ancak bunlar kurban olarak uygun değildi, bu yüzden Tanrı onları kabul etmedi. Ancak Urakami katledildiği an Tanrı ilk defa bunu kabul etti ve insanlığın tövbesini dinleyip derhal Majesteleri İmparator'a vahiy indirdi. Savaşın sonlandırılmasına İmparatorluk kararıyla hüküm verdi.

Japonya'da din özgürlüğü yokken, zulüm altında, dört yüz yıl şehitlerin kanına bulandığında bile inançlarını koruyan, savaş sırasında bile sonsuz barış için sabah akşam dua etmeye son vermeyen Urakami Kilisemiz Tanrı'nın sunağında kurban edilmesi gereken tek masum kuzu değil miydi? Bu kuzunun kurban edilmesi sayesinde gelecekte daha fazla savaşın dehşetinden acı çekmesi muhtemel on milyonlarca insan kurtuldu.*

Savaşın karanlığının artık bittiği, barışın ışığının parlamaya başladığı 9 Ağustos'ta, Tanrı'nın huzurunda kiliseden alevler yükseldi. Yakılarak sunulan bu kurban ne harika! Kederin zirvesindeyken bile bizler o güzelliğe, saflığa ve yüceliğe saygı duyduk. Saf, temiz dumanlar eşliğinde yanarak cennete yükselen başrahip

* Yazar Japonya'da Hıristiyanlığa yönelik yasaklamaları ve tedbirleri kastetmektedir. –*çn*

başta olmak üzere sekiz bin kurban! Kimi hatırladığınız önemli değil, hepsi iyi insanlardı.

Kaybettiğimizi bilmeden dünyadan göçüp gidenlere ne mutlu! Masum bir kuzu olarak Tanrı'nın kucağında dinlenen ruhlara ne mutlu! Onlarla karşılaştırıldığında hayatta kalan bizler acınasıyız. Japonya yenilgiye uğradı. Urakami tamamen bir harabe. Göz alabildiğince kül ve moloz yığınları. Evimiz yok, giyeceğimiz yok, yemeğimiz yok, tarlalarımız harap, insanlarımız yetersiz. Kalıntılar arasında dalgın dalgın durup gökyüzüne bakan iki veya üç kişilik gruplar.

O gün, o saatte bu evde neden birlikte ölmedik acaba? Neden sadece biz böyle acınası bir hayat yaşamak zorundayız? Çünkü bizler günahkârız. Şimdi kendi günahlarımızın derinliğinden haberdar olma zamanımız geldi. Kefaretimi yerine getirmediğim için geride bırakıldım. Çok fazla günahla kirlenen birçoğumuz, Tanrı'nın sunağına adanacak niteliklere sahip olmadığımızdan geride bırakıldık.

Japonların bundan sonra yürümek zorunda oldukları yol, mağlup ülke yurttaşlarının yolu. Bu yol, acı ve ıstırap dolu bir yol. Potsdam Deklarasyonu'na göre verilen tazminat gerçekten de büyük bir yük. Bu ağır yükü taşıyarak yürüdüğümüz acı verici yol, günahkâr olan bizlere kefareti yerine getirmek için bir şans olarak verilen umut yolu olamaz mı?

*"Ne mutlu yaslı olanlara çünkü onlar teselli edilecek."**

Bizler bu telafi yolunda dürüstçe ve hile yapmadan

* Matta 5: 4. –*çn*

yürümek zorundayız. Alay edilerek, incitilerek, kırbaçlanarak, ter içinde, kanla kaplı, açlık ve susuzluğa rağmen bu yolda ilerlerken Calvary Tepesi'ne çarmıhı taşıyarak tırmanan İsa bizimle birlikte, cesur olalım.

*"Rab verdi ve Rab aldı; Rabb'in adına övgüler olsun!"**

Urakami seçildiği ve adak olarak kurban edildiği için şükürler olsun. Bu değerli kurban sayesinde dünyaya barışın geri gelmesine ve Japonya'da inanç özgürlüğüne izin verilmesine minnettarım.

Dilerim ki ölen insanların ruhları Tanrı'nın şefkatiyle huzur içinde olur.

Amin.

İçitaro okumayı bitirdiğinde gözlerini kapadı.

"Tıpkı düşündüğüm gibi, karım ve çocuklarım cehenneme gitmiş olamaz," diye mırıldandı bir süre.

"Doktor, o zaman biz neden hayatta kaldık?"

"Ben de sen de cennete giriş sınavının başarısız öğrencileriyiz."

"Cennetin başarısız öğrencileri... Anladım."

İkimiz de bir ağızdan yüksek sesle güldük. Göğsümüzdeki yük kalkmış gibiydi.

"Çok çalışmazsam cennetteki karımla görüşemem. Elbette savaşta ölen insanlar dürüstçe fedakârlıkta bulunup çalıştılar. Bizim de pes etmeden çok acılar çekmemiz gerekiyor."

"Evet, evet. Dünyanın en büyük atom bölgesinde; bu kederli, ıssız, korkunç, kül ve moloz çölünde ayağa kalkıp

* Eyüp 1: 21. *–çn*

ölenlerin kemikleriyle birlikte ağlayarak inşa etmeye başlayalım."

"Ben bir günahkârım. Bu yüzden acı çekerek kefaretimi ödemek en büyük mutluluğum. Dua edelim ve çalışalım." Bay İçitaro yüzü parlayarak yanımdan ayrıldı.

ATOM BÖLGESİNDEKİ ÇANLAR

Yetmiş beş yıl boyunca burada yaşamanın imkânsız olacağı söylentisi bombanın atılmasının hemen ardından yayıldığı için, enkaz bölgesine geri dönmenin tehlikeli olduğunu söyleyen sesler yükseliyordu. Ölçüm aletlerimizi kaybettiğimizden bu sorunu çözebilmek için bitki ve hayvanları gözlemlemekten başka çaremiz yoktu. Patlamadan üç hafta sonra merkez üs Matsuyama'da bir karınca sürüsü bulduk. Karıncalar enerjikti. Bir ay sonra çok sayıda solucan bulduk. Ayrıca hendeklerde koşan fareler de gördük. Patates yapraklarını yiyen böceklerin sayısı bir ay sonra büyük ölçüde arttı. Küçük hayvanlar bu şekilde yaşayabiliyorsa insanlar da yaşayabilir, diye düşündük. Bitki örtüsüne gelince, patlama dalgasıyla havaya uçan buğdaylar hızla her yerde filiz verdi. Ertesi yıl normal buğdaylarla aynı zamanda olgunlaştı ve normal mahsulle aralarında çok büyük farklar yoktu. Mısır da filizlendi. Kışa girdiğimizde meyve verdi ama neredeyse hiç tanesi yoktu. Gündüzsefasının asmaları hemen uzadı ve küçük de olsa güzel çiçekler açtı. Yapraklarında deformasyonlar görüldü. Tatlı patates hızla filizlenip yaprak verdi ancak neredeyse hiç mahsul olmadı. Yeşillik türlerinin hepsi güzelce büyüdü. Atom bölgesinde yaşamanın mümkün

olduğu teorisini savundum. Ancak küçük çocuklar radyasyona karşı duyarlı olacağından henüz getirilmemelerinin iyi olacağını sözlerime ekledim.

İnsanların atom bölgesine konut inşa etmesi dört evreden oluştu. Sığınak dönemi, geçici kulübe dönemi, geçici inşaat dönemi ve kalıcı inşaat dönemi. Bombalamadan hemen sonra hava saldırısı sığınakları ya da hendekler kullanıldı. Bunların girişleri çatılarla kapatıldı ve yerin hem üstünde hem de altında yaşamaya bir ay kadar devam edildi. Bu döneme sığınak dönemi ya da çokkiracılı dönem denilebilir. Evleri olmayan insanlar geçici bir süreliğine sığınaklarda mahalle derneği birimleriyle ortak bir yaşam sürdü. Bu durum kamu işleri ve dağıtım için elverişliydi.

Birçok hendeğe yaralılar taşınmıştı. Zar zor hayatta kalan insanlar birbirleriyle gizemli bağlar hissettiler ve sahip oldukları yetersiz şeylerden karşılıklı fedakârlıkta bulunup birlikte özverili bir şekilde yaşadılar. Bu dönemin sersemlik dönemi olduğu söylenebilir. İnsanlar her gün yemek yiyip cesetleri arayarak zamanlarını geçirdi. Bu dönem, geçmişi hatırladıklarında bile ne yaptıklarını anlayamadıkları bir dönemdi.

Şubat ayından nisana kadar olan dönem geçici kulübe dönemiydi ve yeni bir hayata hazırlık dönemi olduğu söylenebilirdi. İnsanlar sonunda yaşamak için bir sebep bulmuş, akraba ve hemşerilerinin güvende olup olmadığını öğrenmişti. Ölülerin gömülmesi, çeşitli şeylerin raporlanması

ve mevduatların düzenlenmesi dahil olmak üzere yeniden yapılanmanın ilk adımları atıldı. Yangından geriye kalan direkler ya da oluklu galvanizli demirlerle yaklaşık otuz altı metrekarelik geçici binalar inşa edildi ve bunların içinde erkek ve kız kardeşler veya kuzenler gibi yakın akrabalar toplanıp karşılıklı dayanışma hayatı sürdürdü. Zamanla hayatta kalmanın heyecanı zayıfladı, çıkarların üstünlüğü ve duygu yoğunlukları baş göstermeye başladı. Yakın akrabalarda bu biraz daha hafif geçti. Geçici binalar yağmur ve çiyden zar zor koruyordu. Yaklaşık otuz altı metrekare başına birkaç insan balık istifi yaşamaktaydı. Ayrıca terhis edilenler uyuz yayıyordu.

Beşinci ayda, yani aralık ayına girildiğinde karla karışık yağmur yağdı ve soğuk rüzgârlar esti. Bu durum geçici binalarda yaşamayı imkânsız hâle getirdi. İnşaat işçileri çevre şehirlerden çıkageldiğinde malzemeler de piyasada görülmeye başladı. Kardeşler ve kuzenler işbirliği yaptı. Birer birer geçici evler inşa ettiler. Önce en büyük abinin evi inşa edilerek taşınılıyor, sonrasında küçük kardeşin evi inşa ediliyor ve bu şekilde tüm akrabaların evleri sırasıyla yan yana kuruluyordu. Duvarlara kaba sıva yapılıyordu ve tavan yoktu. Sazlardan oluşan, kabataslak yapılmış yaklaşık otuz üç metrekarelik köy evleri kurdular, ancak hem tatamiyle döşenmiş hem de sürgülü panjurlar yapılmış bu evler oldukça huzurluydu. Geçici evlere girince evlilikler gerçekleşti. Bir haftada ondan fazla yeni aile kuruluyordu. Bu nedenle bu geçici inşaat dönemi canlanma dönemi olarak adlandırılabilir.

Kalıcı inşaatlarin vakti henüz gelmedi. Onlar şu an için lüks, önce Japonya'nın istikrara kavuşması gerek. İnsanlar şimdilik yoksul, geçici evlerin içinde dolu dolu bir hayat sürdürüyorlar. Atom kalıntılarının bulunduğu bölgede çeşitlenen bu yaşamlar aynı zamanda kültürümüzü de yansıtıyor. Hocam Profesör Suetsugu küçük evimi kutlayıp

"Hiçbir şeye sahip olmamak
Yine de her şeye sahip olmak,"

şeklinde, duvara asılacak bir yazı vererek beni onurlandırdı.

Urakami'yi bir trenin penceresinden görenler ne kadar zaman geçerse geçsin kül ve molozların bu şekilde kalacağını, yeniden inşa sürecinin çok belirsiz olduğunu düşünebilir. Ancak insanlar durmak bilmeden işlerini düzene koyuyor ve yeniden inşa ediyor. Gözle görülmese de yavaş yavaş atom bölgesi yeniden canlanıyor. Sarsılmaz inançlarla yaşayan, acı çekmenin, ağlamanın mutluluğunu bilen bu insanlar, burada şimdi yüzyılın günahlarının kefaretini ödemek için ıstırap çekiyor. İnancı olmayan insanlar geri dönmediler. Bu atom bölgesindeki canlanmanın itici gücü hâline gelen şey sadece inançtı.

Gece ışık olmadığından erkenden çocuklarıma sarılıp battaniyeyle üzerlerini örttüm.

---

* Song Hanedanlığı'nın en iyi şairi ve mükemmel bir Zen bilgini olan Su Şi veya sanat adı ile Su Dongpo'nun sözüdür. Anlamı: Hiçbir şey benzersiz değildir ancak hiçbir şeye takıntılı olmadığımız bir duruma ulaşabilirsek büyük bir dünyanın kapıları açılabilir. *–çn*

"Bir atom ne kadar büyük?" Dördüncü sınıf öğrencisi Seiiçi sordu.

"Çok ufak. Küre şeklinde düşünürsen çapı yaklaşık santimetrenin yüz milyonda biri kadar olurdu."

"Vay, gözle görülemeyecek kadar küçük, mikroskopla bile göremeyiz, değil mi? Bu bir tanecik öyleyse."

"Hayır, tanecik değil. Güneş'in etrafında Dünya'nın ya da Satürn'ün durmadan dönüp durduğunu okulda öğretmenlerinden duymuş olmalısın. Bu tıpkı Güneş Sistemi'nin çapını veya boyutunu tahmin edebilmemiz gibidir. Atomların katı bir tanecik olmadığını tahmin edebiliriz. Atomların merkezinde atom çekirdeği bulunur ve çevresinde elektronlar fıldır fıldır döner. Bu elektronların hareket ettiği yörüngenin çapı yüz milyonda bir kadardır. Ayrıca çekirdekle aralarında hiçbir şey yoktur. Çekirdeğin çapı atomun çapından yüz binde bir kadar küçüktür."

"Çekirdek nasıl bir şey?"

"Üzümlerin ortasında çekirdek bulunur, değil mi? Bu tarz bir şey. Atom çekirdeğinin içinde nötron ve proton adı verilen parçacıklar bulunur. Proton pozitif yüke sahipken nötron yüksüzdür."

"Ya bir atom bölünürse ne olur?"

"Bu nötron ya da protonun bir kısmı kaybolur ve bunun yerine yıkıcı bir güç ortaya çıkar. Dahası, güçlü bir enerji salınımı meydana gelir ve bu güçle fabrika ya da evler dümdüz olur. Ardından nötronlar ve ışınımlar aynı anda etrafa yayılır. İnsanların vücutlarına girer ve çeşitli atom hastalıklarına neden olur."

"Tatami satıcısı amcanın saçlarının dökülmesi de işte bu nötronlar yüzünden."

"Tek bir atom bile parçalansa çok büyük bir enerji ortaya çıkar. Bir gram maddenin içinde sayamayacağımız kadar çok atom bulunduğu için tek seferde parçalanmaları felakettir."

"Atomları bomba dışında kullanmanın yolu yok mu?"

"Hayır, elbette var. Tek seferde parçalanmaz da yavaş yavaş ve sürekli olarak kontrol altında parçalanırsa ortaya çıkan nükleer enerjiyle buharlı gemiler, trenler ya da uçaklar hareket edebilir. Kömür, petrol ya da elektriğe ihtiyaç olmadan ve büyük makineler gerekmeden insanlar kimbilir ne kadar refah içinde olurlardı, değil mi?"

"Öyleyse gelecekte her şey atomlarla yapılacak."

"Öyle, atom çağındayız. İnsanoğlu eski çağlardan günümüze kadar Taş Çağı, Bronz Çağı, Demir Çağı, Kömür Çağı, Petrol Çağı, Elektrik Çağı ve Radyo Dalgası Çağı'na doğru ilerledi ve bu yıl Atom Çağı'na girmiş bulunmakta. Seiiçi ve Kayano da Atom Çağı'nın insanları."

Çocuklar, "Atom Çağı, Atom Çağı," diye mırıldanarak uyudu.

Böcekler kulağımızın dibinde ötüyordu. İnsanlar Atom Çağı'na girdikleri için mutlu olacaklar mıydı acaba? Yoksa bir felaket mi olacaktı? Tanrı'nın evrende sakladığı nükleer enerji kılıcının kokusunu alarak izini süren ve nihayetinde eline geçiren insanoğlu, bu iki ucu keskin kılıcı sallayarak nasıl bir dans sergileyecek, merak ediyorum. İyi kullanılırsa insan uygarlığında muazzam ilerlemeler olur, kötüye kul-

lanılırsa dünyayı yıkıma götürür. Her ikisi de son derece kolay ve hızlı bir iş. Sağ tarafa gitmek de solu seçmek de son derece basit ve karar insanlığın özgür iradesine kalmış. İnsanlık artık kendi çabasıyla elde ettiği nükleer enerjiye sahip. Kendi kaderini tayin etmenin anahtarı da kendi elinde. Bunlar üzerine düşündüğümde dehşete düşmekten kendimi alamıyorum. Doğrusu din dışında bu anahtarı güzelce koruyacak başka bir şeyin olmadığına inanıyorum.

Böceklerin sesi geliyordu. Sarılarak uyuduğum Kayano durmadan annesinin memelerini arıyordu. Dokunduğunun babası olduğunu fark edince sesini bastırarak sessizce ağlamaya başladı. Ağlayarak çok geçmeden tekrar uykuya geri döndü. Sadece ben bu hâlde değildim. Bu atom bölgesinde bu gece kaç yetim ve dul ağlıyordu!

Gece uzun, uyku kısa. Hafif bir şekerlemenin rüyası da bir ara aydınlanan panjurun boşluğundan uçup gidiyor.

"Dong, dong, dong!"

Çanlar çalıyordu. Şafağı duyuran çanlar, harabeye dönmüş kiliseden atom bölgesine kadar yankılanıyordu. Bay İçitaro'nun İvanagalar'ı ve Motoo'nun gençlerini yönlendirerek tuğlaların altından çıkardığı çanın, elli metrelik çan kulesinden düşmesine rağmen en ufak bir kırığı yoktu. Noel akşamı nihayet yukarıya kaldırıldı. İvanaga ve diğerleri, sabah, öğlen ve akşam, çanların geleneksel ve nostaljik sesini duyurdu.

"Eğer Rabb'in meleğinden bir mesaj varsa..."* Hem Sei-

* Sabah, öğle ve akşam olmak üzere üç kez çalan çanla beraber edilen bir duadır. –*çn*

içi hem de Kayano kalkmış, battaniyenin üzerinde oturarak dua ediyordu.

"Dong, dong, dong!" Berrak ses barışı kutsuyor ve yayıyordu. Felaketten beri uzun süredir çalınması yasaklanan çanlar. Dilerim bir daha asla çalmayı kesmezler. Dünyanın son gününün sabahına kadar barışın sesini yayarlar. Çanlar bir kez daha, "Dong! Dong! Dong!" diye çaldı. İnsanlar! Savaşmayı düşünmeyin. Atom bombası denen şeyin varlığı sebebiyle, savaşlar intihar eyleminden başka bir şey değildir. Atom bölgesinde ağlayan Urakami'nin insanları dünyaya haykırıyor: Savaşı durdurun! Birbirinizi sevin buyruğuna göre karşılıklı anlaşın. Urakami halkı küllerin içinde eğilip saygıyla Tanrı'ya dua ediyor. Dilerim Urakami'ye yapılan son olur ve burası dünyanın son atom bölgesi olarak kalmaya devam eder. Çanlar hâlâ çalıyor.

"Ey aslî günahı olmayan, lekesiz Meryem! Sana gelen bizler için dua et."

Seiiçi ve Kayano dualarını bitirdi ve istavroz çıkardı.

SON

